

Financováno
Evropskou unií

Projekt

PREVENCE KULTUROU

Závěrečná evaluační zpráva

Září 2025

Evaluátor a autor zprávy: Lucie Bučinová

Realizátor projektu: Just Monkeys, z.s.

Registrační číslo: CZ.03.03.01/00/23_057/0004248

Obsah

Obsah	2
Seznam použitých zkratk	3
Manažerské shrnutí	4
1. Úvod	6
1.1 Východiska a kontext evaluace	6
1.2 Základní charakteristika projektu	6
1.3 Kontext projektu	8
1.4 Metodologie a způsob sběru dat	9
2. Rekonstrukce teorie změny	11
2.1 Předpoklady	11
2.2 Model akce - realizace klíčových aktivit	15
2.1.1 KA 1 Zjišťování potřeb a prohlubování znalostí o problému, stávající situaci a jeho možném budoucím vývoji	15
2.1.2 KA 2 Tvorba a testování modelu Prevence kulturou	17
2.1.3 KA 3 Navázání spolupráce a spolutvorba se všemi důležitými aktéry	22
2.3 Model změny – přínosy a dopady programu Prevence kulturou	25
3. Vyhodnocení evaluačních otázek	30
4. Závěry a doporučení	53
5. Seznam zdrojů	55
Přílohy	55

Seznam použitých zkratk

AMB	Ambasador
CS	Cílové skupiny/ cílová skupina
ČR	Česká republika
DOT	Dotazníkové šetření
EO	Evaluační otázka
EU	Evropská unie
GAD-7	Index úzkostných symptomů
INT	Interview
iPREV	Primární prevence rizikového chování a závislostí
KA	Klíčová aktivita
NNO	Nestátní neziskové organizace
NÚDZ	Národní ústav duševního zdraví
OMJ	Odlišný mateřský jazyk
OSPOD	Orgán sociálně-právní ochrany dětí
PAS	Porucha autistického spektra
PHQ-9	Index depresivních symptomů
PK	Prevence kulturou
POZ	Pozorování
PSS-10	Index vnímání míry stresu
SVP	Speciální vzdělávací potřeba
ŠPP	Školní poradenské pracoviště
TBIE	<i>Theory-Based Impact Evaluation</i> (teorií vedená evaluace dopadů)
TZ	Teorie změny
WHO	Světová zdravotnická organizace
WHO-5	Index obecné emoční pohody
ZŠ	Základní škola

Manažerské shrnutí

Obecně k potřebnosti projektu

- **Potřebnost projektu** typu Prevence kulturou (dále PK) je **vysoká**, neboť situace v oblasti zhoršujícího se duševního zdraví dětí **výrazně narůstá**, což se mimo jiné projevuje i ve výsledcích vzdělávacího procesu dětí (viz analýzy a statistiky ČR, EU, WHO atd.). Tuto skutečnost shodně potvrzují respondenti terénního šetření, kteří je vnímají ve své každodenní praxi.
- Rodiče jak zapojených dětí do projektu, tak i nezapojených dětí **shodně uvedli**, že problémy s duševní nepohodou se týkají buď jejich vlastních dětí, nebo je zaznamenali v širší rodině, příp. u kamarádů svých dětí.
- Respondenti shodně poukazovali na to, že zásadní potřebou dětí, které se jim bohužel v dnešní hektické době nedostává, je **komunikace rodičů s dětmi** (povídání si o běžných situacích, pocitech, problémech apod.).
- Školy nemají k dispozici **dlouhodobé programy**, které by pracovaly s **prevencí duševního zdraví** dětí (oblast duševního zdraví nespadá do primární prevence). Školy se snaží tuto absenci řešit v třídnických hodinách ve spolupráci se školními psychology, nicméně kapacita školních psychologů neumožňuje dlouhodobější práci se školním kolektivem v oblasti prevence duševního zdraví a pohody dětí.
- Chybí ucelený program, který by s dětmi pracoval dlouhodobě a nenásilně by je učil pracovat s jejich **vnímáním a emocemi, resp. učil by děti rozpoznat a vnímat své emoce, pracovat s nimi a budovat si tak pozitivní vztah k sobě i okolí**.

Pozorované přínosy pro děti

- Program ukázal velký význam pro děti, které pocházejí ze **socio-ekonomického znevýhodněného prostředí**.
- Děti měly možnost zažít situaci, která mnohdy **v rodinách absentuje**. Zažívaly chvíle, kdy si jich někdo **všímá, zajímá se o jejich emoce a pocity, mluví s nimi**. Individuální přístup lektora, který pracoval s podstatně menší skupinou dětí (cca 10 dětí), umožnil věnovat se dětem adresně.
- Rodiče dětí, které navštěvovaly kroužek vnímali **pozitivní účinky lekce/í**. Dítě bylo po lekci vyklidnější, více sdílné/povídavé, celkově lépe naladěno. Tento účinek rodiče často vnímali spíše jako krátkodobý, resp. trvající v den realizované lekce, příp. pár dnů poté.
- Školní psychologové, příp. pedagogové, kteří se účastnili lekcí v roli ambasadorů měli možnost srovnat projevy dětí ve školní výuce a v navštěvovaných lekcích. Vidí **jednoznačný pozitivní dopad**, kdy děti jsou na lekcích otevřenější, sdílnější (jsou ochotny sdílet své pocity a emoce), ztrácejí ostych, budují nová kamarádství, jsou více komunikativní. Pozorovaný pozitivní dopad lze shrnout těmi slovy: DŮVĚRA, SDÍLENÍ, RADOST, KAMARÁDSTVÍ, VESELÍ, KOMUNIKACE, UVOLNĚNÍ, SMÍCH.

- Neočekávaným pozitivním dopadem je **zvýšení důvěry dětí ve školní psychology**, kdy společná účast na lekcích dala podnět k tomu, že podpořené děti se častěji rozhodli vyhledat individuálně školního psychologa a řešit s ním své problémy.
- Lektoři vnímali zájem dětí aktivně se zapojovat do aktivit a tendenci lekci si užít bezstarostně. S ohledem na střídání lektorů na zapojených školách bylo velmi obtížné pracovat s vývojem dynamiky skupiny a navazovat hlubší vztahy s dětmi. Nicméně v případech, kdy lektor docházel na konkrétní školu častěji (z důvodu úprav v rozvrhu) se dařilo budovat hlubší vazby.
- Drtivá většina dětí vyjádřila v dotazníkovém šetření, že na lekce **chodí rády**, většinou se **těší**, cítí se tam **bezpečně**, baví je to a jsou **veselé**.

Zpětná vazba k programu Prevence kulturou jako celku

- Systém/program PK jako celek **je nastaven funkčně**, pilotní ověření ukázalo na potřebu pouze **dílčích úprav** (např. výběr škol, zpřesnění cílové skupiny, délka jednotlivých lekcí, upřesnění rolí a procesních kroků atd.)
- Projevil se **zájem škol** účastnit se tohoto programu (všechny školy, které byly osloveny ke spolupráci se bez většího váhání zapojily).
- Ukázal se **velmi pozitivní přístup pracovníků školních poradenských pracovišť** a jejich dílčí zapojení v realizaci programu ve škole.
- **Velmi dobrá zpětná vazba od rodičů** zapojených dětí.
- Zaznamenán **velký zájem** o projekt z **externího prostředí**.

Hodnocení pilotního ověřování ukázala, že **program Prevence kulturou je z hlediska obsahu a přístupu k dětem vysoce funkční a relevantní**. Největší přínos spočívá ve schopnosti **vytvářet bezpečné prostředí, podporovat emoční gramotnost a rozvíjet sociální dovednosti dětí** prostřednictvím kreativních metod.

Realizace projektu má **potenciál v dlouhodobém horizontu způsobit změnu v přístupu společnosti k prevenci duševního zdraví prostřednictvím kultury**, a to zejména implementací uceleného modelu ověřeného projektem. Projekt přinesl ověřený a bezpečný nástroj prevence, který je přenositelný do celého území ČR.

1. Úvod

Tento dokument představuje Závěrečnou evaluační zprávu k projektu s názvem „Prevence kulturou“, reg.č. CZ.03.03.01/00/23_057/0004248. Realizátorem evaluovaného projektu je Just Monkeys, z.s., partnerem projektu je Danish Centre for Art and Mental Health. Evaluace probíhala po celou dobu realizace projektu, tj. od 1. 3. 2024 do 30. 9. 2025. Evaluátor postupoval v souladu s **Etickým kodexem evaluátora a Formálními standardy provádění evaluací** (blíže www.czecheval.cz).

1.1 Východiska a kontext evaluace

Evaluace projektu Prevence kulturou byla jednou z klíčových aktivit (KA 4 Vyhodnocení) a tudíž byla průběžným a kontinuálním procesem po celou dobu realizace projektu. S ohledem na skutečnost, že projekt se nacházel v tzv. inkubační fázi, byla tomu přizpůsobena i evaluace.

Předmětem KA Vyhodnocení bylo průběžně ověřovat fungování navrženého modelu, a to od fáze detailní analýzy potřeb a potenciálu kultury mít pozitivní vliv na duševní zdraví dětí (KA 1), přes tvorbu tohoto modelu včetně vytvoření podmínek pro personální kapacitu tento model implementovat, až po jeho faktické ověření v praxi (KA 3).

Po celou dobu realizace projektu probíhalo evaluační šetření, které ověřovalo funkčnost a účinnost vytvořeného modelu Prevence kulturou jak z pohledu procesního (postupy a procesy fungování modelu), tak z pohledu předpokládaných efektů na cílové skupiny.

Hypotézou, podloženou výzkumnými studiemi bylo, že vytvoření programu Prevence kulturou v podmínkách ČR a jeho implementace má výrazný potenciál přispět k prevenci duševního zdraví dětí a mladistvých a snížit tak rozvoj duševních onemocnění této cílové skupiny.

1.2 Základní charakteristika projektu

Tabulka 1: **Charakteristika projektu**

Projekt	Prevence kulturou
Registrační číslo projektu	CZ.03.03.01/00/23_057/0004248
Operační program	Operační program: Zaměstnanost plus Priorita: Sociální inovace Výzva: Sociální inovace pro budoucnost (03_23_057)
Termín realizace projektu	1. 3. 2024 – 30. 9. 2025
Místo realizace projektu	Hl. m. Praha
Rozpočet projektu ¹	3 452 680,00 Kč
Partner projektu	Danish Centre for Arts and Health

¹ Celkové způsobilé náklady

Cíle projektu	<u>Globální cíl:</u> Cílem projektu Prevence kulturou je vytvoření preventivního inovativního nástroje na podporu předcházení duševních onemocnění dětí, který se zaměřuje na osvojování si kompetence sebe regulovat emoce na psychofyzické úrovni a rozvíjet tím emoční gramotnost dětí holisticky. <u>Dílčí cíle:</u> 1. Identifikace potřeb cílových skupin a zapojených stakeholderů. 2. Přenesení dobré zahraniční praxe do ČR, její modifikace na české prostředí a ověření funkčnosti tohoto nástroje (programu Prevence kulturou). 3. Tvorba vzdělávacího programu lektorů a jejich proškolení. 4. Pilotní realizace programu Prevence kulturou ve čtyřech základních školách. 5. Navázání spolupráce s širším okruhem stakeholderů.												
Klíčové aktivity projektu	KA 1 Zjišťování potřeb a prohlubování znalostí o problému, stávající situaci a jeho možném budoucím vývoji 1.1 Zahraniční stáž v Danish Center for Arts and Mental Health 1.2 Analytické činnosti KA 2 Tvorba a testování modelu Prevence kulturou 2.1 Tvorba modelu Prevence kulturou a jeho následná aktualizace na základě pilotáže 2.2 Tvorba vzdělávacího programu lektorů a jejich proškolení, včetně finalizace na základě pilotáže 2.3 Implementace a pilotní ověření fungování modelu KA 3 Navázání spolupráce a spolupráce se všemi důležitými aktéry 3.1 Realizace kulatých stolů s důležitými aktéry a jejich experty KA 4 Vyhodnocení												
Cílové skupiny	Osoby pečující o malé děti Veřejnost Zaměstnanci Zaměstnanci NNO Zaměstnavatelé												
Indikátory	<table><tr><td>Název:</td><td>Počet podporovaných mikropodniků, malých a středních podniků (včetně družstevních podniků a sociálních podniků)</td></tr><tr><td>Kvantifikace:</td><td>5</td></tr><tr><td>Typ indikátoru:</td><td>Výstupový</td></tr></table> <table><tr><td>Název:</td><td>Celkový počet účastníků</td></tr><tr><td>Kvantifikace:</td><td>4</td></tr><tr><td>Typ indikátoru:</td><td>Výstupový</td></tr></table>	Název:	Počet podporovaných mikropodniků, malých a středních podniků (včetně družstevních podniků a sociálních podniků)	Kvantifikace:	5	Typ indikátoru:	Výstupový	Název:	Celkový počet účastníků	Kvantifikace:	4	Typ indikátoru:	Výstupový
Název:	Počet podporovaných mikropodniků, malých a středních podniků (včetně družstevních podniků a sociálních podniků)												
Kvantifikace:	5												
Typ indikátoru:	Výstupový												
Název:	Celkový počet účastníků												
Kvantifikace:	4												
Typ indikátoru:	Výstupový												

	Název:	Počet podporovaných orgánů veřejné správy nebo veřejných služeb na celostátní, regionální a místní úrovni
	Kvantifikace:	4
	Typ indikátoru:	Výstupový
	Název:	Účastníci, kteří získali kvalifikaci po ukončení své účasti
	Kvantifikace:	4
	Typ indikátoru:	Výsledkový
	Název:	Využívání podpořených služeb
	Kvantifikace:	137
	Typ indikátoru:	Výsledkový
	Název:	Počet podpořených podpůrných institucí
	Kvantifikace:	5
	Typ indikátoru:	Výstupový
	Název:	Počet ověřených nových nástrojů
	Kvantifikace:	2
	Typ indikátoru:	Výstupový
	Název:	Počet napsaných a zveřejněných analytických a strategických dokumentů (vč. evaluačních)
	Kvantifikace:	5
	Typ indikátoru:	Výstupový
Veřejné zakázky		-

Zdroj: Žádost o podporu, vč. Příloh, vlastní zpracování

1.3 Kontext projektu²

Projekt Prevence kulturou se zaměřoval na vytvoření efektivního nástroje prevence žáků od 6. ročníků ZŠ v oblasti duševního zdraví skrze realizaci **Kreativního hraní** pod vedením proškolených umělců. Projekt se opírá o dobrou praxi ze zahraničí, kde jsou tyto aktivity ověřeny jako účinný prostředek prevence vzniku duševních onemocnění. Cílem projektu bylo přenést tuto dobrou praxi do ČR a přizpůsobit českému prostředí. Vytvořený model Prevence kulturou byl pilotně ověřen a byla vyhodnocena jeho funkčnost.

Projekt reaguje na problém vysokého počtu dětí, které trpí duševními obtížemi, ovlivňujícími jejich zdraví. Cílem projektu Prevence kulturou bylo vytvoření **preventivního inovativního nástroje na podporu předcházení duševních onemocnění dětí**, který se zaměřuje na osvojování si kompetence **sebe regulovat emoce na psychofyzické úrovni** a rozvíjet tím **emoční gramotnost dětí holisticky**.

V rámci projektu došlo k pilotní realizaci programu Prevence kulturou ve čtyřech školách, kde bylo ověřováno, zda dosud realizované aktivity v oblasti prevence duševního zdraví dětí a mladistvých v ČR mohou být rozšířeny o novou metodu založenou na uměleckých aktivitách, resp. **kreativním hraní**. Kreativní hraní představuje přístup k rozvíjení socio-emočních dovedností, které každé zapojené dítě svobodně objevuje na základě vlastních vnitřních kapacit, prožívání a tempa. Prevence kulturou pracuje s expresivitou a vztahováním se dítěte ke světu tady a teď, dle jeho momentálního prožívání.

² Zdroj: žádost o podporu, Krátký projektový záměr

Vyjádření se skrze kreativní hru dává dítěti prostor se projevit a tím se vyrovnat s aktuálními emocemi a vidět reakce na ně. Tím dochází k regulaci psychofyzického stresu a učení se vyjádřit vlastní emoce, které tak přestávají být neuvědomělé a potlačené.

1.4 Metodologie a způsob sběru dat

Fungování modelu bylo ověřeno pomocí teorií vedené evaluace. Pro vytvořený model Prevence kulturou byla v úvodní fázi vytvořena teorie změny³ (předpoklady funkčnosti, kauzální linie, očekávané výsledky a dopady). Evaluátor v průběhu pilotního ověřování předpoklady funkčnosti, resp. zkoumal omezující podmínky a nepředvídatelné problémy, které se během implementace modelu vyskytly nebo mohly vyskytnout na jednotlivých školách. Evaluátor se zaměřil na analýzu fungování modelu v kontextu pilotních škol a hledal optimální podmínky, za nichž je model v kontextu těchto škol funkční.

S ohledem na charakter evaluovaného projektu a typ výzkumných dat zvolil evaluátor non-experimentální evaluační design charakterizován smíšeným výzkumem, resp. kombinací kvantitativního a kvalitativního výzkumu.

Harmonogram evaluace

Evaluační design byl detailně specifikován v úvodu evaluace a předložen ve formě Evaluačního plánu. Jednotlivé milníky evaluace a časové rozložení evaluačních aktivit shrnuje tabulka.

Tabulka 2: **Harmonogram evaluace**

Aktivita	Časové vymezení
Desk research	03/2024 – 06/2024 Dále průběžně
Evaluační design	05/2024 – 08/2024 Předkládáno se ZoR č. 1
Dotazníkové šetření 1. běh (vstupní a výstupní dotazník)	10/2024 a 01/2025
Dotazníkové šetření 2. běh (vstupní a výstupní dotazník)	02/2025 a 5/2025
Rozhovory (lektoři, školní koordinátoři, ambasadoři, rodiče, pracovníci ŠPP)	09/2024 – 05/2025
Zpracování dat	Průběžně vždy po dokončení sběru
Analýzy dat, syntéza zjištění a závěrů	05/2025 – 09/2025
Evaluační zpráva	09/2025

Zdroj: Vlastní zpracování

³ Viz dokument Evaluační design

Sběr dat a velikost vzorku

Dotazníkové šetření s dětmi účastnicími se programu bylo vedeno potřebou získání kvantitativních dat, která by mohla ukázat na posun cílové skupiny v oblasti duševní pohody. Po dohodě s vedením projektu byla pro sběr dat využita baterie již existujících standardizovaných metod. Šetření se účastnilo 100 % dětí, které navštěvovaly lekce. V prvním běhu pilotního ověřování děti vyplňovaly test WHO-5 týkající se aktuálního stavu wellbeingu, a to na začátku intervence a na konci. Ve druhém běhu byl DOT rozšířen o další standardizované metody (GAD-7, PHQ-9, PSS-10). Kompletní vyhodnocení, včetně srovnání mezi 1. a 2. během je v Příloze 1 a Příloze 2.

Dotazníkové šetření s lektory proběhlo v období mezi oběma běhy a jeho cílem bylo získat popisné informace týkající se obsahu vzdělávacího programu, resp. využitelnosti získaných poznatků v praxi. Toto šetření doplnilo informace získané z průběžných rozhovorů s lektory.

Rozhovory byly realizovány s širokým spektrem respondentů (rodiče, děti, metodici prevence, školní psychologové, pediatr, pedagogové, realizátoři projektu (lektoři, ambasadoři, školní koordinátorky). Rozhovory probíhaly v průběhu celého projektu, s některými aktéry (lektoři, ambasadoři, školní koordinátorky), proběhly rozhovory opakovaně v 1. a 2. běhu. Celkem proběhlo 40 rozhovorů. Kromě individuálních rozhovorů, byly s lektory realizovány i skupinové rozhovory.

Pozorování bylo nedílnou součástí evaluace. Evaluátor se účastnil poměrné části vzdělávacího programu pro lektory a dále probíhalo pozorování přímo na lekcích, kdy evaluátor navštívil všechny zapojené školy a vybrané lekce všech lektorů.

2. Rekonstrukce teorie změny

2.1 Předpoklady

V úvodu evaluace byly identifikovány předpoklady/kontexty, resp. kauzální vazby, za kterých je teorie změny projektu funkční (projekt funguje). Tyto předpoklady byly v průběhu evaluace ověřovány, a to zejména terénním šetřením. Předpoklady a míra jejich naplnění je uvedena v následující tabulce:

Tabulka 3: *Předpoklady/kontexty a míra jejich naplnění*

Předpoklad/kontext	Míra jeho naplnění
1) Dostatečná informovanost cílových skupin o projektu (rodiče, děti, zaměstnanci škol)	Ačkoliv 1. běh programu byl realizován od 1. 10. 2024, informovanost CS byla zahájena již v 06/2024. Byla předána prvotní informace vedení vytipovaných škol, v některých školách byla navázána komunikace s budoucími ambasadory a proběhla první informační kampaň směrem k rodičům. V průběhu 09/2025 informační aktivity výrazně zesílily, a to jak ve vztahu k zaměstnancům školy, tak i dětí a rodičů. Významnou roli zde sehráli ambasadoři, kteří šířili povědomí o projektu mezi pedagogickým sborem a ŠPP, ale zejména ve směru k rodičům a dětem. Rodiče byli informováni na třídních schůzkách, byla jim prostřednictvím školy zaslána písemná informace o projektu Prevence kulturou, ve školách byly vylepeny plakátky, ambasadoři osobně komunikovali o programu s dětmi. I přes tyto informační aktivity se v některých školách nepodařilo naplnit vyčleněnou kapacitu, která představovala 15 dětí na každé pilotní škole. Tuto kapacitu se podařilo naplnit pouze na ZŠ Gen. Janouška. Z pohledu evaluátora byly realizovány veškeré, v danou chvíli možné, komunikační aktivity, které projekt umožňoval. Ve druhém běhu byly tyto aktivity ještě doplněny ukázkovými hodinami ve vybraných třídách pilotních škol. Předpoklad dostatečné informovanosti se podařilo naplnit, rozsah informací směřovaných k dětem a rodičům byl adekvátní, taktéž forma předávaných informací byla různorodá. Nicméně další faktory (viz níže) neumožnily naplnit kapacity projektu na předpokládanou výši. Do budoucna je potřeba uvažovat ještě o dalších adekvátních komunikačních aktivitách ve směru k cílovým skupinám (např. ukázková videa).
2) Organizačně-technické předpoklady škol, umožňující realizaci programu Prevence kulturou	Školy souhlasily se zapojením pracovníků ŠPP, příp. pedagogů do programu v roli ambasadorů. Školy poskytly pro realizaci projektu třídy, příp. výtvarnou učebnu. Před každou lekcí si lektor (ve spolupráci s dětmi, příp.

	ambasadorem) upravil třídu podle potřeb (odsunutí stolů a židlí apod.). Lektorům by umožněn vstup do budovy, kde si je ve smluvenou dobu ambasadoři vyzvedli a dovedli je do třídy. Na lektory, resp. realizaci lekcí nebylo ze strany škol vyžadováno splnění nějakých specifických požadavků, ostatní pedagogové často věděli o probíhajících lekcích. <i>Tento předpoklad se podařilo naplnit.</i>
3) Ochota a časové možnosti dětí podílet se na aktivitách projektu	Návštěva lekcí měla dobrovolný charakter. Lekce probíhaly pravidelně 1x týdně, vždy po vyučování (14.00 – 15.00 hod.). Při náboru a následné realizaci lekcí se ukázalo, že ochota a časové možnosti dětí představují značnou bariéru. Časové omezení dětí hrálo zásadní roli. Velké množství dětí navštěvovalo jiné kroužky, sportovní aktivity (tréninky), výuku v ZUŠ apod. Ty se mnohdy časově kryly s lekcemi programu Prevence kulturou. Ukázalo se, že mnohé děti již měly tolik volnočasových aktivit, že další by již nezvládly (byly by přetížené a neměly by prostor pro přípravu do školy). Jako nešťastný se ukázal výběr sportovní školy (ZŠ Eden), neboť po ukončení vyučování dětem navazoval trénink. Jen velmi málo dětí nenavštěvovalo navazující trénink. Lekce proto navštěvovaly pouze 3 děti. Lekce Prevence kulturou byly pro děti bezplatné, což představovalo významnou motivaci pro děti ze sociálně znevýhodněného prostředí. Největší návštěvnost proto byla v ZŠ Gen. Janouška a ZŠ Grafická, kde je velká skupina těchto dětí. Motivace dětí účastnit se programu Prevence kulturou byla velmi výrazně ovlivněna věkem dětí. Program byl primárně určen pro žáky 6. ročníků. Nicméně účast byla nabídnuta i dětem ze 7. a 8. ročníků. Zde se ukázalo, že pro starší děti nejsou aktivity programu zajímavé, raději tráví svůj volný čas s kamarády venku, příp. u jiných aktivit. Vzhledem k tomu, že se jedná o věk puberty, lze dovozovat, že děti v tomto věku je těžké něčím zaujmout. Ve 2. běhu byla proto nabídnuta účast i dětem z 5. ročníků. Ani toto opatření však podstatně nezvýšilo účast dětí v projektu. <i>Tento předpoklad se podařilo naplnit pouze částečně.</i>
4) Vhodně provedený výběr dětí pro pilotní ověření modelu	Projekt vycházel z premisy, že preventivní aktivity by měly být potenciálně nabídnuty všem dětem, neboť statistiky⁴ jasně ukazují, že duševní nepohoda se týká dětí bez ohledu na socio-ekonomický status nebo speciální vzdělávací potřeby. Účast proto byla nabídnuta plošně v 6., resp. dalších ročnících. Nicméně i přes to ambasadoři (školní psychologové a pedagogové) speciálně apelovali

⁴ <https://www.nudz.cz/media-pr/tiskove-zpravy/narodni-monitoring-dusevniho-zdravi-deti-40-vyazuje-znamky-stredni-az-tezke-deprese-30-uzkosti-odbornici-pripravuji-preventivni-opatreni>
<https://analyzy.crdm.cz/dusevni-zdravi-zaku-2-stupne-zs-v-praze>

	k účasti na děti, které vykazovaly nějaké známky duševní nebo jiné nepohody. Analýza ukázala, že většina dětí navštěvujících lekce byla ze socio-ekonomicky znevýhodněného prostředí se speciální vzdělávací potřebou, tudíž s potenciálem větší duševní nepohody. Velký podíl dětí navštěvujících lekce byl ukrajinské národnosti. Lze se však domnívat, že zájem dětí ze socio-ekonomicky znevýhodněného prostředí byl do velké míry ovlivněn tím, že kroužek byl zdarma, tudíž atraktivní pro děti právě z tohoto prostředí. <i>Tento předpoklad se podařilo naplnit částečně.</i>
5) Tematické zaměření aktivit, odpovídající potřebám a zájmům dětí	Potřeba realizace těchto preventivních opatření pro zlepšení duševní pohody dětí byla akcentována v rozhovorech se všemi typy respondentů (rodiče, ŠPP, pedagogové atd.). Kreativní hraní v oblasti kulturních aktivit se ukázalo jako vhodný nástroj, který děti baví. Děti hodnotily aktivity (výtvarno, kreativní psaní, divadlo) průměrnou známkou 1,6 resp. 1,7 a 1,9), na lekce se těšily a přinášely jim radost⁵. <i>Tento předpoklad se podařilo naplnit.</i>

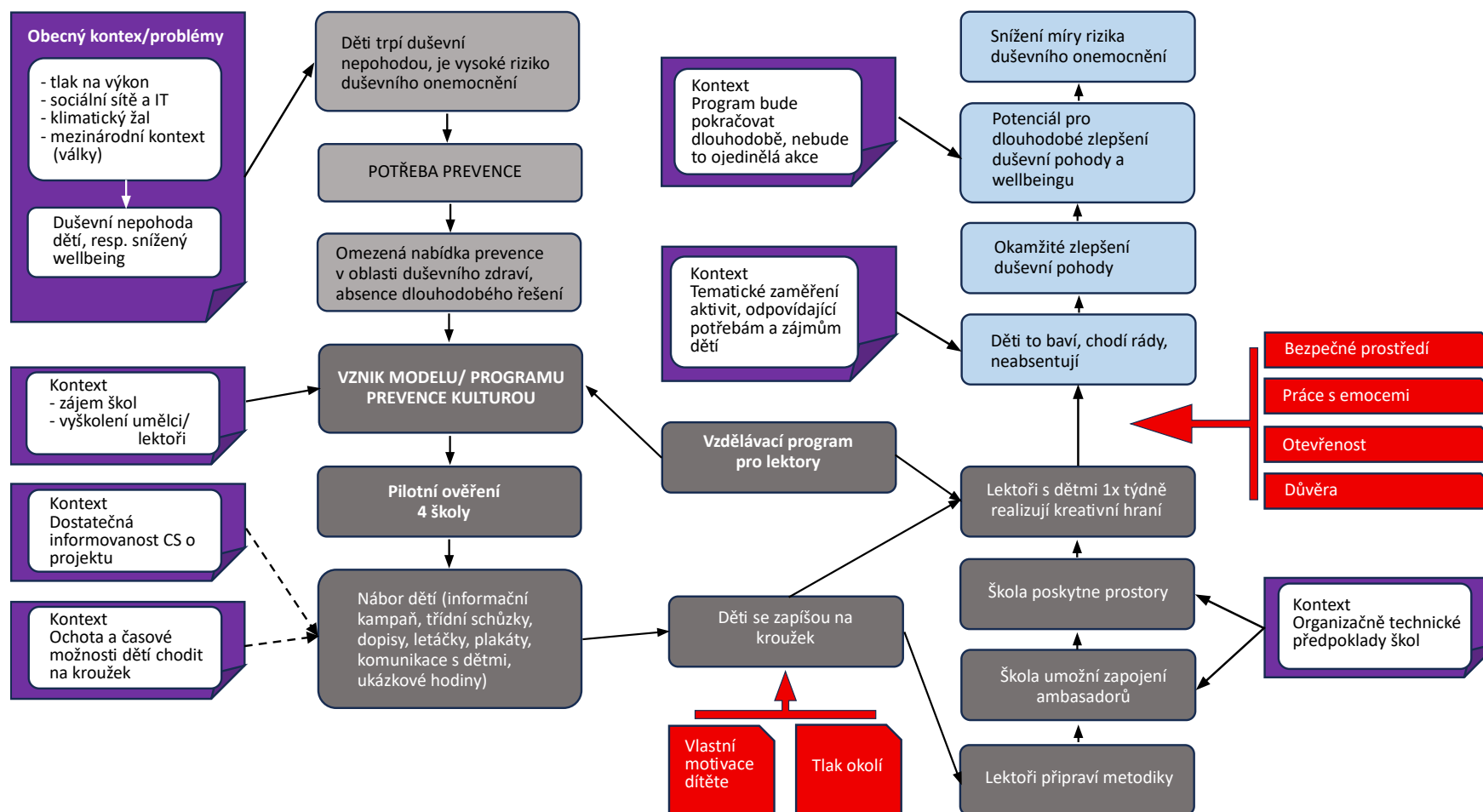
Zdroj: Desk research, terénní šetření, vlastní zpracování

Celkově lze k předpokladům podmiňujícím funkčnost plánovaných kauzálních vazeb konstatovat, že některé byly v průběhu řešení projektu naplněny zcela, některé pouze částečně. Identifikované odchylky od plánovaného stavu neměly vliv na výstupy a výsledky projektu jako takového, včetně splnění závazných indikátorů. S ohledem na inkubační charakter projektu nelze hodnotit dosažení změny, resp. dlouhodobého dopadu.

⁵ viz Kvantitativní hodnocení, Příloha 1 a 2

Obrázek rekonstruované teorie změny

2.2 Model akce - realizace klíčových aktivit

KA realizované projektem byly nastaveny tak, aby vedly k naplnění cílů projektu a vyvolání očekávaných změn⁶.

Cíl projektu Prevence kulturou

- Vytvoření preventivního inovativního nástroje na podporu předcházení duševních onemocnění dětí, který se zaměřuje na osvojování si kompetence sebe regulovat emoce na psychofyzické úrovni a rozvíjet tím emoční gramotnost dětí holisticky.

Dílčí cíle projektu

- Identifikace potřeb cílových skupin a zapojených stakeholderů.
- Přenesení dobré zahraniční praxe do ČR, její modifikace na české prostředí a ověření funkčnosti tohoto nástroje (programu Prevence kulturou).
- Tvorba vzdělávacího programu lektorů a jejich proškolení.
- Pilotní realizace programu Prevence kulturou ve čtyřech základních školách.
- Navázání spolupráce s širším okruhem stakeholderů.

Očekávané změny

Krátkodobé změny/dopady

- Zlepšení duševní pohody dětí a mladistvých, kteří programem projdou.
- Otevření širší diskuse ohledně hledání nových způsobů prevence duševních nemocí u dětí a mladistvých prostřednictvím uměleckých aktivit.

Dlouhodobé změny/dopady

- Změna v přístupu k prevenci duševního zdraví a předcházení vzniku duševních onemocnění u dětí a mladistvých a posílení této prevence.
- Snížení rozvoje duševních onemocnění dětí a mladistvých.

2.1.1 KA 1 Zjišťování potřeb a prohlubování znalostí o problému, stávající situaci a jeho možném budoucím vývoji

Dílčí podaktivity

- 1.1 Zahraniční stáž v Danish Center for Arts and Mental Health
- 1.2 Analytické činnosti

⁶ Zdroj: Žádost projektu Prevence kulturou

1.1 Zahraniční stáž v Danish Center for Arts and Mental Health

Stáž se konala ve dnech 27. 5. 2024 – 29. 5. 2024, účastnily se jí 4 členky projektového týmu. Účastnice se seznámily s průběhem pořádaných kurzů REWRITIMIZE, s principy skupiny a její dynamiky, nastavení procesů a vymezení rolí mezi umělcem a koterapeutem, práci s klienty před a po realizaci kurzu (výchozí stav, přínosy intervence – pokrok v léčebném procesu), způsoby hodnocení apod. Účastnice měly možnost účastnit se workshopu se spisovatelem v rámci kreativního psaní a zažít tak „na vlastní kůži“ faktický průběh lekce. Z dánské strany byly poskytnuty materiály, na základě, kterých byl připraven vzdělávací program pro lektory/umělce (KA 2/2.1) a staly se východiskem pro tvorbu modelu Prevence kulturou (KA 2/2.1).

Zástupkyně projektového týmu maximálně využily získané poznatky a zkušenosti pro koncipování pilotní verze programu, včetně vzdělávacího programu. Byla využita Metodika dánského modelu (poskytnutý dokument), která implementovala do českého prostředí základní prvky dánského modelu, zejména procesního charakteru. Jednalo se např. o odpovědnosti a vymezení rolí „terapeutického“ týmu, především umělce/lektora a koterapeuta, zásady bezpečného prostředí během lekcí apod.

1.2 Analytické činnosti

Klíčovou náplní této dílčí aktivity byly analýzy zaměřené na identifikaci dosavadních přístupů v ČR a EU v oblasti duševního zdraví, analýzu potřeb dětí a jejich rodičů, realizaci preventivních programů v ČR v oblasti duševního zdraví dětí, analýzu možností a potenciálu kultury přispět k prevenci apod.

Analytická činnost byla realizována jednak na základě sekundárního sběru a analýzy dat (desk research a obsahová analýza dat), tak s využitím primárních dat z terénu a jejich kvalitativní analýzou. Byly realizovány rozhovory s rodiči dětí, školními psychology, pedagogy a sociálními pedagogy, metodiky prevence, dětskými psychology a uměleckou komunitou.

Tabulka 4: **Dosažení výstupů v KA 1**

Výstupy KA 1	Míra splnění
<i>Realizovaná stáž pro odborné konzultanty a realizační tým</i>	✓
<i>Dokument „Analýza potřebnosti prevence duševních onemocnění dětí“</i>	✓
<i>Dokument „Možnosti vlivu kultury na duševní pohodu jedince“</i>	✓

Zdroj: Vlastní zpracování

KA 1 proběhla dle plánu a během její realizace se nevyskytly problémy, které by projekt ohrozily. Veškeré plánované výstupy byly naplněny. Lze konstatovat velký přínos KA 1 pro přenos dánského know-how do českých podmínek. Analytika současně poskytla východiska pro tvorbu a nastavení modelu Prevence kulturou v podmínkách ČR. KA 1 významně přispěla k dosažení dílčího cíle „Identifikace potřeb cílových skupin a zapojených stakeholderů“ a „Přenesení dobré zahraniční praxe do ČR“.

2.1.2 KA 2 Tvorba a testování modelu Prevence kulturou

Dílčí podaktivity

- 2.1 Tvorba modelu Prevence kulturou a jeho následná aktualizace na základě pilotáže
- 2.2 Tvorba vzdělávacího programu lektorů a jejich proškolení, včetně finalizace na základě pilotáže
- 2.3 Implementace a pilotní ověření fungování modelu

2.1 Tvorba modelu Prevence kulturou a jeho následná aktualizace na základě pilotáže

Tvorba modelu byla zahájena v návaznosti na získání nezbytných poznatků a zkušeností od dánské strany. Na tvorbě modelu se podílel realizační a odborný tým projektu. Zapojení většího počtu odborníků s různými profesními zkušenostmi z oblasti školství a prevence umožnilo připravit model pro pilotování tak, aby byly v maximální možné míře eliminovány potenciální problémy, které by mohly v průběhu realizace nastat. Jednalo se zejména o sladění organizačních pravidel školy s požadavky a potřebami projektu, pravidel bezpečného prostředí pro děti, vymezení rolí mezi lektorem a ambasadorem, způsobů komunikace s dětmi během lekcí, reakce na krizové situace apod.

Lektoři byli se zásadami a procesy modelu seznamováni v průběhu Vzdělávacího programu pro lektory. Kompletní projektový tým (školní koordinátorky, ambasadoři, umělci-lektoři) se účastnil společného týmového setkání na začátku školního roku 2024/2025. Každý z účastníků disponoval po tomto setkání informacemi: jaká je jeho pozice a role v projektu, jaké má úkoly, za co nese odpovědnost, jak bude probíhat komunikace mezi jednotlivými pozicemi, jaké dokumenty musí dokládat, jak bude probíhat evaluace apod. Součástí podkladů pro umělce-lektory byl Etický kodex.

Základní verze programu Prevence kulturou byla připravena tak, aby pilotní ověřování mohlo být zahájeno k 1. 10. 2024, kdy byl připraven první běh programu. Aktualizace modelu byla provedena v závěru projektu, resp. po ukončení pilotního ověřování a evaluačních aktivit.

2.2 Tvorba vzdělávacího programu lektorů a jejich proškolení, včetně finalizace na základě pilotáže

Zajištění potřebných personálních kapacit (umělců-lektorů), kteří s dětmi realizují lekce kreativního hraní bylo základní podmínkou úspěšné realizace projektu. Mezi základní požadavky na lektory patřilo být aktivní v uměleckém směru, který je pro ně vlastní a mít pedagogické zkušenosti, resp. zkušenosti s vedením kurzů pro děti.

Cílem této dílčí podaktivity bylo vytvořit Vzdělávací program lektorů a vyškolit 4 lektory pro pilotní realizaci modelu Prevence kulturou.

Vlastní vzdělávací program o délce 76 výukových hodin byl vytvořen v úzké spolupráci s odbornými konzultanty a experty z oblasti dětské psychologie, prevence, práce s dětmi z cizojazyčného prostředí apod. Podstatou vzdělávacího programu bylo vytvoření kompetenčního rámce pro lektory-umělce, který odpovídá standardům pro certifikaci preventivních programů v ČR a implementace vhodných částí dánské metodiky.

Vzdělávací program měl dvě části. V první, teoretické části, probíhala edukace umělců-lektorů v oblastech psychologie, prevence a interkulturních aspektů. Tvůrci dílčích částí vzdělávacího programu byli současně i lektory, což umožnilo zpětnou vazbu k nastavení struktury a obsahu programu. Druhá část vzdělávacího programu byla praktická a zaměřená na aspekty kreativního hraní. Jednalo se zejména o sebezkušenostní vzdělávání, ve kterém lektor-umělec vytvořil ukázkovou lekci kreativního hraní, kterou realizoval s ostatními lektory a členy týmu a získával zpětnou vazbu k průběhu lekce.

Vzdělávací program a míra využití získaných poznatků v realizaci lekcí 1. a 2. běhu byla součástí evaluačního zkoumání (pozorování, rozhovory, zpětnovazební dotazník).

Vzdělávací program probíhal v několika 3-4denních blocích v průběhu cca 6 týdnů. Uvolněné prostředí a přátelská atmosféra výrazně přispěla k otevřenosti umělců-lektorů vstřebávat nové informace a vědomosti, a to jak v teoretické, tak sebezkušenostní části. Bylo komplikované sladit termíny vzdělávacího programu, resp. časové možnosti odborných lektorů a účastníků. Ukázala se velká vytíženost na obou stranách, negativním vlivem byly v tomto ohledu i prázdniny a doba dovolených.

Umělci-lektoři hodnotili úroveň/obsah/kvalitu vzdělávacího programu velmi dobře, program považovali za **užitečný, smysluplný a obohacující**.

Nejvíce na vzdělávacím programu **oceňovali**:

- Propojení teorie a praxe (např. praktické nácviky po výkladu).
- Bloky zaměřené na psychologii, vývojové fáze dítěte a prevenci.
- Interkulturní témata.
- Vymezení kompetencí lektora vs. ambasadora.
- Možnost vzájemného sdílení a vytvoření komunity.

Za **důležitá témata**, která byla součástí vzdělávacího programu, umělci-lektoři považovali:

- Základní psychologické vhledy.
- Informace o vývojových specifikách věkové skupiny.
- Uvědomění si hranic role lektora.

Větší akcent by účastníci vzdělávacího programu uvítali tato témata:

- **Propojení prevence a umění** – demonstrovat, jak konkrétní kreativní aktivity rozvíjejí emoční gramotnost dětí a přispívají k prevenci (např. skrze příklady kazuistik, zpětnou vazbu od dětí).
- **Zařadit modul „práce se skupinou“** – konkrétní situace z praxe (např. nesoustředěnost, vyrušování, zapojení introvertních dětí, řešení konfliktů).
- **Vyjasnit roli lektora vs. ambasadora** – prostřednictvím diskuse, příkladů a hraní modelových situací.
- Vysoce ceněna byla **sebezkušenostní složka**, některým účastníkům by však dávalo smysl ji ještě více rozšířit.

Na druhou stranu lektoři-umělci shledali jako **zbytečná témata** detailní výklad o školském systému, struktuře preventivních programů (téma důležité pro organizátory projektu, ale nikoli pro běžnou

práci lektora) a formálně vedené bloky, které nepodpořily vnitřní motivaci účastníků. Tyto méně přínosné pasáže by bylo vhodné ve vzdělávacím programu **omezit**.

Ačkoliv místo realizace vzdělávacího programu považovali umělci za velmi dobře vybrané, jako slabé místo umělci viděli organizační chaos a nedostatečné technické zázemí (např. nepřipravený prostor, nepřipravená technika, absence občerstvení). Délku vzdělávacího programu považovali účastníci za adekvátní, spíše by uvítali formu intenzivního výcvikového bloku (např. vícedenní pobytový formát s ucelenou strukturou, silně zaměřený na praxi a sebezkušenost).

Při hodnocení vzdělávacího programu a jeho obsahu se ukázala značná heterogenita budoucího lektorského týmu, resp. různá míra odborných znalostí a zkušeností v probíraných tématech. To se projevilo např. při preferenci některých vzdělávacích témat nebo míry hloubky informací u daného tématu.

Jak již bylo řečeno výše, vyškolení a kvalitní lektori jsou pro úspěch programu Prevence kulturou zásadní. Pro potenciální rozšíření programu do dalších škol bude potřeba znásobit počet lektorů. Z tohoto pohledu je potřeba **vytvořit strategii náboru a proškolení dostatečného množství umělců-lektorů**. Jednou z možností, jak „vychovat“ potenciální lektory pro program Prevence kulturou je navázat **spolupráci se středními a vysokými školami**. Lze uvažovat nejen o školách s **uměleckým zaměřením** (JAMU, DAMU atd.), ale i o **pedagogických fakultách**, kde budoucí učitelé studují **umělecké obory**. S některými vzdělávacími institucemi byla zahájena jednání o zařazení techniky kreativního hraní jako nepovinného předmětu do vzdělávacích programů.

Získané poznatky a zpětná vazba lektorů byla ze strany odborného týmu reflektována a na jejich základě došlo k úpravě a aktualizaci Vzdělávacího programu tak, aby mohl být využíván i v budoucnu.

Lze konstatovat, že realizací KA 2.2 byl naplněn dílčí cíl projektu „Tvorba vzdělávacího programu lektorů a jejich proškolení“.

2.3 Implementace a pilotní ověření fungování modelu Prevence kulturou

Pilotní ověřování probíhalo ve dvou bězích v níže uvedených termínech. Běh programu sestával z 16 lekcí, kdy se střídaly lekce výtvarna, divadla a kreativního psaní, a to vždy po týdně (forma karuselu). S tím souviselo i střídání umělců-lektorů.

- 1. běh: 1. 10. 2024 – 31. 1. 2025
- 2. běh: 1. 2. 2025 – 31. 5. 2025

Záměrem pilotního ověřování bylo zapojit školy, které mají různé charakteristiky a umožnit tak realizovat program v různorodém prostředí.

Tabulka 5: Pilotní školy a jejich základní charakteristiky

Pilotní základní školy	Charakteristika školy
ZŠ Nebužice	Škola s menším počtem žáků „venkovského“ typu. Kapacita školy je 300 žáků. Škola zasazená v luxusní vilové čtvrti. Nízký počet dětí ze socioekonomicky znevýhodněného prostředí.
ZŠ Eden	Škola střední velikosti. Kapacita školy je 650 žáků. Škola nacházející se v širším centru města. Jedná se o školu sportovního typu, tzn. s vysokým podílem dětí se sportovním zaměřením.
ZŠ Grafická	Škola s malým počtem žáků. Kapacita školy je 250 žáků. Škola je umístěna v části s vysokou koncentrací romských dětí. Vysoký počet dětí ze socioekonomicky znevýhodněného prostředí.
ZŠ Generála Janouška	Škola „sídlištního“ charakteru s vysokým počtem žáků. Kapacita školy je aktuálně 800 žáků. Škola je umístěna na velkém sídlišti. Vysoký počet dětí ze socioekonomicky znevýhodněného prostředí.

Zdroj: Vlastní zpracování

Implementační tým, tj. tým lidí, který zajišťoval bezprostřední realizaci programu a jednotlivých lekcí, sestával z níže uvedených pozic.

Tabulka 6: **Pozice a její základní role v projektu**

Pozice	Role v projektu
Umělec-lektor	➤ Lektor byl zodpovědný za obsahovou náplň lekcí a jejich realizaci s dětmi. ➤ Lektor byl povinen v průběhu 1. běhu připravit metodiku jednotlivých lekcí, které odučil (struktura, cíle, obsah, postupné kroky, pomůcky apod.). 2. běh programu byl realizován v souladu s těmito metodikami. ➤ Lektor po každé lekci zpracoval Reflexivní zprávu, ve které shrnul průběh lekce, klima ve skupině, neočekávané situace apod. ➤ Lektor se podílel na evaluačních aktivitách, jako respondent kvalitativního šetření.
Školní koordinátor	➤ Byl zodpovědný za koordinaci škol, resp. ambasadorů a lektorů – vytvářel podmínky, aby daný lektor byl dle rozvrhu ve správné škole. ➤ Zajišťoval v případě potřeby suplování umělce. ➤ Zajišťoval potřebné pomůcky pro lekce. ➤ Ve spolupráci s ambasadorem organizoval sběr dokumentů (přihlášky na kurz, informované souhlasy rodičů, prezenční listiny, evaluační dotazníky apod.). ➤ Školní koordinátor se podílel na evaluačních aktivitách, jako respondent kvalitativního šetření.

Ambasador	➤ Ambasador byl klíčovou spojnicí mezi školou a programem Prevence kulturou. ➤ Ambasador byl pracovníkem školy, jednalo se o školního psychologa nebo pedagoga. ➤ Jeho hlavní rolí bylo působit na lekcích jako ko-moderátor a pedagogický dozor. Lektorovi nezasahoval do vedení a průběhu lekce, avšak byl připraven řešit nenadálé situace u dětí. ➤ Byl zodpovědný za nábor dětí do programu – komunikoval s dětmi a rodiči o programu (osobně i písemně), prezentoval program na třídních schůzkách, šířil povědomí o programu na škole (letáčky, plakátky) apod. ➤ Zajišťoval organizační záležitosti, jako např. vyzvedávání a provázení lektora ve škole, zajištění učebny, připomínání kroužku přihlášeným dětem, komunikace ohledně přihlášek a informovaných souhlasů, vedení prezenční listiny, organizaci vyplňování evaluačních dotazníků dětmi apod. ➤ Ambasador měl možnost zapojit se do lekce jako aktivní účastník. ➤ Podílel na evaluačních aktivitách, jako respondent kvalitativního šetření.
------------------	---

Zdroj: Vlastní zpracování

Počet dětí v jednotlivých bžích programu Prevence kulturou

Do 1. běhu programu (dále také jako kroužek) se přihlásilo 30 dětí. Kroužek dochodilo 22 dětí (dětí, jejichž docházka neklesla pod 30 %)⁷. Docházka dětí byla v podzimních a zimních měsících ovlivněna vysokou nemocností.

Tabulka 7: Počty dětí na začátku a konci intervence 1. běhu

Škola	Počet dětí při zahájení	Počet dětí při ukončení
ZŠ Nebužice	6	4
ZŠ Eden	2	3*)
ZŠ Generála Janouška	15	9
ZŠ Grafická	7	6

- *) jeden žák se připojil v průběhu výzkumu
- Zdroj: prezenční listiny, vlastní zpracování

Při zahájení kroužků 2. běhu v únoru 2025 se přihlásilo celkem 25 dětí, kroužek dokončilo 20 (dětí, jejichž docházka neklesla pod 30 %)⁸. Polovina dětí, které ukončily 2. běh se zúčastnila již 1. běhu a pro polovinu byl 2. běh novou zkušeností. Z organizačních důvodů nebylo možné realizovat 2. běh na ZŠ Nebužice.

Tabulka č. 8 - Počty dětí na začátku a konci intervence 2. běhu

⁷ Tento počet dětí vstupoval do kvantitativního hodnocení 1. běhu. (Příloha 1)

⁸ Tento počet dětí vstupoval do kvantitativního hodnocení 2. běhu. (Příloha 2)

Škola	Počet dětí při zahájení	Počet dětí při ukončení
ZŠ Eden	4	3
ZŠ Grafická	9	7
ZŠ Generála Janouška	12	10

Zdroj: prezenční listiny, vlastní zpracování

Nejvyšší úbytek dětí během trvání kroužku byl zaznamenán v ZŠ Gen. Janouška, a to v průběhu 1. běhu. V ostatních školách docházelo k úbytku 1-2 dětí. Vzhledem k tomu, že uvedené počty dětí navštěvující kroužek dosahují maxima možného, je do budoucna velmi důležité propracovat **strategii, která by vedla ke zvýšení zájmu a motivace dětí.**

Tabulka 9: Dosažení výstupů v KA 2

Výstupy KA 2	Míra splnění
<i>Model Prevence kulturou (vytvořený nástroj a dokument)</i>	✓
<i>Vzdělávací program pro lektory-umělce (dokument)</i>	✓
<i>Vyškolení lektori (4)</i>	✓
<i>Děti účastníci se programu Prevence kulturou</i>	✓

Zdroj: Vlastní zpracování

Ve vztahu k plnění KA 2 lze konstatovat, že proběhla v souladu s plánem a očekáváním, předpokládané výstupy KA 2 byly splněny. Během realizace se nevyskytly problémy, které by projekt ohrozily. Lze konstatovat, že pilotní ověření modelu Prevence kulturou ukázalo na jeho funkčnost a životaschopnost. KA 2 jako celek tak naplnila dílčí cíle projektu „Přenesení dobré zahraniční praxe do ČR, její modifikace na české prostředí a ověření funkčnosti tohoto nástroje (programu Prevence kulturou)“, „Tvorba vzdělávacího programu lektorů a jejich proškolení“ a „Pilotní realizace programu Prevence kulturou ve čtyřech základních školách“. Limity a slabá místa v programu jsou rozpracovány v následujících kapitolách.

2.1.3 KA 3 Navázání spolupráce a spolutvorba se všemi důležitými aktéry

Dílčí podaktivity

- 3.1 Realizace kulatých stolů s důležitými aktéry a jejich experty

Aktivity v oblasti navazování spolupráce probíhaly po celou dobu realizace projektu. Spadaly do kompetence vedení projektu, resp. odborné garantky projektu. Spolupráci se podařilo navázat s:

- mezinárodními institucemi - Danish National Centre for Art Mental Health (partner projektu bez finančního příspěvku), WHO, EU platforma Culture for Health a další,
- zástupci českých ministerstev, do jejichž kompetencí projekt svou obsahovou náplní spadá⁹,

⁹ Ministerstvo zdravotnictví, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstvo kultury a Ministerstvo práce a sociálních věcí

- zástupci neziskového sektoru, který se zabývá problematikou duševního zdraví dětí (např. SOFA, Locika, InBáze apod.)

Kromě výše uvedených partnerů zástupci týmu projektu konzultovali s experty z dalších institucí (např. NÚDZ, iPREV, zřizovatelé škol apod.).

3.1 Realizace kulatých stolů s důležitými aktéry a jejich experty – Konference projektu

První představa uspořádání kulatých stolů byla modifikována do pořádání **Konference Prevence kulturou**, která obsahovala 3 tematické panely. Ty nahradily původně plánované samostatné kulaté stoly. S ohledem na zájem odborné veřejnosti se toto řešení ukázalo být smysluplnějším a efektivnějším.

Konference Prevence kulturou se konala pod záštitou vládní zmocněnkyně pro lidská práva dne 11. 6. 2025. Zájem o konferenci byl velký, byla naplněna maximální kapacita sálu, účastnilo se více jak 60 osob.

Konference měla mezinárodní přesah, neboť I. panel byl věnován zahraničním odborníkům/panelistům z World Health Organization (WHO), EU platformy Culture for Health a Danish National Centre for Art Mental Health.

II. panel, *Inkubační projekt MPSV v ČR: Prevence kulturou*, se věnoval vlastnímu projektu, kdy hlavní aktéři projektu (lektori, ambasadoři) sdíleli s publikem své zkušenosti, poznatky a dojmy, které načerpali z lekcí a zejména ze zpětné vazby od dětí.

III. Panel, *Meziresortní spolupráce se zástupci ministerstev kultury, zdravotnictví, školství, práce a sociálních věcí České republiky*, se věnoval potenciálu programu Prevence kulturou do budoucna a hledání odpovědí na otázky, *jaké místo by měl program zaujímat v systému vzdělávání a prevence, jak začlenit odpovědnosti za tento multirezortní program do kompetencí jednotlivých ministerstev*¹⁰ apod.

Tabulka 10: Dosažení výstupů v KA 3

Výstupy KA 1	Míra splnění
Realizovaná konference Prevence kulturou (kulaté stoly modifikované na 3 panely v rámci konference)	✓

Zdroj: Vlastní zpracování

Lze konstatovat, že KA 3 splnila očekávání. Úprava KA 3, kdy došlo ke změně formátu kulatých stolů na plnohodnotnou konferenci, se ukázala jako velmi prozíravá a odpovídající aktuální situaci. O konferenci projevila zájem široká odborná veřejnost, podařilo se získat panelisty jak z mezinárodních institucí, tak vysoce postavené zástupce relevantních ministerstev. To ukázalo, že

¹⁰ Projekt má multirezortní charakter – zasahuje do kompetencí Ministerstva zdravotnictví, Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstva kultury a Ministerstva práce a sociálních věcí.

Financováno
Evropskou unií

program Prevence kulturou je odbornou veřejností vnímán jako důležitý prvek v prevenci duševního zdraví dětí. KA 3 významně přispěla k naplnění dílčího cíle projektu, a to „Navázání spolupráce s širším okruhem stakeholderů“.

2.3 Model změny – přínosy a dopady programu Prevence kulturou

Projekt Prevence kulturou byl podpořen jako projekt v inkubační fázi, tj. ve fázi vývoje produktu (prototypu). Vzhledem k tomu, že vytvořený produkt byl testován na širším vzorku dětí (nízké desítky), tak u těchto podpořených osob bylo možné identifikovat **krátkodobé přínosy/efekty/dopady**. Uvažovat o dlouhodobých dopadech v dané fázi vývoje je předčasné, ačkoliv výsledky evaluačního výzkumu jasně ukazují na **vysoký potenciál** programu Prevence kulturou do budoucna.

Při posuzování dopadů programu Prevence kulturou, byly tyto posuzovány v kontextu identifikovaných silných a slabých stránek a jejich následného průmětu do potencionálních dopadů programu při jeho širší aplikaci.

Identifikované **silné stránky** programu (v sestupném pořadí významu)

1. **Bezpečný a podpůrný prostor pro děti**

Program poskytuje dětem prostředí, kde se cítí bezpečně a mohou svobodně vyjadřovat emoce. To je základní předpoklad prevence psychických obtíží.

2. **Kreativní a zážitkové metody práce**

Umělecké aktivity umožňují dětem prožívat a zpracovávat emoce jinou formou než běžnou výukou.

3. **Rozvoj emoční gramotnosti a seberegulace**

Děti se učí pojmenovávat emoce a regulovat své chování, což má dlouhodobý preventivní efekt.

4. **Podpora spolupráce a vztahů**

Aktivity vedou ke zlepšení klimatu ve třídě a posilují empatii.

5. **Inspirace pro pedagogy**

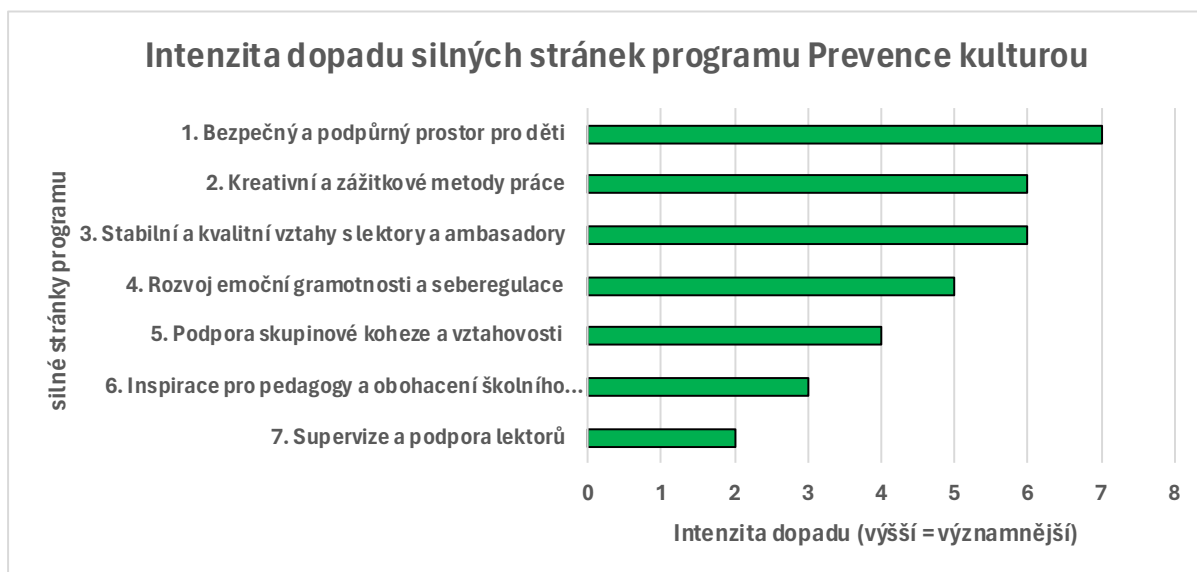
Učitelé získávají nové metody práce s dětmi a možnost začlenění prevence do školní praxe.

6. **Supervize a podpora lektorů**

Odborná podpora zajišťuje kvalitu a stabilitu programu při jeho rozšiřování.

Součástí hodnocení bylo i posouzení, jaká je intenzita dopadu jednotlivých identifikovaných silných stránek projektu a jejich možné dopady na program Prevence kulturou při jeho širší aplikaci.

Graf 1: Intenzita dopadu jednotlivých silných stránek projektu

Zdroj: vlastní zpracování

Klasifikace vychází z **obsahu terénního šetření** a z dopadů, které byly v názorech aktérů zmiňovány. Byla použita tři hlavní kritéria:

1. Přímý vliv na děti

- Jak silně daný faktor ovlivňuje emoční pohodu, seberegulaci a rozvoj dětí přímo během programu.
Např. „Bezpečný a podpůrný prostor“ má klíčový vliv, protože bez něj by další aktivity nefungovaly.

2. Rozsah dopadu

- Kolik aspektů programu nebo aktérů daná stránka ovlivňuje (jen děti vs. děti, škola, lektori...).
- Např. „Kreativní a zážitkové metody“ mají dopad nejen na děti, ale i na pedagogy (inspirace pro školu).

3. Význam pro dlouhodobou udržitelnost

- Jak zásadní je faktor pro to, aby program mohl pokračovat a rozvíjet se i v dalších školách.
Např. „Supervize a podpora lektorů“ není pro děti přímá, ale je klíčová pro kvalitu a kontinuitu programu.

Každá silná stránka byla vyhodnocena podle těchto kritérií a zařazena na **škále 1–7**, kde **7 = nejvyšší význam**, **1 = nejnižší význam**, pro budoucí realizaci programu.

Identifikované **slabé stránky** programu (v sestupném pořadí závažnosti)

1. Nízká kontinuita lektorů

Střídání lektorů narušuje vztahovou stabilitu a snižuje účinnost programu.

2. Slabá integrace do života školy

Program musí být pevněji propojen s učiteli, školním psychologem a vedením školy.

3. Nejasná metodika a role účastníků

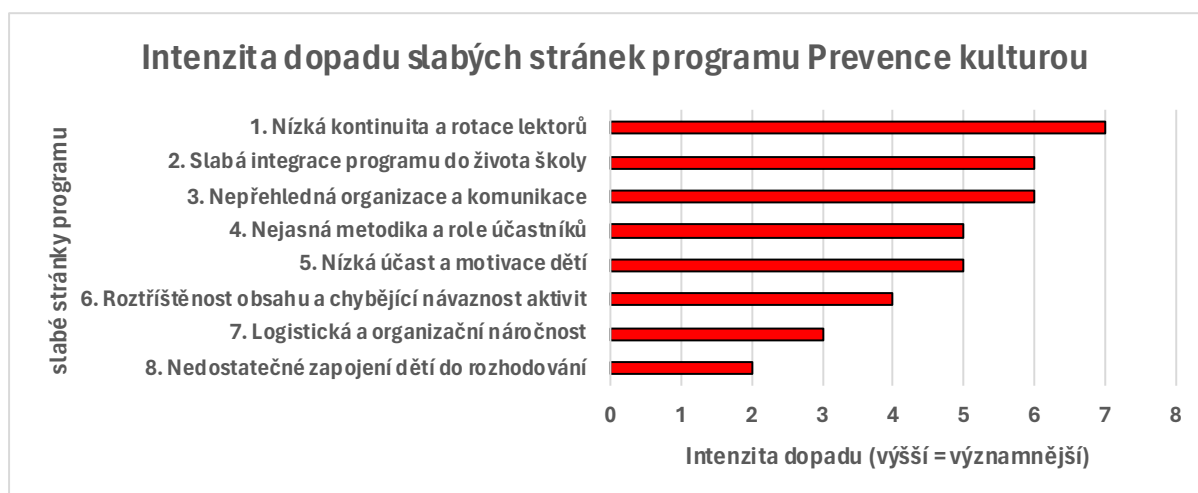
Metodika musí být srozumitelnější a praktičtější, s jasně rozdělenými rolemi.

4. Nízká účast dětí a motivace

Program se musí lépe zaměřit na děti s vyššími potřebami a riziky.

Také u slabých stránek bylo provedeno posouzení, jaká je intenzita dopadu jednotlivých identifikovaných slabých stránek projektu a jejich možné dopady na program Prevence kulturou při jeho širší aplikaci.

Graf 2: *Intenzita dopadu jednotlivých slabých stránek projektu*

Zdroj: vlastní zpracování

Klasifikace vychází z **obsahu terénního šetření** a z dopadů, které byly v názorech aktérů zmiňovány. Byla použita stejná tři kritéria jako u silných stránek, jen s opačným znaménkem:

1. **Přímé negativní dopady na děti** – pokud slabina přímo snižuje efekt programu u dětí, má vysokou intenzitu.
2. **Rozsah problému** – kolika aktérů nebo částí programu se slabina dotýká.
3. **Riziko pro dlouhodobou realizaci** – jak moc slabina ohrožuje rozšíření nebo udržitelnost programu.

Každá slabá stránka byla vyhodnocena podle těchto kritérií a zařazena na **škále 1–7**, kde **7 = nejvyšší význam**, **1 = nejnižší význam**, pro budoucí realizaci programu.

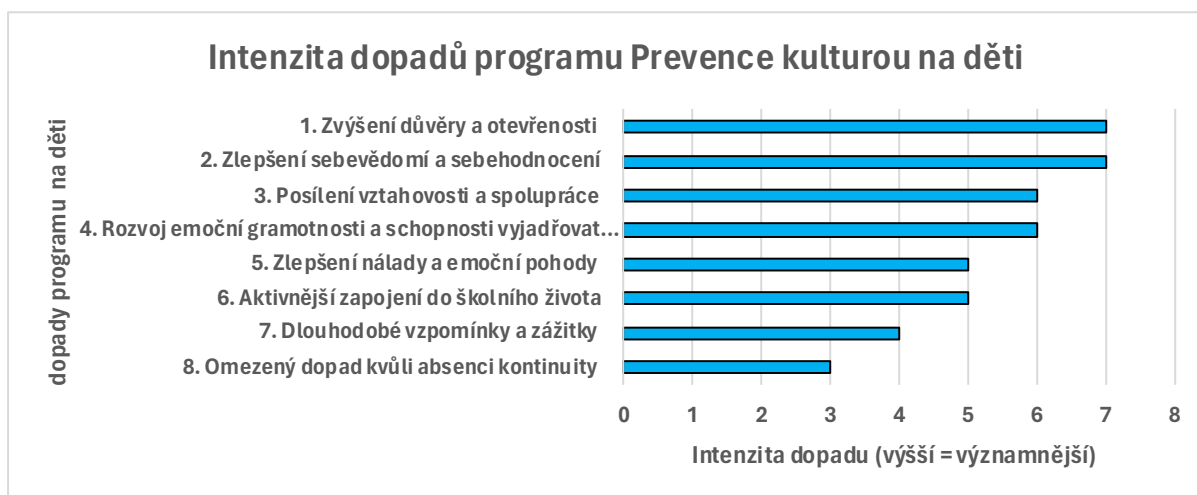
Navazující fází hodnocení byl průmět silných a slabých stránek, identifikovaných v průběhu pilotního ověřování, do celkového hodnocení možných dopadů programu Prevence kulturou při jeho širší aplikaci.

Identifikované **dopady** programu na děti (v sestupném pořadí významu)

1. **Zvýšení důvěry a otevřenosti** – děti sdílejí své pocity bez obav z hodnocení.
2. **Zlepšení sebevědomí a sebehodnocení** – více odvahy a vlastní iniciativy.
3. **Posílení spolupráce a vztahovosti** – lepší klima ve třídě a empatie.
4. **Rozvoj emoční gramotnosti** – schopnost pojmenovávat a regulovat emoce.
5. **Zlepšení emoční pohody** – více radosti, uvolnění, snížení stresu.
6. **Aktivnější zapojení do školního života** – lepší vztahy s učiteli a spolužáky.
7. **Dlouhodobé zážitky a vzpomínky** – pozitivní vliv přetrvávající i po skončení programu.
8. **Omezený dopad při chybějící kontinuitě** – významná výzva pro budoucí realizaci.

Graf 3: *Intenzita identifikovaných dopadů projektu na děti*

Zdroj: vlastní zpracování

Klasifikace vychází z **obsahu terénního šetření** a z dopadů, které byly v názorech aktérů zmiňovány. Byla použita stejná tři kritéria jako u silných a slabých stránek:

1. **Přímý dopad na děti** – jak významně daný efekt zasahuje jejich emoční pohodu, chování a mezilidské vztahy.
2. **Rozsah dopadu** – zda se týká jednotlivců, skupin či celé školy.
3. **Dlouhodobý význam** – jestli má potenciál přetrvat i po skončení programu.

Každý dopad byl vyhodnocen podle těchto kritérií a zařazen na **škále 1–7**, kde **7 = nejvyšší význam**, **1 = nejnižší význam**, pro budoucí realizaci programu.

Celková zjištění v této oblasti lze formulovat jako dílčí doporučení pro celkové závěry evaluace. Z hlediska dosažení optimálních výsledků při širší aplikaci programu Prevence kulturou je důležité zejména:

- **Stabilizace programu:** tj. kontinuální lektorské týmy a pevnější integrace do života školy.
- **Metodické ukotvení:** tj. stručný a praktický manuál, jasné role a postupy.

- **Organizační zajištění:** tj. jednoduchá logistika, stabilní financování a podpora vedení školy.
- **Cílené zapojení dětí:** tj. větší motivace a možnost ovlivnit podobu aktivit.
- **Dlouhodobá udržitelnost:** tj. propojení s regionálními a státními strategiemi prevence.

3. Vyhodnocení evaluačních otázek

EO 1 Jaké jsou přínosy modelu Prevence kulturou v prevenci duševního zdraví dětí		
Podotázky	1.1 Do jaké míry došlo ke změnám ve vnímání well-beingu u dětí zapojených do programu Prevence kulturou?	
Zdroje/Použité metody	• Dotazníkové šetření • Individuální rozhovory • Pozorování	• Obsahová analýza • Kvalitativní analýza • Statistické vyhodnocení dat
Odpověď na EO		
Projekt Prevence kulturou byl postaven na hypotéze, že kreativní hraní a pozitivní kulturní vjemy z výtvarné oblasti, tvůrčího psaní a divadla pozitivně působí na duševní pohodu dětí a jsou tak prevencí před duševním onemocněním. Tuto hypotézu se však nepodařilo potvrdit ani vyvrátit na základě kvantitativních dat získaných experimentem. Za limitující faktor výzkumu považuje evaluátor - nízký počet dětí a základních škol vstupujících do výzkumu, čehož důsledkem jsou <u>statisticky nevýznamná data</u>; - skutečnost, že na wellbeing, resp. duševní pohodu působí velké množství v čase proměnných faktorů (rodinná situace, klima třídy, ekonomické faktory atd.), které nebylo možné v průběhu intervence u jednotlivých žáků sledovat, čehož důsledkem <u>nelze dosledovat kauzalitu mezi intervencí a výsledky testů</u>; - neexistence kontrolní skupiny, čehož důsledkem je <u>nemožnost kvantifikovat dopady intervence</u>. To jen potvrzuje závěr vyplývající z analýzy dat, že použití zvolených testů na měření dopadu prevence duševního zdraví kulturou nedává validní výsledky. Příčinou je špatně zvolená metoda kvantitativního posuzování dopadů provedených intervencí, jakož i nízký počet dětí vstupujících do měření. Naopak významné přínosy modelu Prevence kulturou v prevenci duševního zdraví dětí se ukázaly v kvalitativní rovině provedených analýz. Mezi nejvýznamnější identifikované dopady patří zvýšení důvěry a otevřenosti, zlepšení sebevědomí a sebehodnocení, posílení vztahovosti a spolupráce, rozvoj emoční gramotnosti a schopnosti vyjadřovat pocity a další.		

Zdůvodnění odpovědi /evaluační zjištění:

Hypotézou, podloženou výzkumnými studiemi bylo, že vytvoření programu Prevence kulturou v podmínkách ČR a jeho implementace má výrazný potenciál přispět k prevenci duševního zdraví dětí a mladistvých a snížit tak rozvoj duševních onemocnění této cílové skupiny.

Statistické zpracování získaných dat testu **WHO-5** nepotvrdilo jednoznačně hypotézu, že účast dětí na kroužcích a realizovaná intervence se explicitně promítnou do dlouhodobé pozitivní změny jejich vnitřních pocitů. Měřeno za celou skupinu bylo dosaženo podle použitého objektivního testování k

negativní změně skóre u testu WHO-5 ve výši minus 7 %. Příčiny zřejmě souvisejí s použitím nevhodně zvolené metodologie.

Měřeno za celou skupinu bylo dosaženo podle použitého objektivního testování **GAD-7** změny průměrného skóre minus 1 %. V individuálních datech byly zaznamenány odchylky proti vstupním datům v rozmezí minus 67 % až plus 100 %. Takto vysoká volatilita snižuje validitu daného testu pro posouzení dopadů provedených intervencí na celkový vývoj duševního rozpoložení dětí, jako cílové skupiny.

Stejná situace se ukázala při použití objektivního testování **PHQ-9**. Změna skóre u testu PHQ-9 byla minus 2 %, což znamená mírné zhoršení. V individuálních datech byly zaznamenány odchylky proti vstupním datům v rozmezí minus 100 % až plus 109 %. To snižuje validitu daného testu pro posouzení dopadů provedených intervencí na děti a nelze indikovat sjednocující trend dopadů.

Měřeno za celou sledovanou skupinu dětí bylo dosaženo podle použitého objektivního testování **PSS-10** minus 14 % změny skóre. To je pozitivní zjištění v oblasti vnímání míry stresu a jediný pozitivní výstup kvantitativního zkoumání standardními testy. Vzhledem k malému zkoumanému vzorku a množství faktorů, které mohou v čase ovlivnit vnímání stresu u dětí však nelze tento typ testu označit za akceptovatelný pro dětskou populaci. To, že se u převážné většiny dětí ve zkoumaném vzorku (16 z 20) vnímání stresu zmenšilo je možné považovat za určitou indicii dopadů intervencí. Je však nezbytné zkoumat tento vývoj v návaznosti na ostatní provedené testy.

Použití oficiálních formátů testů pro posuzování duševního zdraví (WHO-5, GAD-7, PHQ-9 a PSS-10) dává sice výzkumu vývoje duševního zdraví dětí a dopadů intervencí prostřednictvím kulturních vjemů profesionální punc, na druhou stranu se nabízí otázka, do jaké míry jsou vhodné pro dětskou populaci. Ta, s minimem zkušenosti v některých případech, nemusela pochopit obsah otázky a odpovědi by pak postrádaly validitu.

Závažnějším úskalím použití zmíněných dotazníků je, že indikují **okamžité (dvoutýdenní) rozpoložení** respondenta. Lze předpokládat, že dítě má „kratší paměť“ než dospělý, a tedy **popisuje stav bezprostředně předcházející** zodpovězení otázek testu. Tento problém zvláště vynikne, pokud bude záměrem posoudit prostřednictvím těchto testů dopad čtyřměsíční intervence ke zlepšování duševní pohody dítěte. Lze se domnívat, že klíčovou roli při zpracování odpovědí na otázky jednotlivých testů budou mít **zážitky a pocity dítěte bezprostředně před vyplňováním testu**, kdy na dítě působí mnoho faktorů, které ovlivňují výsledky (např. únava po vyučování, konflikt se spolužáky, těžká písemka apod.).

Kvalitativní výzkum založený na sběru dat ve formě pozorování a rozsáhlé několika čtené série hloubkových rozhovorů se všemi zapojenými stakeholdery (ambasadoři, lektori, školní koordinátoři, rodiče dětí, metodici prevence, školní psychologové a další) ukázal na množství pozitivních dopadů na děti. Výčet těch nejdůležitějších je uveden v tabulce.

Tabulka 11: *Pozitivní dopady programu Prevence kulturou na děti*

Dopady na děti	Vysvětlení
1. Zvýšení důvěry a otevřenosti	Program vytvořil prostředí, kde se děti cítily bezpečně a mohly otevřeně sdílet své pocity. Tato důvěra vedla k lepší komunikaci, rozvoji sociálních dovedností a snížení ostychu. Efekt je klíčový pro prevenci duševních obtíží, protože umožňuje dětem vyjadřovat emoce zdravým způsobem.
2. Zlepšení sebevědomí a sebehodnocení	U mnoha dětí se projevil výrazný posun ve vnímání vlastní hodnoty. Vystupovaly sebejistěji, častěji se zapojovaly do aktivit a spontánně sdílely své myšlenky. Tento efekt má zásadní význam pro jejich dlouhodobý psychosociální vývoj.
3. Posílení vztahovosti a spolupráce	Aktivity přispěly k lepšímu třídnímu klimatu, posílily empatii a vzájemnou podporu mezi dětmi. V některých případech se vytvořila nová přátelství a děti začaly více spolupracovat. To snižuje riziko sociální izolace a podporuje soudržnost kolektivu.
4. Rozvoj emoční gramotnosti a schopnosti vyjadřovat pocity	Děti si osvojovaly slovník emocí, učily se pojmenovávat své prožitky a reflektovat chování druhých. Tyto dovednosti jsou základem pro zvládání stresu a konfliktů a podporují psychickou odolnost.
5. Zlepšení nálady a emoční pohody	U některých dětí byl zřejmý posun v celkovém emočním ladění – více radosti, smíchu, spontánnosti. Tyto změny snižují riziko úzkostí a depresí, a proto mají význam i v prevenci.
6. Aktivnější zapojení do školního života	Děti se více účastnily školních aktivit, zlepšila se jejich komunikace s učiteli a ochota spolupracovat. To vede k lepším vztahům ve škole a posiluje inkluzivní prostředí.
7. Dlouhodobé vzpomínky a zážitky	Skutečnost, že si děti pamatovaly aktivity i po delší době, svědčí o hlubším emočním dopadu. Tyto vzpomínky mohou dlouhodobě formovat jejich postoje k vlastnímu prožívání i k mezilidským vztahům.

Zdroj: vlastní zpracování

Neočekávané pozitivní dopady

Neočekávaným pozitivním dopadem je **zvýšení důvěry dětí ve školní psychology**, kdy společná účast na lekcích dala podnět k tomu, že podpořené děti se častěji rozhodli vyhledat individuálně školního psychologa a řešit s ním své problémy.

Neočekávané pozitivní dopady lze pozorovat ve skupině lektorů a ambasadorů. Lektory obohatila zkušenost s konkrétní věkovou skupinou (6.–7. třídy), práce v terénu a reflexe různých školních prostředí. Cenná pro ně byla i možnost mezilidského kontaktu s dětmi, ambasadorů a školním personálem. Projekt posílil jejich vnitřní vnímání důležitosti přijetí a vztahovosti v práci s dětmi.

Ambasadorům dala účast v projektu možnost lépe vnímat děti, lépe pochopit jejich potřeby a způsoby práce s konkrétními dětmi. Ambasadoři si vytvořili k dětem bližší vztah, lépe chápou potřebu budování vztahů s dětmi. Účast na lekcích ambasadorům přinesla inspiraci, jaké aktivity vyzkoušet ve výuce a běžné školní praxi. Ambasadorům se tak podařilo osvěžit výuku a práci s dětmi. Ambasadoři, kteří se

Financováno
Evropskou unií

účastnili lekcí aktivně (jako účastníci), zmiňovali relaxaci, odpoutání se od dennodenních problémů a zlepšení nálady.

Negativní dopady nebyly pozorovány, evaluátor z toho vyvozuje, že žádné nenastaly.

EO 2 Do jaké míry je model Prevence kulturou funkční na základě pilotního ověření v praxi?		
Podotázky	2.1 Odpovídá nastavení Vzdělávacího programu potřebám programu? 2.2 Jaké jsou bariéry realizace modelu Prevence kulturou?	
Zdroje/Použité metody	• Individuální rozhovory • Pozorování	• Kvalitativní analýza
Odpověď na EO		
Hodnocení pilotního ověřování ukázala, že program Prevence kulturou je z hlediska obsahu a přístupu k dětem vysoce funkční a relevantní. Největší přínos spočívá ve schopnosti vytvářet bezpečné prostředí, podporovat emoční gramotnost a rozvíjet sociální dovednosti dětí prostřednictvím kreativních metod. Současné však pilotáž odhalila organizační a metodické nedostatky, které musí být odstraněny, aby bylo možné program efektivně rozšířit na více škol.		

Zdůvodnění odpovědi /evaluační zjištění:

Relevance a přiměřenost programu pro cílovou skupinu

Jedním z nejvýraznějších zjištění pilotního ověřování je **vysoká relevance programu pro potřeby dětí** na základních školách. Děti procházejí v tomto období významnými vývojovými změnami a často čelí emočním výzvám, které mohou ovlivnit jejich duševní zdraví. Program Prevence kulturou reaguje na tuto skutečnost nabídkou aktivit, které kombinují kreativní a zážitkové metody s prvky psychoedukace.

Terénní šetření potvrdilo, že zvolená forma aktivit je srozumitelná, věkově přiměřená a podporuje bezpečné prostředí pro emoční vyjadřování. Kreativní procesy umožňují dětem pracovat s vlastními emocemi jinak než v běžné školní výuce, kde často dominuje kognitivní přístup. Zapojení vztahové a zážitkové složky podporuje nejen emoční gramotnost, ale i sociální dovednosti a empatii.

Pro rozšíření programu bude vhodné vytvořit modulární strukturu, která umožní přizpůsobení aktivit specifikům jednotlivých škol a skupin dětí. To pomůže udržet vysokou relevanci programu i při různé úrovni podpory ze strany škol.

Efektivita obsahu a metod práce

Pilotní ověřování ukázalo, že obsah a formy práce mají **značný potenciál pro prevenci** duševních obtíží, avšak jejich efektivita je výrazně podmíněna organizačními a metodickými aspekty. V případech, kde byla zajištěna stabilní přítomnost lektorů a dostatečná frekvence lekcí, se u dětí projevovaly pozitivní změny v oblasti seberegulace, spolupráce i emoční pohody.

Silným prvkem programu je **variabilita metod**, která zahrnuje dramatické, výtvarné i pohybové aktivity. Lektorům se dařilo vytvářet prostor pro vlastní iniciativu dětí a umožňovali jim prožívat úspěch a tvořivost. Zvláště cenné byly situace, kdy lektori dokázali propojit uměleckou tvorbu s reflexí emocí a mezilidských vztahů.

Budoucí rozšíření by mělo vycházet z osvědčených metod a příkladů dobré praxe z pilotní fáze. Doporučuje se vytvořit metodický manuál, který bude obsahovat doporučené lekce, ukázkové scénáře a příklady reflexí, aby byla zajištěna jednotná úroveň kvality programu.

Organizační a metodické zajištění

Pilotní projekt odhalil řadu silných stránek v oblasti organizační podpory, například funkční využívání digitálních komunikačních nástrojů nebo spolupráci s některými ambasadory škol, kteří aktivně zprostředkovávali kontakt s učiteli a pomáhali při řešení praktických otázek.

Metodická stránka vyžaduje další rozpracování – chyběl jednotný manuál s jasnou strukturou lekcí a doporučeními pro různé situace, což vedlo k rozdílné kvalitě realizace mezi jednotlivými školami.

Vzdělávací program pro umělce-lektory

Dostatek kvalitních a proškolených umělců-lektorů je pro program Prevence kulturou naprosto zásadní. Jak již bylo specifikováno v kap. 2.1.1, umělci-lektoři hodnotili úroveň/obsah/kvalitu vzdělávacího programu velmi dobře, program považovali za **užitečný, smysluplný a obohacující**.

Nejvíce na vzdělávacím programu **oceňovali** propojení teorie a praxe, bloky zaměřené na psychologii, vývojové fáze dítěte a prevenci, interkulturní témata, vymezení kompetencí lektora vs. ambasadora, možnost vzájemného sdílení, vytvoření komunity a sebezkušenostní složku programu.

Za **důležitá témata**, která byla součástí vzdělávacího programu, umělci-lektoři považovali základní psychologické vhledy, informace o vývojových specifikách věkové skupiny a uvědomění si hranic role lektora.

Dopady na děti

Přestože organizační limity ovlivnily průběh pilotáže, dopady na děti byly v mnoha případech velmi pozitivní. Jak již bylo zmiňováno v předchozích částech, nejčastěji zmiňovaným přínosem bylo vytvoření bezpečného prostoru, kde děti mohly otevřeně vyjadřovat své emoce a učit se je reflektovat. Program přispěl ke **zlepšení sebevědomí, posílení spolupráce** mezi dětmi a **rozvoji jejich emoční gramotnosti**.

Významným zjištěním je, že tyto pozitivní efekty se projevovaly zejména tam, kde byla zajištěna **kontinuita kontaktu s lektory a pravidelný rytmus lekcí**. To potvrzuje hypotézu, že preventivní programy zaměřené na duševní zdraví dětí vyžadují opakovaný a dlouhodobý kontakt, aby mohly mít trvalý dopad.

Při plánování rozšíření je vhodné zavést standardizovaný způsob sledování dopadů na děti – například prostřednictvím pravidelných sebe/reflexí, kazuistik, dotazníků reflektujících vývojový stupeň jedince, rozhovorů s dětmi i pedagogy. To umožní průběžně vyhodnocovat účinnost programu a pružně reagovat na potřeby dětí.

Limity a rizika při širší implementaci

Pro rozšíření programu na další školy je nezbytné řešit několik **zásadních výzev**. Mezi nejvýznamnější patří:

- **stabilita lektorského týmu** – časté střídání lektorů narušuje vztahovou kontinuitu a snižuje účinnost programu;
- **jasná metodická opora** – chybějící manuály a scénáře ztěžují udržení jednotné kvality;
- **koordinace a komunikace** – bez funkčního informačního toku mezi všemi aktéry vznikají organizační komplikace;
- **zapojení školy** – program je nutné více propojit s pedagogickým sborem a školními psychology, aby byl integrován do běžného života školy;
- **logistické a časové možnosti** – realizace vyžaduje dostatečnou kapacitu a plánování, jinak hrozí přetížení jednotlivců a snižování kvality.

Před zavedením programu do dalších škol by měla proběhnout analýza kapacit, finančních možností a personální stability. Tím se minimalizuje riziko přetížení aktérů a zajištění kvality při větším rozsahu realizace.

Potenciál a doporučení pro rozšíření

Přes uvedené limity má program Prevence kulturou značný potenciál stát se stabilní součástí preventivních aktivit na školách. K tomu je však nutné:

- **vytvořit jednotný metodický rámec** s jasnými cíli, strukturovanými lekcemi a doporučeními pro různé situace,
- **zajistit kontinuitu lektorského týmu** a možnost **pravidelného setkávání** lektorů s ambasadory a pedagogy,
- **posílit spolupráci se školami** a zapojit do programu třídní učitele i školní psychology,
- **posílit systém supervizí a reflexí**, který podporuje profesní růst lektorů a zvyšuje kvalitu programu,
- **vyřešit organizační a logistické aspekty** tak, aby realizace nebyla nadměrnou zátěží pro jednotlivé aktéry,
- **pracovat na PR aktivitách a motivačních faktorech**, aby program Prevence kulturou oslovil, co jak největší počet dětí a prevence tak mohla být víceméně plošná.

Budoucí verze programu by měla počítat s **víceúrovňovou podporou** – metodickou, supervizní i organizační. Lze doporučit pilotně ověřit **model „partnerských škol“**, které by sdílely zkušenosti a podporovaly zavádění programu v dalších regionech.

Shrnutí identifikovaných silných stránek pilotovaného řešení

Tabulka 12: Silné stránky programu Prevence kulturou

Silné stránky	Vysvětlení
1. Bezpečný a podpůrný prostor pro děti	Program PK byl vnímán jako místo, kde se děti cítí bezpečně, mohou svobodně vyjadřovat své emoce a zkoumat vlastní prožívání bez strachu z hodnocení. Tento rámec vytváří podmínky pro otevřenost, důvěru a vzájemný respekt, což je základní předpoklad pro prevenci psychických obtíží. Děti si odnášely zkušenost, že jejich pocity a názory mají hodnotu,

	což posiluje sebevědomí a sebeúctu – klíčové faktory psychické odolnosti.
2. Kreativní a zážitkové metody práce	Kombinace výtvarných, dramatických, literárních a hudebních aktivit se ukázala jako efektivní nástroj pro emoční vyjádření a sebepoznání. Kreativní hraní umožnilo dětem regulovat stres, rozvíjet fantazii a nacházet nové způsoby zvládání emocí. Umělecké formy poskytují dětem nízkoprahový a přirozený prostředek, jak komunikovat i složité vnitřní prožitky, což je pro prevenci psychických onemocnění velmi cenné.
3. Stabilní a kvalitní vztahy s lektory a ambasadory	Významná část názorů zdůrazňovala roli lektorů a ambasadorek, jejich lidskou kvalitu a autenticitu přístupu. Děti i učitelé vnímali, že tam, kde byl vytvořen stabilní vztah, docházelo k největšímu posunu v emoční pohodě a spolupráci dětí. Stabilní dospělá opora pomáhá dětem vytvářet pocit bezpečí, který je zásadní pro rozvoj seberegulace a sociálních dovedností.
4. Rozvoj emoční gramotnosti a seberegulace	Lekce přinášely dětem příležitost učit se poznávat, pojmenovávat a sdílet své emoce. Tyto dovednosti jsou klíčové pro prevenci duševních onemocnění – děti, které dokáží své pocity reflektovat a komunikovat, mají menší tendenci k úzkostem, agresi nebo uzavírání se do sebe. Program přispěl k rozvoji empatie, sebekontroly a schopnosti zvládat stresové situace.
5. Podpora skupinové koheze a vztahovosti	Projekt přinášel dětem zkušenost spolupráce, sdílené tvorby a vzájemného naslouchání. Ve skupinách docházelo k posilování pozitivních vztahů a k odbourávání ostychu či konfliktů. Tím se zlepšovalo klima tříd a rozvíjely se sociální dovednosti, které mají ochranný vliv proti izolaci a sociálnímu vyloučení – rizikovým faktorům pro vznik psychických obtíží.
6. Inspirace pro pedagogy a obohacení školního prostředí	Pedagogové oceňovali, že program přináší do škol nové metody práce s emocemi dětí a inspiruje je k využití kreativních aktivit v rámci třídnických hodin nebo preventivních programů. Tím se zvyšuje udržitelnost programu a jeho dopad i mimo původní pilotní rámec.
7. Supervize a podpora lektorů	Lektoři oceňovali intervize-sdílení zkušeností s kolegy. Poskytovalo jim to profesionální zázemí, pomáhalo zvládat náročné situace a přispívalo k udržení kvality programu. Supervize pro ně nebyly přirozené.

Zdroj: vlastní zpracování

Shrnutí identifikovaných slabých stránek pilotovaného řešení

Tabulka 13: *Slabé stránky programu Prevence kulturou*

Slabé stránky	Vysvětlení
1. Rotace lektorů	Časté střídání lektorů a nízká frekvence setkávání znemožňovaly vytváření stabilních vztahů s dětmi.

2. Integrace programu do života školy	Program byl někdy vnímán jako izolovaná aktivita mimo běžný život školy.
3. Zajištění organizace a komunikace	Zlepšení komunikačních kanálů mezi ambasadory-umělci.
4. Metodika a role účastníků	Posílit vymezení kompetencí na lekcích mezi ambasadorem a umělcem
5. Nízká účast a motivace dětí	Program měl omezenou kapacitu (max. 15 dětí v kroužku) a některé školy narážely na nízký zájem.

Zdroj: vlastní zpracování

EO 3 Jaký je potenciál modelu Prevence kulturou pro rozšíření do dalších škol?		
Podotázky	-	
Zdroje/Použité metody	• Desk research • Individuální rozhovory • Pozorování	• Obsahová analýza • Kvalitativní analýza
Odpověď na EO		
Zaměření projektu silně odpovídá psychosociálním potřebám cílové skupiny dětí: • děti získávají prostor pro vyjádření, bezpečné vztahy a přijetí, • mohou pracovat s emočními tématy přirozeně, tělem a tvořivostí, • projekt odpovídá i na potřebu originality, svobody a autenticity, která je v běžné výuce často potlačována. Zástupci škol a odborná veřejnost projevila značný zájem o tento program, což se ukázalo zejména na společných akcích, kde byl program prezentován (Konference Prevence kulturou, Evaluační konference České evaluační společnosti, Konference Umění a duševní zdraví, zástupci samosprávy a veřejné správy v Praze 1 a Praze 4, zástupci věcně příslušných ministerstev apod.). Program je multiplikovatelný nejen pro rozšíření do dalších škol, ale i do dalších organizací pracujících s dětmi. Ačkoliv v některých oblastech realizace programu jsou oblasti pro zlepšení, tak má významný potenciál být inovativní součástí školní prevence v oblasti duševního zdraví dětí.		

Zdůvodnění odpovědi /evaluační zjištění:

Projekt tematicky silně rezonuje s aktuálními potřebami dětí, zejména v oblasti duševního zdraví, emoční gramotnosti a prostoru pro vyjádření a sdílení. Reflektuje potřeby dětí, které zažívají **psychickou nepohodu**, obtížně komunikují emoce nebo nemají přístup k systematické podpoře duševního zdraví. Projekt reaguje také potřebu nabídnout dětem alternativy k digitálně orientovanému trávení času a pomáhá rozvíjet sociální a emoční dovednosti.

Umělecké formy nabízejí bezpečné a neformální prostředí, které je pro děti přirozené a atraktivní. Z rozhovorů se školními psychology vyplynulo, že formát je vhodný i pro děti, které by se jinak nezapojily do psychologicky zaměřených aktivit. Výhodou programu je právě to, že nepůsobí jako klasická intervence.

Účastníci terénního šetření¹¹ potvrdili silnou reflexi potřeb dětí v oblasti duševního zdraví. Zvláště oceňují, že projekt vytvářel **bezpečný prostor** pro svobodné prožívání emocí, **rozvíjení tvořivosti** a **kommunikaci**. Aktivit byly navrženy tak, aby odpovídaly přirozeným dětským potřebám hravosti, autenticity a vztahovosti. Děti reagovaly **pozitivně**, byly zapojené do činností, často se smály a objevovaly nové formy spolupráce.

¹¹ Lektori, ambasadoři, školní psychologové, metodici prevence, pedagogové

Účastníci šetření se shodli na tom, že program je účinný u dětí, které potřebují **bezpečný prostor pro sebevyjádření, práci s emocemi a posílení sociálních vazeb**. Reaguje tak na psychologické potřeby dětí zejména v oblasti přijetí, seberegulace, bezpečného vyjádření a vztahového bezpečí.

Zvláště u dětí, které nemají jiné volnočasové možnosti (např. z důvodu finančních bariér), byl projekt vnímán jako velmi přínosný a smysluplný. Program prevence kulturou tak zohledňuje nejen obecné potřeby dětí, ale i **specifické potřeby znevýhodněných skupin**. Projekt zároveň umožnil reagovat i na rozdílné potřeby dle typu škol (např. jazykové, kulturní nebo socioekonomické prostředí).

Program Prevence kulturou umožňuje také únik z výkonově zaměřeného prostředí. Tlak na výkon a narušené mezilidské vazby po pandemii COVID-19 vyvolaly zvýšenou potřebu podpůrných a nehodnotících aktivit.

Vzhledem k tomu, že program Prevence kulturou reaguje na aktuální potřeby dětí a těší se velkému zájmu odborné, zejména pedagogické veřejnosti, je jeho potenciál pro rozšíření do dalších škol velmi vysoký. Je vhodné uvažovat o více alternativních řešeních, která by umožnila jeho další rozšíření.

Jako alternativní příklady lze uvést:

Zapojení programu Prevence kulturou do běžné výuky

Zapojení programu do běžné výuky, např. prostřednictvím třídnických hodin nebo jako volitelný předmět, by mohlo zvýšit jeho dostupnost a zároveň snížit bariéry účasti. Dětem by rovněž prospěla větší kontinuita – jak v čase (delší působení lektorů, např. jeden lektor zůstává s dětmi min. 4 lekce), tak v tématech (hlubší ponoření do jedné disciplíny díky delšímu pobytu lektora). Výhodou této alternativy je celoplošný dosah preventivního programu.

Zahrnutí programu Prevence kulturou do činnosti komunitních center

Program může být realizován v nízkoprahových komunitních centrech pro děti, Střediscích volného času, Domovech dětí a mládeže a dalších organizacích pracujících s dětmi a mládeží. Toto řešení však naráží na riziko dobrovolnosti a omezené motivaci dětí. Pravděpodobnost nízkého zájmu a nepravidelnosti účasti na lekcích může výrazně snižovat pozitivní dopad programu.

Účastníci terénního šetření se většinou shodli, že program Prevence kulturou je **relevantní a smysluplný**, především pro děti, které nemají dostatek podnětů ve svém volném čase nebo pocházejí ze sociálně znevýhodněného prostředí. Zdůrazňují, že program dává těmto dětem **možnost zažít úspěch, navazovat sociální kontakty** a bezpečně vyjadřovat své emoce. U konkrétních žáků, zejména těch z méně podnětného zázemí, vnímají jeho přínos jako **zásadní a nenahraditelný**. Oceňují, že program naplňuje **emočně-výchovné cíle**, a to i u dětí, které běžně o podobné aktivity nejeví zájem. To jsou vše aspekty, které dávají programu silný argument pro jeho rozšíření do dalších škol.

Na základě těchto principů a současných zkušeností z pilotáže lze shrnout, že program Prevence kulturou má potenciál být **inovativní součástí školní prevence**, pokud se zaměří na:

- **metodickou důslednost** a vztahový rámec;
- **konzistentní a pravidelné působení**;
- **spolupráci se školou** a začlenění do širšího školního prostředí;
- **vysokou úroveň profesního vedení lektorů a ambasadorů**.

Financováno
Evropskou unií

Pro rozšíření programu do dalších škol je nezbytné uvažovat o **plánu dlouhodobé udržitelnosti** programu – například návrh na začlenění do krajských či národních strategií prevence, systém financování a model kontinuálního vzdělávání lektorů apod.

EO 4 Jak funguje model Prevence kulturou v kontextu jednotlivých zapojených škol?

Podotázky	-	
Zdroje/Použité metody	• Desk research • Pozorování • Individuální rozhovory	• Obsahová analýza • Kvalitativní analýza
Odpověď na EO		
Školy měly primárně zájem se do programu zapojit, a to většinou bez dlouhého přemýšlení. Proces náboru a průběhu lekcí probíhal dle stejné metodiky, jen s drobnými rozdíly. Pro informační aktivity byly na všech školách využity dokumenty vytvořené projektem (informační texty, letáčky, plakáty apod.). Klíčovou roli hrála vlastní aktivita ambasadora, neboť on představoval spojnici mezi projektem a školou a měl tu sílu ovlivnit jak úspěšnost náboru dětí, tak klima a atmosféru ve skupině dětí na lekci. Ukázalo se, že při výběru škol je nutné zohlednit její specifika (viz případ ZŠ Eden). Dále se ukázalo, že zájem o program byl ve školách s vyšší mírou dětí se znevýhodněním. Nicméně s ohledem na omezený rozsah škol, nelze tuto skutečnost empiricky potvrdit.		

Zdůvodnění odpovědi /evaluační zjištění:

Tabulka 14: Případová studie ZŠ Nebušice

ZŠ Nebušice	Popis ¹²
Lokalizace a charakter školy, kapacita školy, obecná specifikace žáků	• škola v lokalitě Praha 6 Nebušice, luxusní lokalita • škola „vesnického“ charakteru • kapacita školy – 300 žáků • nízký podíl žáků ze socioekonomicky znevýhodněného prostředí
Aktivity z oblasti prevence	• Programy primární prevence • Další preventivní programy dle potřeb tříd/dětí • Preventivní strategie školy 2024-2029 • Preventivní program pro aktuální školní rok • Rodičovská kavárna • Zpravodaj • Prevence duševního zdraví: ○ školní psycholožka realizuje v třídnických hodinách (záměr být v každé třídě alespoň 1x za pololetí se z kapacitních důvodů ne vždy podaří naplnit) ○ v případě konkrétních problémů pracuje s dětmi individuálně nebo skupinově ○ preventivní programy zaměřené na duševní zdraví dosud neproběhly
Složení ŠPP	• školní psycholog (2x)

¹² Zdroj: webové stránky ZŠ Nebušice, terénní šetření

	• výchovný poradce • kariérový poradce • školní metodik prevence • koordinátor péče o žáky s odlišným mateřským jazykem • speciální pedagog
Pilotní ověřování programu <i>Prevence kulturou</i>	
Oslovení školy	• ambasadorka oslovena vedením projektu • ambasadorka informovala o možnosti zapojení do projektu metodika prevence • následovalo představení programu ředitelce školy • po jejím schválení podpis Smlouvy mezi realizátorem projektu a školou
Informační aktivity	1. běh programu (1. 10/2024 – 31. 1. 2025) • pro informování dětí a rodičů byly využity dokumenty připravené projektem • 07/2024 metodik prevence zaslal rodičům prvotní informace (dokument PRO RODIČE) • 09/2024 rozvěšení plakátů po škole • s pedagogy, zejména třídními učiteli, informace sdíleny letáčkem (dokument PRO UČITELE) • třídní učitelé informovali rodiče na třídní schůzce (září) • informace byly ze strany ambasadorky a třídních učitelů komunikovány dětem během vyučování 2. běh programu • děti účastníci se 1. běhu byly informovány, že mohou pokračovat, byly vybízeny, ať přivedou kamarády • informační aktivity shodné s 1. během doplněné ukázkovou hodinou • informace uvedeny na webu školy pro celou dobu realizace projektu
Nábor dětí	• děti, které měly zájem o kroužek přinesly ambasadorce vyplněné přihlášky a informovaný souhlas rodičů • počty dětí na kroužku: <u>1. běh:</u> Přihlášeno 6, ukončeno 4 <u>2. běh:</u> Přihlášeno 6, ukončeno 0 (v průběhu března 2025 děti přestaly kroužek navštěvovat, proto byl k 1. 4. 2025 zrušen)
Organizačně-technické předpoklady školy	• kroužky se konaly v učebně pro kreativní aktivity • rozvrh 6. tříd byl upraven, aby se děti mohly kroužku účastnit • konzultační hodiny ambasadorky (školní psycholožky) upraveny tak, aby nekolidovaly s kroužkem

Průběh intervence	• standardní • lektoři vnímali skupinu dětí odlišně než na jiných školách – děti byly hodně zamlklé a neaktivní, jakoby hodně stažené do sebe • bylo nezbytné děti „rozhýbat“
Spolupráce ambasadora s lektory	• Velmi dobrá • Vzhledem k tomu, že ambasadorka z časových důvodů přicházela na kroužek až s dětmi, nebylo možné provést úvodní briefovací rozhovor s lektorem na téma aktuálního rozpoložení dětí. Zpětná vazba byla možná po skončení kroužku.
Závěrečné zhodnocení	ZŠ Nebužice představovala školu, která měla veškeré předpoklady pro nadstandardní zapojení do projektu. AMB současně vykonávala i pozici školní koordinátorky a měla detailní vhléd do projektu. ŠPP je na škole extrémně silné (množství pracovníků, různé pozice). V předchozím období probíhal dramatický kroužek (lektorkou byla ambasadorka), který se těšit značnému zájmu. Byl proto předpoklad, že děti navštěvující dramatický kroužek automaticky přejdou do programu Prevence kulturou. Děti měly k dispozici atraktivní učebnu a 6. třídy uzpůsobený rozvrh, aby mohly kroužek navštěvovat. V 1. běhu lektoři a ambasadorka vnímali pozitivní reakce dětí. Jedno konkrétní dítě dokonce díky jednoduchým aktivitám a dosaženým úspěchům nabylo sebevědomí, nebálo se riskovat a více se odvázat v kreativním procesu. Evaluátor realizoval skupinový rozhovor s dětmi, které se do kroužku ve 2. běhu přihlášily, ale přestaly chodit. Děti zmiňovaly, že je kroužek nebaví, ačkoliv ho navštívili 1x, max. 2x. Dále zmiňovali, že svůj volný čas uzpůsobují skupině, tzn. že pokud jedno dítě do kroužku nejde, nejdou tam ani další dvě. Mnohdy se nechávají zlákat dětmi, které do kroužku nechodí a tráví čas s nimi. Na otázky, co by se jim na kroužku líbilo, nenašli ani rámcovou shodu. Děti vnímají, že se kroužku ujala „nálepka“ kroužek pro děti s psychickými problémy nebo "OSPODové děti". To samozřejmě mohlo působit velmi demotivačně.

Zdroj: webové stránky školy, terénní šetření, vlastní zpracování

Tabulka 15: Případová studie ZŠ Eden

ZŠ Eden	Popis ¹³
Lokalizace a charakter školy, kapacita školy, obecná specifikace žáků	- škola v lokalitě Praha 10 - sportovní škola - kapacita školy – 650 žáků - většina dětí se po skončení vyučování věnuje návazným sportovním aktivitám
Aktivity z oblasti prevence	- Programy primární prevence - Další preventivní programy dle potřeb tříd/děti (selektivní programy prevence) - Preventivní program pro aktuální školní rok - Prevence duševního zdraví: - Škola je zapojená do několika programů týkajících se duševního zdraví, žádný program však není dlouhodobý a prožitkový
Složení ŠPP	- školní psycholog - výchovný poradce - kariérový poradce - školní metodik prevence (2x) - speciální pedagog
Pilotní ověřování programu Prevence kulturou	
Oslovení školy	- pedagog (výtvarná výchova) osloven vedením projektu - pedagog souhlasil s pozicí ambasadora - následovalo představení programu ředitelce školy - po jejím schválení podpis Smlouvy mezi realizátorem projektu a školou
Informační aktivity	1. běh programu (1. 10/2024 – 31. 1. 2025) - pro informování dětí a rodičů byly využity dokumenty připravené projektem 09/2024 rodičům byly zaslány prvotní informace (dokument PRO RODIČE) 09/2024 rozvěšení plakátů po škole - s pedagogy, zejména třídními učiteli, informace sdíleny letáčkem (dokument PRO UČITELE) - třídní učitelé informovali rodiče na třídní schůzce (září) - informace byly ze strany ambasadora a třídních učitelů komunikovány dětem během vyučování 2. běh programu

¹³ Zdroj: webové stránky ZŠ Eden, terénní šetření

	- děti účastníci se 1. běhu byly informovány, že mohou pokračovat, byly vybízeny, ať přivedou kamarády - informační aktivity shodné s 1. během doplněné ukázkovou hodinou - informace uvedeny na webu školy pro celou dobu realizace projektu
Nábor dětí	- děti, které měly zájem o kroužek, přinesly ambasadorovi vyplněné přihlášky a informovaný souhlas rodičů - počty dětí na kroužku: <u>1. běh:</u> Přihlášeno 2, ukončeno 3 (jedno dítě se připojilo až v průběhu lekcí) <u>2. běh:</u> Přihlášeno 4, ukončeno 3 - nábor dětí zásadně omezen tím, že dětem na výuku navazovaly tréninky (týká se většiny dětí) - přihlášily se pouze děti, které nemají sportovní ambice a škola je pro ně spádová a v daný termín nemají jiné volnočasové aktivity
Organizačně-technické předpoklady školy	- kroužky se konaly ve třídě - rozdvrh ambasadora umožnil přípravu na kroužek (neučil hodinu před začátkem kroužku, což umožnilo úvodní briefing s lektorem)
Průběh intervence	- standardní až nadstandardní - lektoři vnímali postupné změny: - v chování a otevřenosti: větší ochota sdílet pocity a denní zážitky - Nálada: Zpočátku ostražití, později se objevilo více legrace. - Míra aktivity: Lektorům se podařilo získat jejich důvěru, což je vedlo k tomu, že byli rádi a těšili se na lekce. - Projekt se zde etabloval jako "lúzrovská skupina", neboť účastníci byli ve sportovní škole outsiders. Na kroužku, který nebyl sportovní, se však cítili spokojení a "kvetli". Bylo však obtížné získat další účastníky do takto vnímané skupiny.
Spolupráce ambasadora s lektory	- Výborná - Ambasador měl časový prostor věnovat se lektorům jak před začátkem lekce, tak po jejím skončení, což lektoři velmi oceňovali. - Ambasador se vždy zapojoval do lekce jako aktivní účastník a svým nadšením dokázal nakazit i děti.

Závěrečné zhodnocení	Ačkoliv se ZŠ Eden potýkala se zásadní bariérou, kterou bylo časové vytížení dětí tréninky, podařilo se vytvořit sice malou, ale pevnou skupinu dětí, která měla o kroužek zájem a lekce si užívala. Velkou roli zde sehrála empatie lektora, který nebyl formální a zapojoval se do všech aktivit lekcí. V rámci diskusí se nepodařilo najít mechanismus, kterým by mohlo dojít ke zvýšení počtu dětí, neboť bariéra nebyla v neochotě a nezájmu dětí o kroužek, ale v organizační rovině fungování školy. Zda by se situace vyvinula jinak, pokud by děti neměly po vyučování tréninky, nebylo předmětem zkoumání. Nicméně došlo ke shodě, že program Prevence kulturou by se měl primárně zaměřit na školy, které nejsou takto specificky vyhraněné a není u nich bariéra vstupu do kroužku.
-----------------------------	--

Zdroj: webové stránky školy, terénní šetření, vlastní zpracování

Tabulka 16: Případová studie ZŠ Grafická

ZŠ Grafická	Popis ¹⁴
Lokalizace a charakter školy, kapacita školy, obecná specifikace žáků	- škola v lokalitě Prahy 5, Smíchov - Fakultní základní a mateřská škola Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy - kapacita školy – 250 žáků, škola „rodinného“ typu, inkluzivní - vysoká míra žáků romské menšiny (15 %) - převaha žáků s OMJ (75 %), škola je vnímána jako „kosmopolitní“ - vysoká míra žáků ze sociálně znevýhodněného prostředí a se specifickými vzdělávacími potřebami - v každé třídě je asistent pedagoga
Aktivity z oblasti prevence	- Programy primární prevence - Další preventivní programy dle potřeb tříd/dětí (selektivní programy prevence) - Školní preventivní strategie 2023-2027 - Preventivní program pro aktuální školní rok - Program zaměřený na prevenci duševního zdraví není nabízen
Složení ŠPP	- Sociální pedagog (2x) - výchovný poradce - kariérový poradce - školní metodik prevence
Pilotní ověřování programu Prevence kulturou	

¹⁴ Zdroj: webové stránky ZŠ Grafická, terénní šetření

Oslovení školy	• školní koordinátorka projektu oslovila ředitelku školy, ta je vzhledem k charakteru školy podobným projektům nakloněná • základní informace zaslány emailem, poté schůzka koordinátorky s ředitelkou školy • spolupráce domluvena během první schůzky, byla podepsána Smlouva mezi realizátorem projektu a školou • škola nemá psychologa a další pracovníci ŠPP jsou hodně vytíženi, ambasadorem byl proto určen třídní učitel sedmé třídy • koordinátorka kontaktovala ambasadora a vysvětlila jeho zapojení do projektu, ambasadore souhlasil • intenzivní komunikace s ambasadorem
Informační aktivity	1. běh programu • pro informování dětí a rodičů byly využity dokumenty připravené projektem • děti byly osloveny během vyučovací hodiny ambasadorem, zároveň dostaly informace o projektu písemně • měly k dispozici leták, který pak visel v 6. a 7. třídě a na chodbách školy • další komunikace o projektu několikrát během vyučování • rodiče dostali informace emailem, poté jim program byl představen během třídní schůzky • rodiče projeví zájem zejména v 6. třídě, pozitivně reagovali na představení konkrétních umělců, líbilo se jim zahrnutí více druhů umění • reagovali hodně rodiče s OMJ, převážně z Ukrajiny 2. běh programu • děti účastníci se 1. běhu byly informovány, že mohou pokračovat, byly vybízeny, ať přivedou kamarády • informační aktivity shodné s 1. během • informace uvedeny na webu školy po celou dobu realizace projektu
Nábor dětí	• Děti, které měly zájem o kroužek, přinesly ambasadorovi vyplněné přihlášky a informovaný souhlas rodičů. • Počty dětí na kroužku: <u>1. běh:</u> Přihlášeno 7, ukončeno 6 <u>2. běh:</u> Přihlášeno 9, ukončeno 7
Organizačně-technické předpoklady školy	• Kroužky se konaly ve třídě. • Rozvrh reflektoval konání kroužku.
Průběh intervence	• Nadstandartní – tato skupina byla u lektorů velmi oblíbená.

	• Vytvořila se zde skupina ukrajinských dětí, do skupiny postupem času nechodil žádný Čech. • Děti byly velmi živé, občas bylo těžké udržet je v rozumných hranicích. • V 1. běhu lekce navštěvovalo velmi problematické dítě, které narušovalo realizaci aktivit a negativně ovlivňovalo dynamiku skupiny. Zvládnutí tohoto dítěte si vyžádalo zásahy ambasadorky, případně individuální práci ambasadorky s dítětem. Do 2. běhu se již toto dítě nepřihlásilo, což velmi stabilizovalo skupinu.
Spolupráce ambasadora s lektory	• Velmi dobrá • Před lekcí nebylo možné z časových důvodů na straně ambasadora udělat úvodní briefing. • Ambasador měl časový prostor věnovat se lektorům po jejím skončení – zpětná vazba, co upravit atd. • Ambasador se do lekce většinou nezapojoval a pracoval na svých úkolech.
Závěrečné zhodnocení	ZŠ Grafická představovala nejmenší školu (z pohledu kapacity žáků) ve skupině pilotních škol, účast dětí na lekcích byla relativně vysoká. Ačkoliv je ZŠ Grafická chápána jako „škola s problémovými dětmi“, ukázalo se, že je to škola vhodná pro realizaci programu Prevence kulturou. Kvantitativní výzkum naznačil, že u dětí s nějakým typem znevýhodnění vzrostla úroveň wellbeingu, ačkoliv v průměru všech zapojených dětí zůstala na stejné úrovni (blíže Příloha 2).

Zdroj: webové stránky školy, terénní šetření, vlastní zpracování

Tabulka 17: Případová studie ZŠ Generála Janouška

ZŠ Grafická	Popis ¹⁵
Lokalizace a charakter školy, kapacita školy, obecná specifikace žáků	• Škola v lokalitě Prahy 9, Černý Most • Kapacita školy – 800 žáků, typická sídlištní škola, multikulturní, inkluzivní • Vysoká míra žáků ze sociálně znevýhodněného prostředí a se specifickými vzdělávacími potřebami
Aktivity z oblasti prevence	• Programy primární prevence • Další preventivní programy dle potřeb tříd/dětí (selektivní programy prevence) • Preventivní program pro aktuální školní rok

¹⁵ Zdroj: webové stránky ZŠ Generála Janouška, terénní šetření

	• Programy v oblasti duševního zdraví – jak se vyrovnávat se stresem, jak lépe rozpoznat, kdy už dítě potřebuje pomoc a nebát se o ní říct atd.
Složení ŠPP	• Školní psycholog • Speciální pedagog • Výchovný poradce • Metodik prevence
Pilotní ověřování programu Prevence kulturou	
Oslovení školy	• Potenciální ambasadorka (školní psycholožka) oslovena vedením projektu. Školní psycholožka, které se projekt líbil, představila program na jednání ŠPP a posléze ředitelce během neformální schůzky. Podpořeno dokumenty projektu. • Následná schůzka vedení projektu s ředitelkou proběhla vstřícně, s diskusí o přínosech projektu (např. kreativní psaní) a inspirací ze zahraničí (Dánsko). • Ředitelka souhlasila se zapojením do projektu bez váhání, smlouva byla přijata bez výhrad.
Informační aktivity	1. běh programu • Pro informování dětí a rodičů byly využity dokumenty připravené projektem. • Ambasadorka již v 06/2024 informovala děti v 6. a 7. třídách, že se bude otevírat tento kroužek a počet míst je omezen. • Taktéž byli rodiče písemně informováni ze strany ředitelky školy a byly jim zaslány veškeré podklady. • Rodiče dostali pokyn rezervovat dětem místo a rovnou zaslat přihlášku. • Již v 06/2024 byla vyčerpána kapacita kroužku a další děti projevovaly zájem, resp. začal se naplňovat 2. běh. 2. běh programu • děti účastníci se 1. běhu byly informovány, že mohou pokračovat, byly vybízeny, ať přivedou kamarády • informační aktivity shodné s 1. během • informace uvedeny na webu školy po celou dobu realizace projektu
Nábor dětí	• Děti, které měly podanou přihlášku již před prázdninami přinesly v září informovaný souhlas rodičů. • Vzhledem k naplněnosti kroužku již v předstihu, nebyly potřeba žádné další náborové akce. • Počty dětí na kroužku: 1. běh: Přihlášeno 15, ukončeno 9

	2. běh: Přihlášeno 12, ukončeno 10 • Z kroužku se odhlásily děti ze 7. ročníku, ukázalo se, že kroužek je vhodný pro menší děti. • Při náboru dětí se ukázalo, jak je důležité vnitřní nastavení ambasadora. Děti se školní psycholožkou podobné aktivity realizovaly v rámci třídnických hodin, a to s ohledem na velikost školy pouze velmi sporadicky. Nicméně psycholožka si dokázala natolik získat jejich důvěru, že o nabízeném programu Prevence kulturou nepochybovaly a okamžitě se přihlašovaly.
Organizačně-technické předpoklady školy	• Kroužky se konaly v běžné třídě • Při velkém počtu dětí (více jak 10) byl problém s hlučností a rušením ostatních tříd, které ještě měly výuku.
Průběh intervence	• Heterogenní skupina, velice živé děti • Časté urážky – přesto skupina držela pohromadě • Ukázalo se, že lektorovat 15 dětí je velmi náročné. Děti se spolu chtěly bavit, chtěly si komentovat své výsledky, chtěly si to pozorovat a pak bylo náročné je ukočírovat. • Lekce s max. 10 dětmi se jeví jako vhodnější. • Z počátku kroužek navštěvovalo dítě s PAS, což bylo velmi náročné. • Děti z této skupiny nejvíce bavilo divadlo – mají rády aktivitu a pohyb.
Spolupráce ambasadora s lektory	• Dobrá • Ambasadorka neměla časový prostor věnovat se lektorům ani před začátkem lekce, ani po jejím skončení – lektoři to vnímali negativně, protože nedisponovali aktuálními informacemi o jednotlivých dětech a skupině. • Ambasadorka se občas zapojovala do lekce jako aktivní účastník.
Závěrečné zhodnocení	Na této ZŠ se potvrdil extrémní vliv ambasadora na úspěch programu jako celku. Naprosto zásadní byla role ambasadorky při náboru dětí do kroužku. Ambasadorka dokázala natolik děti strhnout a motivovat, že nábor byl záležitostí pár dnů, do kdy byl kroužek přeplněn. Ačkoliv se jednalo o velkou sídlištní školu, rychlost náboru byla ohromná. Do budoucna by určitě mohly být využity některé její techniky. Tento extrémní úspěch byl na druhou stranu vyvážen nedostatečnou časovou kapacitou ambasadorky, která neumožnila potřebnou komunikaci s lektory ohledně nastavení dětí i celé skupiny. Ačkoliv se jednalo o velmi heterogenní skupinu dětí, podařilo se ve skupině udržet dynamiku a zajistit tak pozitivní efekty projektu.

Financováno
Evropskou unií

Zdroj: webové stránky školy, terénní šetření, vlastní zpracování

4. Závěry a doporučení

Realizace projektu má potenciál v dlouhodobém horizontu způsobit změnu v přístupu společnosti k prevenci duševního zdraví prostřednictvím kultury, a to zejména implementací uceleného modelu ověřeného projektem. Projekt přinesl ověřený a bezpečný nástroj prevence, který je přenositelný do celého území ČR. Ačkoliv kvantitativní šetření neprokázalo dlouhodobější zlepšení duševní pohody dětí, tak kvalitativní výzkum jednoznačně potvrdil hypotézu bezprostředního krátkodobého zlepšení duševní pohody dětí. Z dlouhodobého hlediska projekt vykázal vysoký potenciál projektu přispět k prevenci duševního zdraví a v důsledku toho ke snížení pravděpodobnosti rozvoje duševních onemocnění.

Nezanedbatelným důsledkem úspěšné realizace projektu je otevření širší diskuse ohledně hledání nových způsobů prevence duševních nemocí u dětí a mladistvých prostřednictvím uměleckých aktivit, která může vést ke změně v přístupu k prevenci duševního zdraví a předcházení vzniku duševních onemocnění u dětí a mladistvých. Pilotní ověření funkčnosti jasně ukazuje, že program Prevence kulturou může být běžně využívaným a rozšířeným preventivním nástrojem, který bude aplikován plošně ve školách České republiky.

Na základě provedené analýzy pilotního ověřování programu Prevence kulturou, zpětných vazeb od zapojených aktérů a identifikovaných dopadů na děti, byla syntetizována následující doporučení pro budoucí rozvoj a širší implementaci programu. Doporučení jsou seřazena sestupně podle důležitosti, přičemž každé je doplněno krátkým zdůvodněním.

Tabulka 18: Doporučení pro další pokračování programu

Doporučení	Poznámka
Zajistit kontinuitu lektorů a stabilitu programu	Střídání lektorů snižuje důvěru a účinnost programu, děti potřebují stálé osoby.
Propojit program se školou a pedagogy	Lepší integrace do školního života posílí dopad, umožní synergii s učiteli a školními psychology.
Stabilní financování programu	Umožní dlouhodobý rozvoj, nikoli jen jednorázové pilotní ověřování.
Rozšířit vzdělávání a podporu lektorů	Kvalitní a motivovaní lektori jsou klíčoví pro úspěch a rozšíření programu.
Zvýšit účast dětí a jejich motivaci	Flexibilní časy, atraktivní obsah a zapojení dětí do volby aktivit zvýší jejich zájem.
Prohloubit obsah a návaznost aktivit	Smysluplná struktura a méně roztržitosti posílí dopad na děti.
Integrace do školních vzdělávacích plánů	Prevence by měla být součástí oficiálního kurikula, nejen volnočasovou aktivitou.
Standardizace evaluačních nástrojů a práce s dětmi se SVP	Zajistí systematické sledování dopadů a přizpůsobení programu různým potřebám dětí.

Upravit evaluační design pro hodnocení dopadů intervence	Ukázalo se jako nevhodné používat indexy určené dospělým pro posuzování dopadu na děti. Je potřeba volit metody určené dětem a sledující ne momentální stav, ale progres v čase. Rozhodně se zaměřit na kazuistiku a hloubkové šetření přímo u dětí.
---	--

Zdroj: vlastní zpracování

5. Seznam zdrojů

- Žádost o podporu, včetně příloh
- Právní akt projektu Prevence kulturou
- Zprávy o realizaci
- Strategie a koncepce MŠMT, MŠMT ČR dostupné: www.msmt.cz
Konkrétně:
<https://www.iprev.cz/preventivni-programy/>
<https://msmt.gov.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/strategie-2030>
<https://msmt.gov.cz/ministerstvo/novinar/msmt-predstavuje-cilena-opatreni-na-podporu-detskeho>
<https://msmt.gov.cz/ministerstvo/novinar/msmt-predstavilo-dalsi-kroky-k-posileni-dusevniho-zdravi-ve>
<https://msmt.gov.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/dz-cr-2019-2023>
- <https://www.databaze-strategie.cz/cz/mzd/strategie/strategie-reformy-psychiatricke-pece>
- <https://www.nudz.cz/media-pr/tiskove-zpravy/narodni-monitoring-dusevniho-zdravi-deti-40-vyказuje-znamky-stredni-az-tezke-deprese-30-uzkosti-odbornici-pripravuji-preventivni-opatreni>
- www.iprev.cz
- Webové stránky ZŠ Nebušice, ZŠ Eden, ZŠ Grafická, ZŠ Generála Janouška
- výstupy z terénního šetření
- a další.

Přílohy

Příloha 1 - Kvantitativní hodnocení 1. běhu

Příloha 2 - Kvantitativní hodnocení 2. běhu

Financováno
Evropskou unií

**JUST
MONKEYS**

Projekt

PREVENCE KULTUROU

Kvantitativní hodnocení 1. běhu

Realizátor: Just Monkeys, z.s.

Registrační číslo: CZ.03.03.01/00/23_057/0004248

1. Úvod

Předkládaný dokument představuje výsledky kvantitativního výzkumu 2. běhu projektu a je Přílohou č. 2 Evaluační zprávy projektu „Prevence kulturou“, reg.č. CZ.03.03.01/00/23_057/0004248.

Cílem výzkumu je potvrdit nebo vyvrátit hypotézu, že působení uměleckých aktivit ve formě kreativního hraní vede k posilování duševní pohody dětí, která přispívá k wellbeingu a předcházení duševních onemocnění.

Provádění výzkumu má jak kvalitativní, tak kvantitativní část. Tento materiál představuje **kvantitativní** vyhodnocení 1. běhu programu, který byl realizován od 1. 10. 2024 do 31. 1. 2025 a byl rozdělen do 16 samostatných lekcí zaměřených na výtvarné aktivity, tvůrčí psaní a divadlo.

1.1 Metodika výzkumu

Podstatou kvantitativního výzkumu bylo stanovení wellbeingu dětí na počátku intervence (baseline) a na konci realizované intervence. Na základě získaných dat evaluátor hodnotil posun ve skóre wellbeingu. Jako hlavní nástroj byl využit mezinárodní **diagnostický nástroj WHO-5 index emoční pohody**.

Index emoční pohody WHO-5

WHO-5 umožňuje otestovat a změřit, jak je se sebou a svým životem dítě spokojeno. Dotazník WHO-5 obsahuje 5 otázek, z nichž každá má na výběr 6 variant odpovědí. Odpovědi jsou bodovány 0 až 5 body. Hrubý skór dosahuje hodnot od 0 do 25. Pro získání procentuálního skóru s hodnotami od 0 do 100 se hrubý skór vynásobí čtyřmi. Procentuální skór 0 znamená nejhorší možnou kvalitu života, skór 100 znamená nejlepší možnou kvalitu života.

Otázky v dotazníku¹ byly tyto:

- Jak ses cítil/a V POSLEDNÍCH 2 TÝDNECH, byl/a jsi veselý/á a v dobré náladě?
- Jak ses cítil/a V POSLEDNÍCH 2 TÝDNECH, byl/a jsi klidný/á a uvolněný/á?
- Jak ses cítil/a V POSLEDNÍCH 2 TÝDNECH, byl/a jsi aktivní a plný/á elánu?
- Jak ses cítil/a V POSLEDNÍCH 2 TÝDNECH, probouzel/a jsi se svěží a odpočínutý/á?
- Jak ses cítil/a V POSLEDNÍCH 2 TÝDNECH, byl tvůj každodenní život naplněn věcmi, které tě zajímají?

Děti odpovídaly na této škále:

☐	Celou dobu
☐	Většinu doby
☐	Více než polovinu doby
☐	Méně než polovinu doby
☐	Občas
☐	Nikdy

¹ Otázky a škála odpovědí je přesně daná metodikou pro výpočet indexu emoční pohody WHO-5

Hodnoty celkového skóru od 52 bodů a výše se považují za dobrou emoční pohodu (wellbeing). Od hodnoty 72 bodů a výše můžeme wellbeing označit za velmi dobrý. Skóre nižší než 52 bodů naznačuje nízkou emoční pohodu (wellbeing) a skóre nižší než 32 bodů velmi nízkou emoční pohodu (wellbeing).

Tabulka 1: Úrovně wellbeingu

Úroveň wellbeingu	Bodové rozmezí
velmi nízký wellbeing	0-31
nízký wellbeing	32-51
dobrý wellbeing	52-71
velmi dobrý wellbeing	72-100

Zdroj: Závěrečná zpráva z realizace výzkumného šetření rizikového chování, wellbeingu a duševního zdraví žáků v Ústeckém kraji; projekt KAP III – Ústecký kraj; vlastní zpracování

Za limitující faktor ve výzkumu považuje evaluátor

- nízký počet dětí vstupujících do výzkumu – důsledkem jsou statisticky nevýznamná data,
- skutečnost, že na wellbeing, resp. emoční pohodu působí velké množství faktorů (rodinná situace, klima třídy, ekonomické faktory atd.), jejichž proměny nebylo možné v průběhu intervence sledovat,
- neexistence kontrolní skupiny.

Výzkumný vzorek

Výzkum proběhl na čtyřech základních školách zapojených v projektu Prevence kulturou a účastnily se ho všechny děti navštěvující lekce (děti přihlášené do programu).

Za účelem zpřesnění výpovědní hodnoty dat bylo před jejich zpracováním provedeno čištění. Z původního počtu 30 dětí, které se přihlásily do kroužku, bylo z výzkumu vyřazeno celkem 9 dětí. Důvody pro vyřazení byly následující:

- jeden žák se připojil v průběhu výzkumu (a nebyl tak zahrnut do vstupních dat),
- 8 dětí přestalo navštěvovat lekce, resp. jejich docházka byla nižší než 30 %.

Po očištění dat výzkumný vzorek činil 21 dětí, u kterých bylo možné analyzovat vývoj jejich pocitů na začátku a konci výzkumu.

Tabulka 2: Počty dětí na začátku a konci intervence 1. běhu

Škola	Počet dětí při zahájení	Počet dětí při ukončení
A ZŠ Nebušice	6	4
B ZŠ Eden	2	3*)
C ZŠ Generála Janouška	15	9
D ZŠ Grafická	7	6

*) jeden žák se připojil v průběhu výzkumu

Zdroj: prezenční listiny, vlastní zpracování

Níže uvedená tabulka shrnuje účast dětí vstupujících do hodnocení na lekcích v jednotlivých měsících 1. běhu a procentní vyjádření jejich docházky. Docházka dětí byla zjišťována na základě analýzy prezenčních listin. V tabulce je uveden počet účastí dítěte na lekcích v daném měsíci z celkového počtu možných, resp. celková účast dětí v programu vyjádřená v procentech. Nižší míra docházky byla ve velké míře způsobena vysokou nemocností dětí v průběhu podzimních a zimních měsíců.

Tabulka 3: Docházka dětí vstupujících do hodnocení

ID dítěte	Říjen	Listopad	Prosinec	Leden	Docházka celkem
A2	3/4	2/4	3/3	1/3	64 %
A3	4/4	4/4	3/3	0/3	79 %
A4	2/4	4/4	3/3	0/3	64 %
A5	3/4	3/4	3/3	0/3	64 %
B1	3/4	3/4	3/3	2/3	79 %
B2	3/4	3/4	3/3	2/3	79 %
C2	4/4	3/3	3/3	2/4	86 %
C3	3/4	1/3	3/3	1/4	57 %
C5	3/4	2/3	2/3	3/4	71 %
C8	3/4	3/3	1/3	3/4	71 %
C10	4/4	1/3	2/3	1/4	57 %
C12	3/4	3/3	2/3	3/4	79 %
C13	4/4	1/3	3/3	3/4	79 %
C14	4/4	2/3	0/3	3/4	64 %
C15	2/4	3/3	1/3	3/4	64 %
D1	0/4	1/4	1/3	3/4	33 %
D3	3/4	2/4	2/3	1/4	53 %
D4	2/4	4/4	3/3	3/4	80 %
D5	4/4	4/4	3/3	4/4	100 %
D6	4/4	2/4	1/3	0/4	47 %
D7	4/4	4/4	3/3	4/4	100 %
Celková průměrná účast dětí v programu					70 %

Zdroj: prezenční listiny, vlastní zpracování

	dívky
	chlapci

Osobní charakteristiky dětí

Kromě výše uvedené časové roviny byla sesbírána i data, která umožnila vyhodnotit působení intervence na děti, které vykazují specifické charakteristiky a porovnat tak jednotlivé skupiny dětí dle těchto charakteristik. Evaluátor, na základě informací od třídních učitelů a školních psychologů, identifikoval, zda se jedná o děti se specifickými vzdělávacími potřebami (SVP), s odlišným mateřským jazykem (OMJ) a pocházející ze socio-ekonomicky znevýhodněného prostředí.

Tabulka 4: *Specifické charakteristiky dětí vstupujících do hodnocení*

ID dítěte		Jedná se o dítě s SVP?		Jedná se o dítě s OMJ?		Pochází dítě z prostředí socio-ekonomicky znevýhodněného?	
		ANO	NE	ANO	NE	ANO	NE
A2			X		X	X	
A3			X		X		X
A4			X		X		X
A5			X		X		X
B1				X	X		X
B2			X			X	
C2			X	X			X
C3			X	X			X
C5			X		X	X	
C8			X		X		X
C10			X		X		X
C12			X		X		X
C13			X		X	X	
C14			X		X		X
C15			X		X		X
D1		X		X		X	
D3			X		X	X	
D4		X		X		X	
D5		X		X		X	
D6		X		X		X	
D7		X		X		X	

Zdroj: vlastní zpracování

Jak je patrné z výše uvedeného přehledu, 8 dětí nevykazuje žádné znevýhodnění. Na opačném konci spektra je 5 dětí, které mají kumulované znevýhodnění ve všech 3 kategoriích. Zbývajících 8 dětí má jedno nebo dvě různá znevýhodnění.

2. Výsledky analýzy kvantitativních dat

Tabulka 5: Úrovně wellbeingu

Úroveň wellbeingu	Bodové rozmezí	Počet dětí na začátku	Počet dětí na konci
velmi nízký wellbeing	0-31	2	2
nízký wellbeing	32-51	2	4
dobrý wellbeing	52-71	12	6
velmi dobrý wellbeing	72-100	5	9

2.1 Vývoj wellbeing skóre dětí v průběhu výzkumu

Statistické zpracování získaných dat nepotvrdilo jednoznačně hypotézu, že účast dětí na kroužcích a realizovaná intervence se explicitně promítnou do dlouhodobé pozitivní změny jejich vnitřních pocitů. Příčinu lze hledat v relativně malém zkoumaném vzorku, omezeném počtu intervencí a průměrné docházce 70 %.

Měřeno za celou skupinu bylo dosaženo pozitivní změny skóre ve výši 0,19, což je zlepšení o cca 1 %. U dvou dětí se skóre nezměnilo vůbec. Odhlédneme-li od extrémního případu zhoršení skóre ze 17 na 2 body, tak maximální změny zlepšení jsou 3 až 4 body a maximální zhoršení skóre je 5 až 6 bodů.

Jediná prokázaná korelace je ve vztahu k pohlaví dětí. Ukazuje se, že k minimálním změnám skóre došlo převážně u chlapců a k výrazně pozitivním změnám došlo převážně u děvčat.

Ani parciální vyhodnocení jednotlivých prvků well-being skóre neumožňuje jednoznačně interpretovat dopady intervence. Ve dvou případech došlo ke zlepšení, v jednom ke stagnaci a ve dvou ke zhoršení skóre.

byl/a jsi veselý/á a v dobré náladě? změna skóre z 3,28 na 3,28

byl/a jsi klidný/á a uvolněný/á? změna skóre z 3,24 na 3,19

byl/a jsi aktivní a plný/á elánu? změna skóre z 2,33 na 3,00

probouzel/a jsi se svěží a odpočínutý/á? změna skóre z 2,38 na 2,57

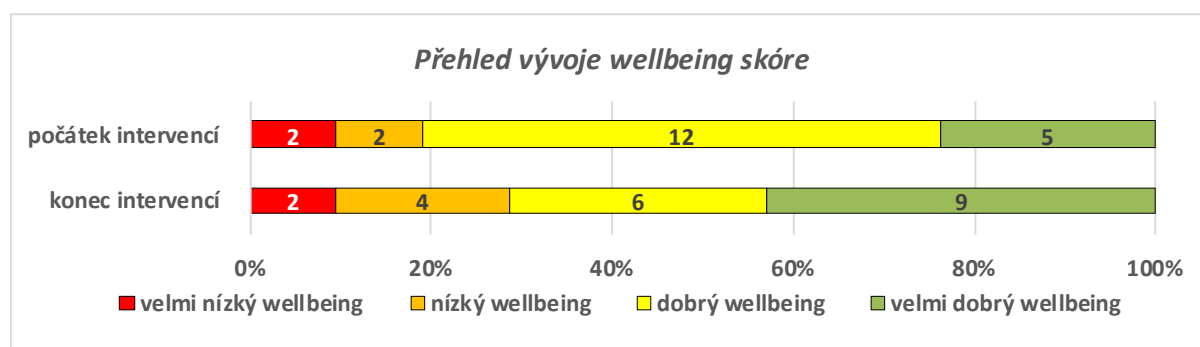
byl tvůj každodenní život naplněn věcmi, které tě zajímají? změna skóre z 3,24 na 3,14

Tabulka 6: Změna ve vnímání/vývoji wellbeingu u dětí

ID dítěte	na počátku intervence		na konci intervence		změna (konec – počátek)	
	skóre	% (z 25)	skóre	% (z 25)	skóre	% (z 25)
A2	17	68 %	2	8 %	-15	-60 %
A5	19	76 %	13	52 %	-6	-24 %
A4	14	56 %	9	36 %	-5	-20 %
C13	10	40 %	5	20 %	-5	-20 %
D7	13	52 %	10	40 %	-3	-12 %
A3	15	60 %	13	52 %	-2	-8 %
C14	22	88 %	20	80 %	-2	-8 %
D1	20	80 %	18	72 %	-2	-8 %
C12	14	56 %	13	52 %	-1	-4 %
B1	13	52 %	13	52 %	0	0 %
C15	15	60 %	15	60 %	0	0 %
B2	16	64 %	18	72 %	2	8 %
C5	6	24 %	8	32 %	2	8 %
D3	14	56 %	17	68 %	3	12 %
C3	7	28 %	11	44 %	4	16 %
D5	16	64 %	20	80 %	4	16 %
C2	14	56 %	19	76 %	5	20 %
C10	17	68 %	22	88 %	5	20 %
D4	20	80 %	25	100 %	5	20 %
D6	18	72 %	23	92 %	5	20 %
C8	12	48 %	22	88 %	10	40 %
průměr skupiny	14,86	59 %	15,05	60 %	-0,19	1 %

Zdroj: vlastní zpracování

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka 7: Vliv osobních charakteristik na vývoj wellbeing skóre

		21 dětí	19 dětí *)
Jedná se o dítě s SVP?	ANO	1,80	1,80
	NE	-0,33	0,00
Jedná se o dítě s OMJ?	ANO	2,25	1,14
	NE	-1,23	-0,08
Pochází dítě z prostředí socio-ekonomicky znevýhodněného?	ANO	-0,40	0,13
	NE	0,83	0,83

*) bez zahrnutí dětí A2 a C8 s extrémní kladnou a zápornou změnou

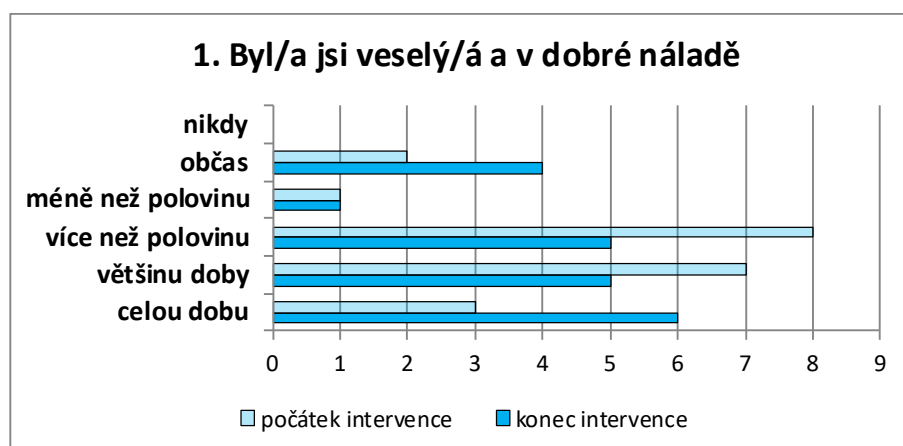
Při zkoumání vlivu osobních charakteristik byly v souladu se statistickou praxí nezahrnuty extrémní kladné a záporné hodnoty.

Lze konstatovat, že děti s identifikací osobních omezení v klasifikaci SVP a OMJ vykázaly pozitivní vývoj wellbeing skóre na úrovni 1,80 resp. 1,14 bodu, tedy 5 až 8 %. Naopak děti bez této identifikace své skóre prakticky nezměnily. Vzhledem k tomu, že vzorek SVP je podmnožinou vzorku OMJ, lze považovat za prokázané, že intervence měly pozitivní vliv zejména na děti s OMJ.

Z hlediska vlivu prostředí, z něhož děti v podporované skupině pocházely, lze zaznamenat nižší efektivnost intervencí u dětí, které pocházely z prostředí socio-ekonomicky znevýhodněného, a to několikanásobně.

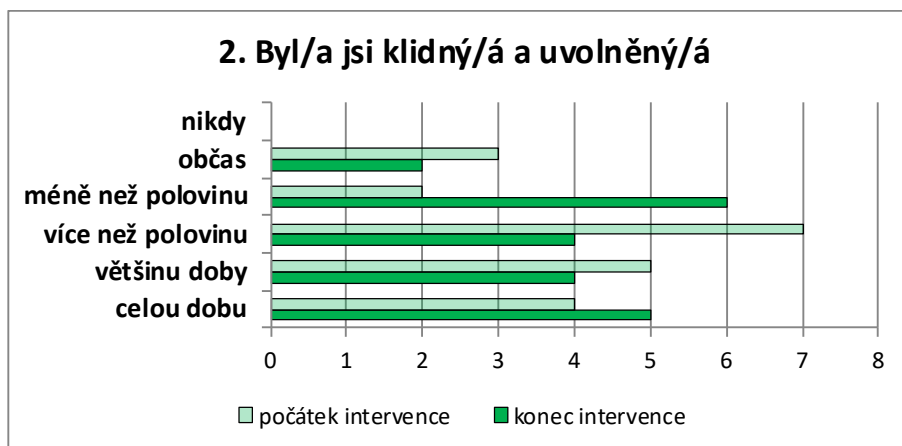
2.2 Vývoj subjektivních pocitů dětí v průběhu výzkumu

Otázka 1. Jak ses cítil/a V POSLEDNÍCH 2 TÝDNECH, byl/a jsi veselý/á a v dobré náladě?

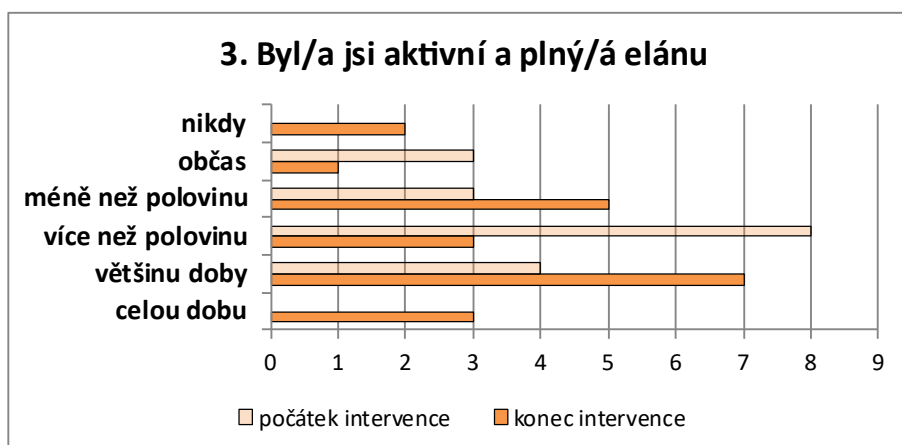

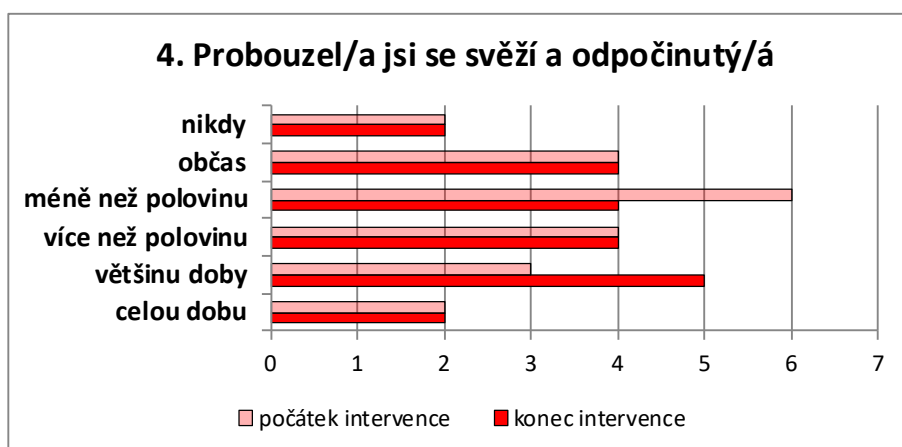
Otázka 2. Jak ses cítil/a V POSLEDNÍCH 2 TÝDNECH, byl/a jsi klidný/á a uvolněný/á?

Otázka 3. Jak ses cítil/a V POSLEDNÍCH 2 TÝDNECH, byl/a jsi aktivní a plný/á elánu?

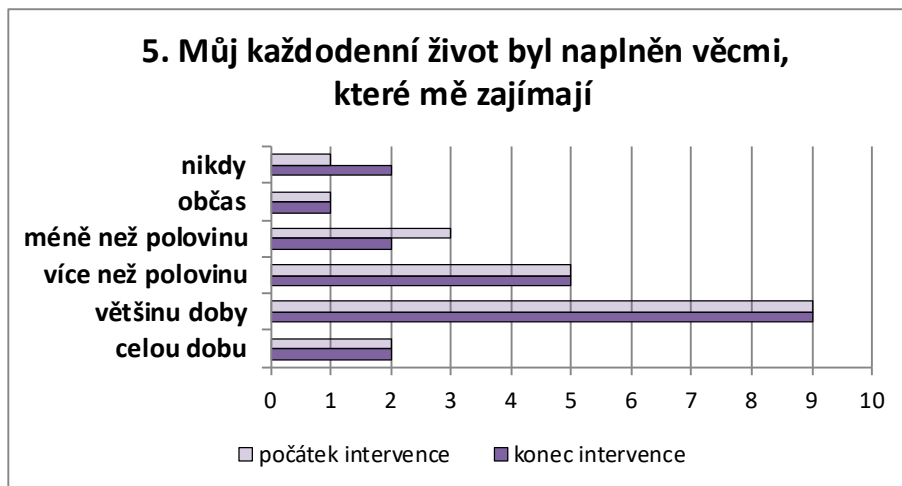

Otázka 4. Jak ses cítil/a V POSLEDNÍCH 2 TÝDNECH, probouzel/a jsi se svěží a odpočinutý/á?

Otázka 5. Jak ses cítil/a V POSLEDNÍCH 2 TÝDNECH, byl tvůj každodenní život naplněn věcmi, které tě zajímají?

Doplňující otázky na konci intervence

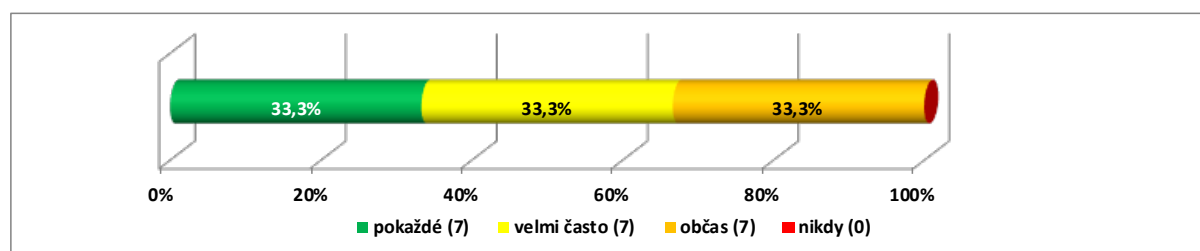
Otázka 6. Oznámkuj jako ve škole, jak se ti líbil program.

ID dítěte	A2	A3	A4	A5	B1	B2	C2	C3	C5	C8	C10	C12	C13	C14	C15	D1	D3	D4	D5	D6	D7
Divadlo s Pavlem a Davidem		3	4	3		1	4	3	1	1	2	2	1	2		1	1		1	1	1
Výtvarka s Petrou		2	2	2		1	2	2	3	2	1	1	2	1		1	2		1	1	1
Psaní s Janou		1	3	1		1	3	1	4	2	1	1	2	1		2	2		1	1	2

Průměrné hodnocení jednotlivých lektorů je porovnatelné s mírnou převahou programu „Výtvarka s Petrou“ (1,6). Následuje „Psaní s Janou“ (1,7) a „Divadlo s Pavlem a Davidem“ (1,9).

Otázka 7. Cítil/a jsi během kroužku radost?

ID dítěte	A2	A3	A4	A5	B1	B2	C2	C3	C5	C8	C10	C12	C13	C14	C15	D1	D3	D4	D5	D6	D7
pokaždé						x				x				x		x		x	x		x
velmi často		x		x	x						x	x			x					x	
občas	x		x				x	x	x				x				x				
nikdy																					

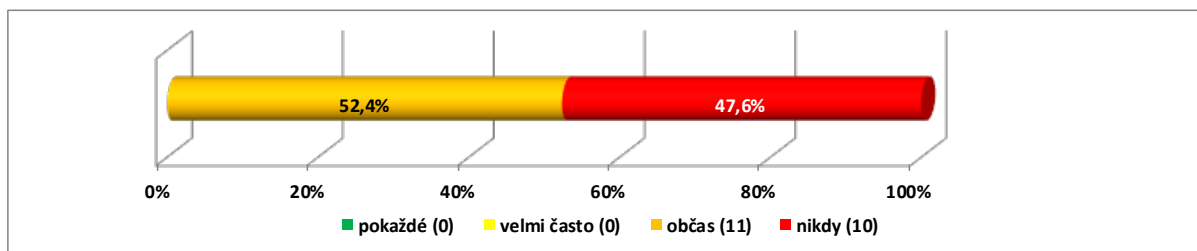

Pozitivní emoce během intervence pociťovaly všechny děti. Míra byla rovnoměrná od výroku „pokaždé“ až po výrok „občas“. Diference může souviset s různou senzitivitou zúčastněných dětí a z proporcionality hodnocení nelze činit žádné závěry k dopadům intervence.

Otázka 8. Cítil/a jsi během kroužku úzkost?

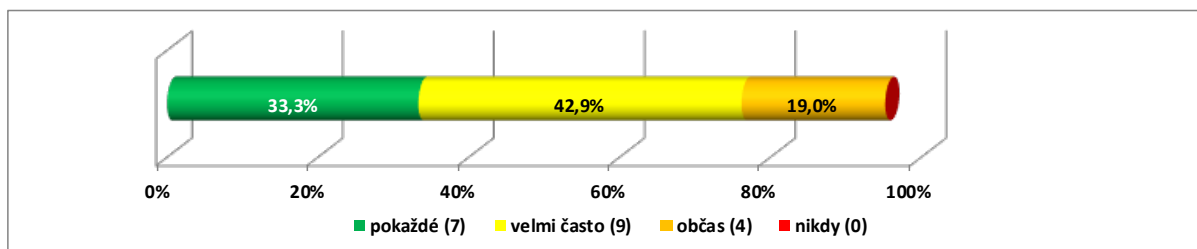
ID dítěte	A2	A3	A4	A5	B1	B2	C2	C3	C5	C8	C10	C12	C13	C14	C15	D1	D3	D4	D5	D6	D7
<i>pokaždé</i>																					
<i>velmi často</i>																					
<i>občas</i>	x	x	x	x	x			x	x			x	x		x					x	
<i>nikdy</i>						x	x			x	x			x		x	x	x	x		x

Pozitivním zjištěním je, že zúčastněné děti nepociťují v průběhu účasti na intervenci silné úzkostné stavy. Na druhou stranu zhruba polovina dětí občas zažívala i v průběhu intervence úzkostný stav. To však nelze dávat do souvislosti s intervencí samotnou, ale spíše se jedná o latentně přítomnou úzkost, kterou realizovaná intervence může ovlivnit pouze částečně.

Otázka 9. Když odcházíš z kroužku, máš dobrou náladu?

ID dítěte	A2	A3	A4	A5	B1	B2	C2	C3	C5	C8	C10	C12	C13	C14	C15	D1	D3	D4	D5	D6	D7
<i>pokaždé</i>						x					x	x		x		x		x		x	
<i>velmi často</i>		x		x	x		x	x	x						x				x		x
<i>občas</i>	x		x										x				x				
<i>nikdy</i>																					

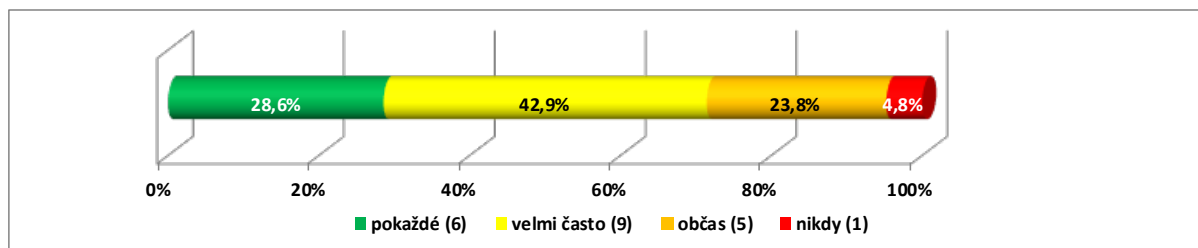

Ve vztahu k předchozí otázce se lze domnívat, že samotná účast na intervenci poskytuje dětem pozitivní impulsy, které přetrvávají i po ukončení intervence. I když cca polovina dětí připouští úzkostné stavy během intervence, tak cca 75 % odchází z intervence s dobrou náladou.

Otázka 10. Těšíš se na další kroužek?

ID dítěte	A2	A3	A4	A5	B1	B2	C2	C3	C5	C8	C10	C12	C13	C14	C15	D1	D3	D4	D5	D6	D7
<i>pokaždé</i>						X				X		X		X				X			X
<i>velmi často</i>				X	X				X		X		X		X	X			X	X	
<i>občas</i>	X	X					X	X									X				
<i>nikdy</i>			X																		

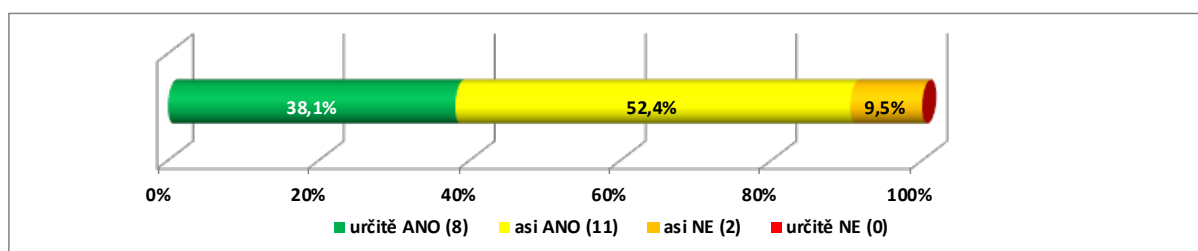

Ačkoliv se analyticky nepodařilo prokázat pozitivní vliv intervencí a vývoj vnitřních pocitů dětí, tak lze říci, že děti intervence přijímají pozitivně, z kroužku odcházejí v dobré náladě, obsah se jim líbí a na následující setkání se těší.

Výsledky intervencí lze tedy hodnotit pozitivně, avšak reálné dopady ze získaných dat vyhodnotit jednoznačně nelze.

Otázka 11. Pozval/a bys na kroužek i své kamarády?

ID dítěte	A2	A3	A4	A5	B1	B2	C2	C3	C5	C8	C10	C12	C13	C14	C15	D1	D3	D4	D5	D6	D7
<i>určitě ANO</i>						X				X		X		X		X		X		X	X
<i>asi ANO</i>	X			X	X		X	X	X		X		X		X		X		X		
<i>asi NE</i>		X	X																		
<i>určitě NE</i>																					

Otázka 12. Vytvořil/a jsi na kroužku něco, co tě překvapilo?

- to divadlo, jak jsme dělali sochy
- obrázek
- básničku
- scénku, když jsme měli vyrobené masky

Financováno
Evropskou unií

**JUST
MONKEYS**

- obrázek na výtvarce
- obrázek o písničce
- 2 obrázky
- když jsme dělali masky
- když jsme dělaly obrázek barvama a brčkama
- předvádění divadla

Financováno
Evropskou unií

**JUST
MONKEYS**

Projekt

PREVENCE KULTUROU

Kvantitativní hodnocení 2. běhu

Realizátor: Just Monkeys, z.s.

Registrační číslo: CZ.03.03.01/00/23_057/0004248

Obsah

Obsah	2
Seznam tabulek	3
Seznam grafů	3
1. Úvod	4
1.1 Metodika výzkumu	4
Index obecné emoční pohody WHO-5	5
Index úzkostných symptomů GAD-7	6
Index depresivních symptomů PHQ-9	6
Index vnímání míry stresu PSS-10	7
Kontext terénního šetření	8
1.2 Výzkumný vzorek	8
2. Výsledky analýzy kvantitativních dat 2. běhu	10
2.1 Vývoj indexu obecné emoční pohody WHO-5 u dětí v průběhu výzkumu	10
Vývoj subjektivních pocitů dětí v oblasti obecné emoční pohody	10
Anonymizovaný přehled výsledků testu WHO-5	12
2.2 Vývoj indexu úzkostných symptomů GAD-7 u dětí v průběhu výzkumu	15
Vývoj subjektivních pocitů dětí v oblasti úzkostných symptomů	15
Anonymizovaný přehled výsledků testu GAD-7	18
2.3 Vývoj indexu depresivních symptomů PHQ-9 u dětí v průběhu výzkumu	20
Vývoj subjektivních pocitů dětí v oblasti depresivních symptomů	20
Anonymizovaný přehled výsledků testu PHQ-9	24
2.4 Vývoj indexu vnímání míry stresu PSS-10 u dětí v průběhu výzkumu	26
Vývoj subjektivních pocitů dětí v oblasti vnímání míry stresu	26
Anonymizovaný přehled výsledků testu PSS-10	30
2.5 Doplnující otázky na konci intervence	32
Hodnocení klimatu ve škole	32
Hodnocení kroužku Prevence kulturou	34
3. Porovnání výsledků testu WHO-5 z 1. a 2. běhu programu	37
4. Limity a úskalí provedeného kvantitativního výzkumu	40
5. Doporučený přístup při navazujícím výzkumu	42

Seznam tabulek

Tabulka č. 1 - Úrovně wellbeingu	5
Tabulka č. 2 - Počty dětí na začátku a konci intervence 2. běhu	8
Tabulka č. 3 - Docházka dětí	9
Tabulka č. 4 - Změna ve vnímání/vývoji obecné emoční pohody u dětí	12
Tabulka č. 5 - Změna ve vnímání/vývoji úzkostných symptomů u dětí	18
Tabulka č. 6 - Změna ve vnímání/vývoji depresivních symptomů u dětí	24
Tabulka č. 7 - Změna ve vývoji vnímání míry stresu u dětí	30
Tabulka č. 8 - Co se ti na kroužku LÍBILO/NELÍBILO?	36
Tabulka č. 9 - Tabulkové porovnání vývoje obecné emoční pohody	38

Seznam grafů

Graf č. 1 – Individuální změny obecné emoční pohody u dětí	14
Graf č. 2 – Individuální změny úzkostných symptomů u dětí	19
Graf č. 3 – Individuální změny depresivních symptomů u dětí	25
Graf č. 4 – Individuální změny vnímání míry stresu u dětí	31
Graf č. 5 – Hodnocení prostředí ve škole	32
Graf č. 6 – Hodnocení prostředí ve třídě	32
Graf č. 7 – Hodnocení důvěry k pedagogům	33
Graf č. 8 – Pozitivní pocity na kroužku	34
Graf č. 9 – Negativní pocity na kroužku	34
Graf č. 10 – Pocity při skončení kroužku	34
Graf č. 11 – Pocity při očekávání kroužku	35
Graf č. 12 – Pocity ke sdílení kroužku	35
Graf č. 13 – Pocity k pokračování kroužku	36
Graf č. 14 – Grafické porovnání vývoje obecné emoční pohody	37
Graf č. 15 – Přehled vývoje wellbeing skóre	39

1. Úvod

Předkládaný dokument představuje výsledky kvantitativního výzkumu 2. běhu projektu a je Přílohou č. 2 Evaluační zprávy projektu „Prevence kulturou“, reg.č. CZ.03.03.01/00/23_057/0004248.

Cílem výzkumu bylo potvrdit nebo vyvrátit hypotézu, že působení uměleckých aktivit ve formě kreativního hraní vede k posilování duševní pohody dětí, která přispívá k wellbeingu a předcházení duševních onemocnění.

Provádění výzkumu má jak kvalitativní, tak kvantitativní část. Tento materiál představuje **kvantitativní** vyhodnocení 2. běhu programu, který byl realizován od 1. 2. 2025 do 31. 5. 2025 a byl rozdělen do 16 samostatných lekcí zaměřených na výtvarné aktivity, tvůrčí psaní a divadlo.

1.1 Metodika výzkumu

Podstatou kvantitativního výzkumu bylo stanovení wellbeingu dětí na počátku intervence (baseline) a na konci realizované intervence. Na rozdíl od 1. běhu výzkumu (Příloha 1) se 2. běh kromě zkoumání obecné emoční pohody zaměřil i na dopady intervencí na úzkostné, depresivní symptomy dětí a na vnímání míry stresu podle standardizovaných postupů zkoumání:

WHO-5 (World Health Organization Well-Being Index)

- **Zaměření:** Obecná emoční pohoda.
- **Význam:** Hodnotí subjektivní pocit štěstí, životní spokojenosti a pozitivního naladění. Využívá se jako screeningový nástroj pro zachycení celkové psychické pohody a případných známek deprese.

GAD-7 (Generalized Anxiety Disorder-7)

- **Zaměření:** Úzkostné symptomy.
- **Význam:** Slouží k hodnocení závažnosti generalizované úzkostné poruchy. Zachycuje typické projevy jako nadměrné obavy, neklid, napětí či potíže se soustředěním. Vhodný k rychlé detekci úzkosti v klinickém i neklinickém prostředí.

PHQ-9 (Patient Health Questionnaire-9)

- **Zaměření:** Depresivní symptomy.
- **Význam:** Sleduje přítomnost a intenzitu příznaků deprese dle DSM-5¹. Zahrnuje např. ztrátu zájmu, smutek, únavu, poruchy spánku a myšlenky na sebepoškození. Často používaný v primární péči i psychiatrii jako nástroj pro screening a monitorování deprese.

PSS-10 (Perceived Stress Scale-10)

- **Zaměření:** Vnímaná míra stresu.
- **Význam:** Měří subjektivní pocit stresu, tedy jak moc má člověk pocit, že je jeho život nepředvídatelný, nekontrolovatelný či přetěžující. Nehodnotí objektivní stresory, ale jak intenzivně je člověk vnímá.

Důvodem pro rozšíření hodnotících metrik byla obava realizačního týmu týkající se nízkého množství kvantitativních dat, která by umožnila hodnotit pokrok v duševní pohodě zapojených dětí.

¹ Diagnostický a statistický manuál duševních poruch, 5. vydání

Na základě získaných dat evaluátor hodnotil posun ve skóre wellbeingu. U mezinárodního diagnostického nástroje **WHO-5 index emoční pohody**, bylo možné provést i porovnání výsledků 1. a 2. běhu, resp. samostatně vyčíslit vývoj indexu u dětí, které prošly oběma běhy.

Index obecné emoční pohody WHO-5

WHO-5 umožňuje otestovat a změřit, jak je se sebou a svým životem dítě spokojeno. Dotazník WHO-5 obsahuje 5 otázek, z nichž každá má na výběr 6 variant odpovědí. Odpovědi jsou bodovány 0 až 5 body. Hrubý skóre dosahuje hodnot od 0 do 25. Pro získání procentuálního skóre s hodnotami od 0 do 100 se hrubý skóre vynásobí čtyřmi. Procentuální skóre 0 znamená nejhorší možnou kvalitu života, skóre 100 znamená nejlepší možnou kvalitu života.

Otázky v dotazníku² byly tyto:

- Jak ses cítil/a v POSLEDNÍCH 2 TÝDNECH,
 - *byl/a jsi veselý/á a v dobré náladě?*
 - *byl/a jsi klidný/á a uvolněný/á?*
 - *byl/a jsi aktivní a plný/á elánu?*
 - *probouzel/a jsi se svěží a odpočínutý/á?*
 - *byl tvůj každodenní život naplněn věcmi, které tě zajímají?*

Děti odpovídaly na této škále:

20	Celou dobu
16	Většinu doby
12	Více než polovinu doby
8	Méně než polovinu doby
4	Občas
0	Nikdy

Hodnoty skóre nižší než 32 bodů (z celkového maxima 100 bodů) jsou považovány za kritické a vyžadují zvláštní pozornost a podporu.

Při detailnějším hodnocení se celkové skóre od 52 bodů výše považuje za dobrou emoční pohodu a od hodnoty 72 bodů výše můžeme wellbeing označit za velmi dobrý. Skóre nižší než 52 bodů naznačuje nízkou emoční pohodu.

Tabulka č. 1 - Úrovně wellbeingu

Úroveň wellbeingu	Bodové rozmezí
velmi nízký wellbeing	0-31
nízký wellbeing	32-51
dobrý wellbeing	52-71
velmi dobrý wellbeing	72-100

Zdroj: Závěrečná zpráva z realizace výzkumného šetření rizikového chování, wellbeingu a duševního zdraví žáků v Ústeckém kraji; projekt KAP III – Ústecký kraj; vlastní zpracování

² Otázky a škála odpovědí je přesně daná metodikou pro výpočet indexu emoční pohody WHO-5

Index úzkostných symptomů GAD-7

GAD-7 umožňuje otestovat a změřit míru úzkosti sledované osoby. Dotazník GAD-7 obsahuje 7 otázek, z nichž každá má na výběr 4 varianty odpovědí. Odpovědi jsou bodovány 0 až 3 body. Hrubý skóre dosahuje hodnot od 0 do 21. Procentuální skóre 21 znamená nejhorší možnou kvalitu života, skóre 0 znamená nejlepší možnou kvalitu života.

Otázky v dotazníku³ byly tyto:

- jak často tě během POSLEDNÍCH 2 TÝDNŮ trápily následující potíže:
 - ***Nervozita, úzkost nebo pocit, že jsem napjatý/á.***
 - ***Neschopnost zastavit nebo ovládnout své obavy.***
 - ***Přílišné starosti kvůli různým věcem.***
 - ***Potíže se uvolnit.***
 - ***Takový neklid, že těžko dokážu klidně sedět.***
 - ***Snadno se rozzlobím nebo jsem podrážděný/á.***
 - ***Strach, jako kdyby se mělo stát něco hrozného.***

Děti odpovídaly na této škále:

0	Vůbec ne
1	Několik dní
2	Více než polovinu dní
3	Téměř každý den

Hodnoty skóre vyšší než 9 bodů (z celkového maxima 21 bodů) jsou považovány za kritické a vyžadují zvláštní pozornost a podporu.

Index depresivních symptomů PHQ-9

PHQ-9 umožňuje otestovat a změřit míru deprese sledované osoby. Dotazník PHQ-9 obsahuje 9 otázek, z nichž každá má na výběr 4 varianty odpovědí. Odpovědi jsou bodovány 0 až 3 body. Hrubý skóre dosahuje hodnot od 0 do 21. Procentuální skóre 21 znamená nejhorší možnou kvalitu života, skóre 0 znamená nejlepší možnou kvalitu života.

Otázky v dotazníku⁴ byly tyto:

- jak často tě během POSLEDNÍCH 2 TÝDNŮ trápily následující potíže:
 - ***Malý zájem nebo potěšení z věcí, které dělám.***
 - ***Pocit, že jsem na dně, pocit deprese nebo beznaděje.***
 - ***Potíže s usínáním, přerušovaným spánkem nebo naopak s příliš dlouhým spánkem.***
 - ***Pocity únavy a nedostatku energie.***
 - ***Malá chuť k jídlu, nebo naopak přejídání.***
 - ***Špatný pocit sám ze sebe – že se mi v životě nedaří, nebo že jsem zklamal/a sám/sama sebe nebo svou rodinu.***

³ Otázky a škála odpovědí je přesně daná metodikou pro výpočet indexu úzkostlivých symptomů GAD-7

⁴ Otázky a škála odpovědí je přesně daná metodikou pro výpočet indexu depresivních symptomů PHQ-9

- *Potíže se soustředěním, např. při čtení nebo sledování televize.*
- *Pohyboval/a jsem se nebo jsem mluvil/a tak pomalu, že si toho mohli druzí všimnout, nebo naopak – byl/a jsem tak neklidný/á a pohyboval/a jsem se mnohem víc, než je obvyklé.*
- *Myšlenky, že by mi bylo lépe, kdybych nežil/a nebo si nějak ublížil/a.*

Děti odpovídaly na této škále:

0	Vůbec ne
1	Několik dní
2	Více než polovinu dní
3	Téměř každý den

Hodnoty skóre vyšší než 14 bodů (z celkového maxima 27 bodů) jsou považovány za kritické a vyžadují zvláštní pozornost a podporu.

Index vnímání míry stresu PSS-10

PSS-10 umožňuje otestovat a změřit, jak dítě vnímá stres, kterému je vystaveno. Dotazník PSS-10 obsahuje 10 otázek, z nichž každá má na výběr 4 varianty odpovědí. Odpovědi jsou bodovány 0 až 3 body. Hrubý skóre dosahuje hodnot od 0 do 30. Procentuální skóre 30 znamená nejhorší možnou kvalitu života, skóre 0 znamená nejlepší možnou kvalitu života.

Otázky v dotazníku⁵ byly tyto:

- jak často ses ocitl/a v uvedených situacích V POSLEDNÍM MĚSÍCI:
 - *Jak často ses za poslední měsíc naštvál/a kvůli něčemu, co se stalo nečekaně?*
 - *Jak často jsi za poslední měsíc měl/a pocit, že nejsi schopen/a kontrolovat důležité věci ve svém životě?*
 - *Jak často jsi za poslední měsíc pociťoval/a nervozitu a stres?*
 - *Jak často jsi za poslední měsíc pociťoval/a jistotu ve své schopnosti, že si schopen/a zvládat osobní problémy?*
 - *Jak často ses za poslední měsíc cítil/a, že se věci vyvíjejí podle tvých představ?*
 - *Jak často jsi za poslední měsíc zjistil/a, že si neumíš poradit se všemi povinnostmi, které si měl/a udělat?*
 - *Jak často jsi za poslední měsíc dokázal/a kontrolovat svou podrážděnost?*
 - *Jak často jsi za poslední měsíc měl/a pocit, že jsi nad věcí?*
 - *Jak často ses za poslední měsíc rozhněval/a kvůli něčemu, co se stalo, tak, že ses nebyl/a schopen/a ovládat?*
 - *Jak často jsi za poslední měsíc cítil/a, že se na tebe hrnou potíže tak moc, že je nejsi schopen/a překonat?*

Děti odpovídaly na této škále (u reverzních otázek č. 4, 5, 7 a 8 byla klasifikace opačná):

0	Nikdy
1	Skoro nikdy

⁵ Otázky a škála odpovědí je přesně daná metodikou pro výpočet indexu vnímání míry stresu PSS-10

2	Docela často
3	Velmi často

Hodnoty skóre vyšší než 15 bodů (z celkového maxima 30 bodů) jsou považovány za kritické a vyžadují zvláštní pozornost a podporu.

Kontext terénního šetření

Projekt **Prevence kulturou** je postaven na hypotéze, že kreativní hraní a pozitivní kulturní vjemy z výtvarné oblasti, tvůrčího psaní a divadla pozitivně působí na duševní pohodu dětí a jsou tak prevencí před duševním onemocněním.

V 1. a 2. běhu projektu se na aktivitách projektu zúčastnilo 21, resp. 20 dětí ze 4 základních škol, které splňovaly kritéria vstupu do hodnocení. Děti přihlášené do kroužků i základní školy vybrané k pilotnímu ověření zajišťovaly rozmanitost cílové skupiny a lektoři byli vyškoleni k profesionálním výkonům. Přesto se však **nepodařilo hypotézu potvrdit ani vyvrátit na základě kvantitativních dat získaných experimentem.**

Za limitující faktor výzkumu považuje evaluátor

- nízký počet dětí a základních škol vstupujících do výzkumu, čehož důsledkem jsou **statisticky nevýznamná data**;
- skutečnost, že na wellbeing, resp. duševní pohodu působí velké množství v čase proměnných faktorů (rodinná situace, klima třídy, ekonomické faktory atd.), které nebylo možné v průběhu intervence u jednotlivých žáků sledovat, čehož důsledkem **nelze dosledovat kauzalitu mezi intervencí a výsledky testů**;
- neexistence kontrolní skupiny, čehož důsledkem je **nemožnost kvantifikovat dopady intervence.**

Pro odpovědné posouzení hypotézy na základě kvantitativních dat by bylo potřeba pracovat s desítkami základních škol a tisícičkami žáků ve výzkumném vzorku.

1.2 Výzkumný vzorek

2. běh výzkumu byl realizován stejných základních školách zapojených v projektu Prevence kulturou, na kterých proběhl 1. běh. Z administrativních důvodů však nebylo možné realizovat 2. běh na ZŠ Nebušice.

Při zahájení kroužků 2. běhu v únoru 2025 se přihlásilo celkem 25 dětí a závěrečných testů v květnu 2025 se zúčastnilo 20 z nich. Výzkumný vzorek tedy činil 20 dětí, u kterých bylo možné analyzovat vývoj jejich pocitů na začátku a konci výzkumu.

Polovina dětí, které ukončily 2. běh se zúčastnila již 1. běhu a pro polovinu byl 2. běh novou zkušeností. (Při porovnávání výsledků 1. a 2. běhu je nutné respektovat, že identifikační kódy použité pro jednotlivé děti v 1. běhu nelze ztotožňovat s identifikačními kódy 2. běhu.)

Tabulka č. 2 - Počty dětí na začátku a konci intervence 2. běhu

Škola	Počet dětí při zahájení	Počet dětí při ukončení
ZŠ Eden (kód B)	4	3
ZŠ Grafická (kód C)	9	7
ZŠ Generála Janouška (kód D)	12	10

Zdroj: prezenční listiny, vlastní zpracování

Níže uvedená tabulka shrnuje účast dětí vstupujících do hodnocení na lekcích v jednotlivých měsících 2. běhu a procentní vyjádření jejich docházky. Docházka dětí byla zjišťována na základě analýzy prezenčních listin. V tabulce je uveden počet účastí dítěte na lekcích v daném měsíci z celkového počtu možných účastí, resp. celková účast dětí v programu vyjádřená v procentech. Průměrná účast byla 62 % a v porovnání s 1. během se snížila ze 70 % docházky 1. běhu.

Tabulka č. 3 - Docházka dětí

ID dítěte	Únor	Březen	Duben	Květen	Docházka celkem
B1	2/4	3/4	2/4	1/4	50 %
B2	1/4	1/4	1/4	0/4	19 %
B3	2/4	1/4	3/4	2/4	50 %
C1	2/3	4/4	5/5	3/4	88 %
C4	1/3	4/4	2/5	0/4	50 %
C5	2/3	3/4	3/5	4/4	75 %
C6	2/3	3/4	4/5	0/4	56 %
C7	0/3	0/4	4/5	2/4	38 %
C8	0/3	0/4	3/5	2/4	31 %
C10	2/3	3/4	4/5	2/4	69 %
D1	3/4	4/4	3/4	0/4	63 %
D2	3/4	2/4	3/4	4/4	75 %
D3	3/4	3/4	4/4	4/4	88 %
D4	2/4	3/4	1/4	4/4	63 %
D5	3/4	4/4	3/4	2/4	75 %
D6	3/4	3/4	2/4	3/4	69 %
D7	2/4	4/4	4/4	4/4	88 %
D8	2/4	4/4	3/4	4/4	69 %
D9	2/4	3/4	3/4	2/4	69 %
D10	3/4	4/4	0/4	1/4	50 %
Celková průměrná účast dětí v programu					62 %

Zdroj: prezenční listiny, vlastní zpracování

	dívky
	chlapci

Výzkumu v 2. běhu se zúčastnilo 16 chlapců a 4 dívky. Obou běhů současně se zúčastnilo 8 chlapců a 2 dívky.

2. Výsledky analýzy kvantitativních dat 2. běhu

2.1 Vývoj indexu obecné emoční pohody WHO-5 u dětí v průběhu výzkumu

Statistické zpracování získaných dat nepotvrdilo jednoznačně hypotézu, že účast dětí na kroužcích a realizovaná intervence se explicitně promítnou do dlouhodobé pozitivní změny jejich vnitřních pocitů. Příčinu lze hledat v relativně malém zkoumaném vzorku a také v omezeném počtu intervencí a průměrné docházce 62 %.

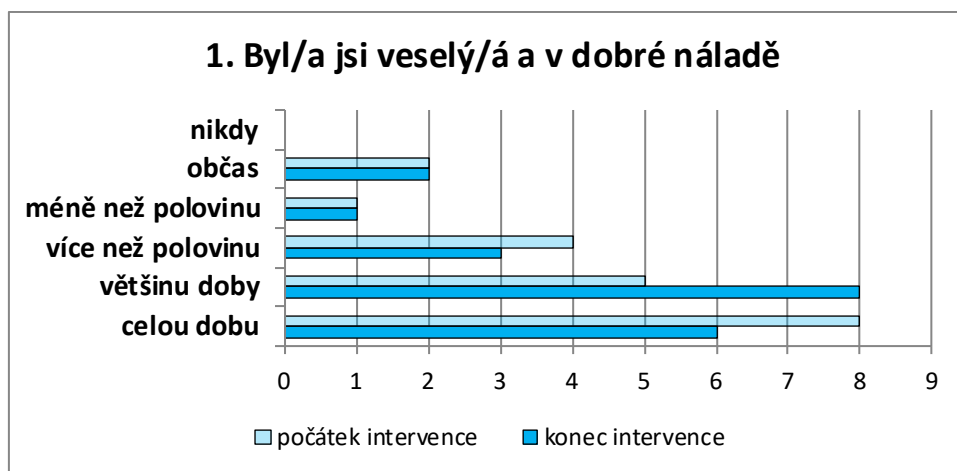
Měřeno za celou skupinu bylo dosaženo podle použitého objektivního testování k negativní změně skóre u testu WHO-5 ve výši minus 7 %.

Interpretace, že provedené intervence měly na děti negativní vliv je jednoznačně mylná a je nezbytné zkoumat v návaznosti na ostatní provedené testy příčiny, konkrétně ve zvolené metodologii.

Detailní výsledky testu WHO-5 následují.

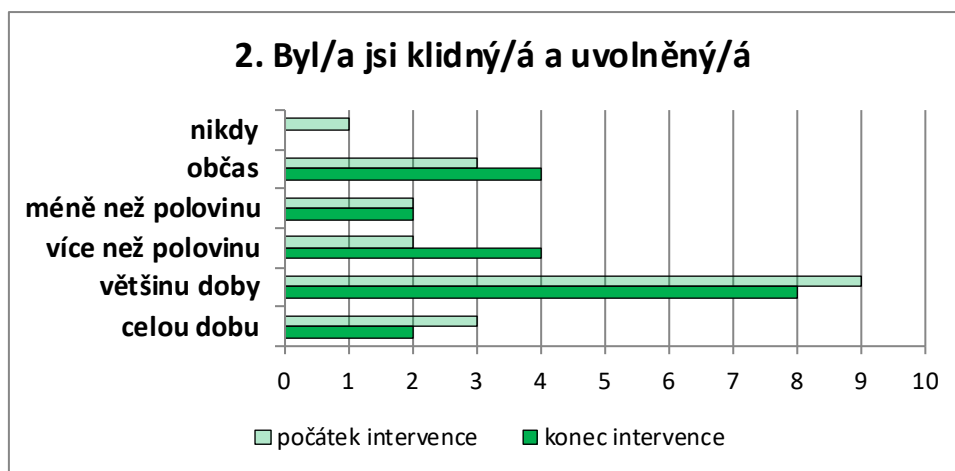
Vývoj subjektivních pocitů dětí v oblasti obecné emoční pohody

Otázka 1. Jak ses cítil/a V POSLEDNÍCH 2 TÝDNECH, byl/a jsi veselý/á a v dobré náladě?

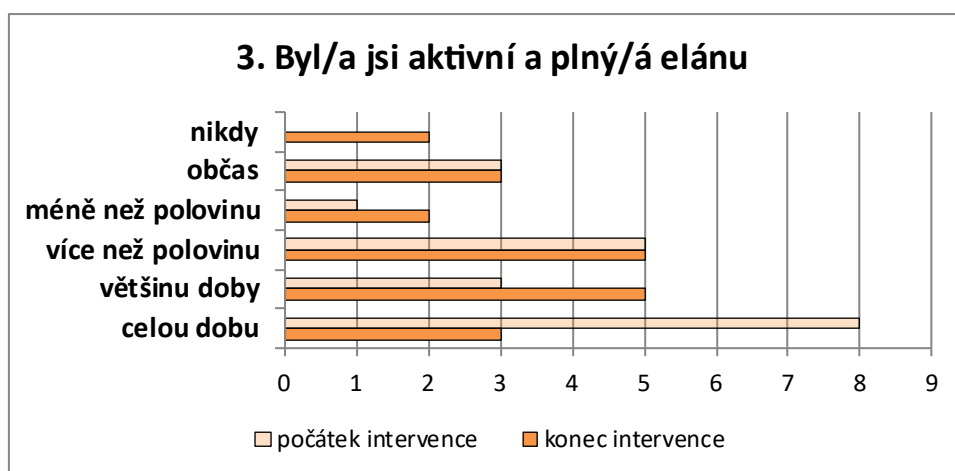

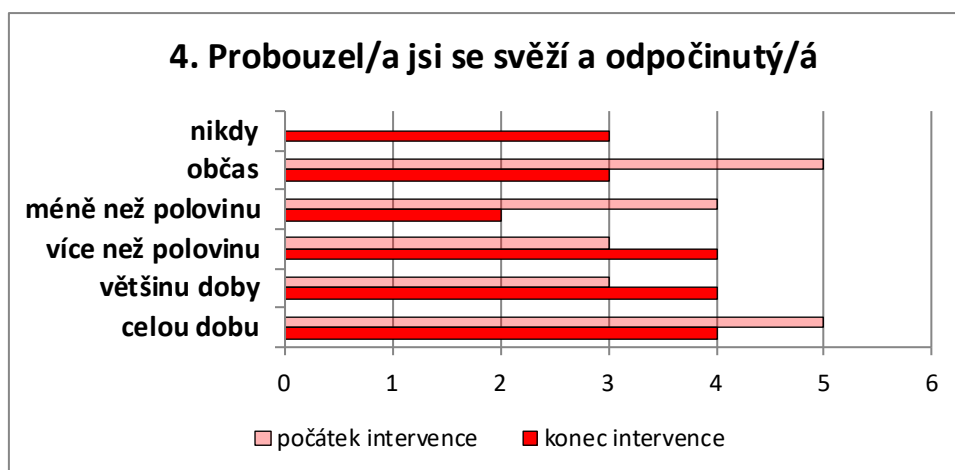
Otázka 2. Jak ses cítil/a V POSLEDNÍCH 2 TÝDNECH, byl/a jsi klidný/á a uvolněný/á?

Otázka 3. Jak ses cítil/a V POSLEDNÍCH 2 TÝDNECH, byl/a jsi aktivní a plný/á elánu?

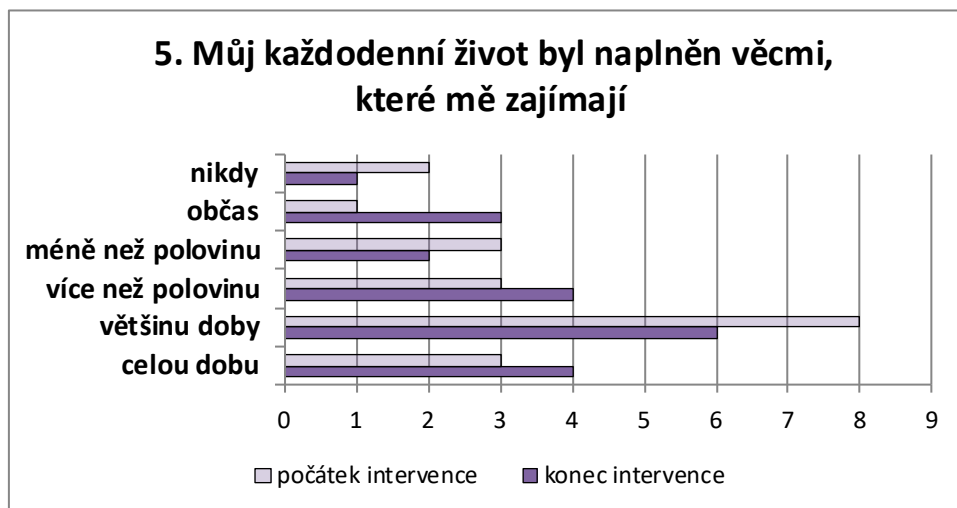

Otázka 4. Jak ses cítil/a V POSLEDNÍCH 2 TÝDNECH, probouzel/a jsi se svěží a odpočínutý/á?

Otázka 5. Jak ses cítil/a V POSLEDNÍCH 2 TÝDNECH, byl tvůj každodenní život naplněn věcmi, které tě zajímají?

Anonymizovaný přehled výsledků testu WHO-5

Tabulka č. 4 - Změna ve vnímání/vývoji obecné emoční pohody u dětí

ID dítěte	na počátku intervence		na konci intervence		změna (konec – počátek)	
	skóre	% (ze 100)	skóre	% (ze 100)	skóre	%
D9	88	88 %	12	12 %	-76	-86 %
D6	84	84 %	20	20 %	-64	-76 %
C10	100	100 %	72	72 %	-28	-28 %
D7	36	36 %	28	28 %	-8	-22 %
C8	88	88 %	72	72 %	-16	-18 %
C5	96	96 %	80	80 %	-16	-17 %
B2	52	52 %	44	44 %	-8	-15 %
D4	56	56 %	48	48 %	-8	-14 %
B1	64	64 %	64	64 %	0	0 %
C4	100	100 %	100	100 %	0	0 %
C1	80	80 %	84	84 %	4	5 %
D8	80	80 %	84	84 %	4	5 %
D5	56	56 %	60	60 %	4	7 %
C7	68	68 %	76	76 %	8	12 %
D3	32	32 %	36	36 %	4	13 %
D1	64	64 %	84	84 %	20	31 %
D10	76	76 %	100	100 %	24	32 %
C6	56	56 %	76	76 %	20	36 %
B3	40	40 %	68	68 %	28	70 %
D2	20	20 %	40	40 %	20	100 %
průměr skupiny	66,8	67 %	62,4	62 %	-4,4	-7 %

Zdroj: vlastní zpracování

Ze získaných dat generálně nevyplývá jednoznačný vliv intervence na zlepšení obecné emoční pohody dětí.

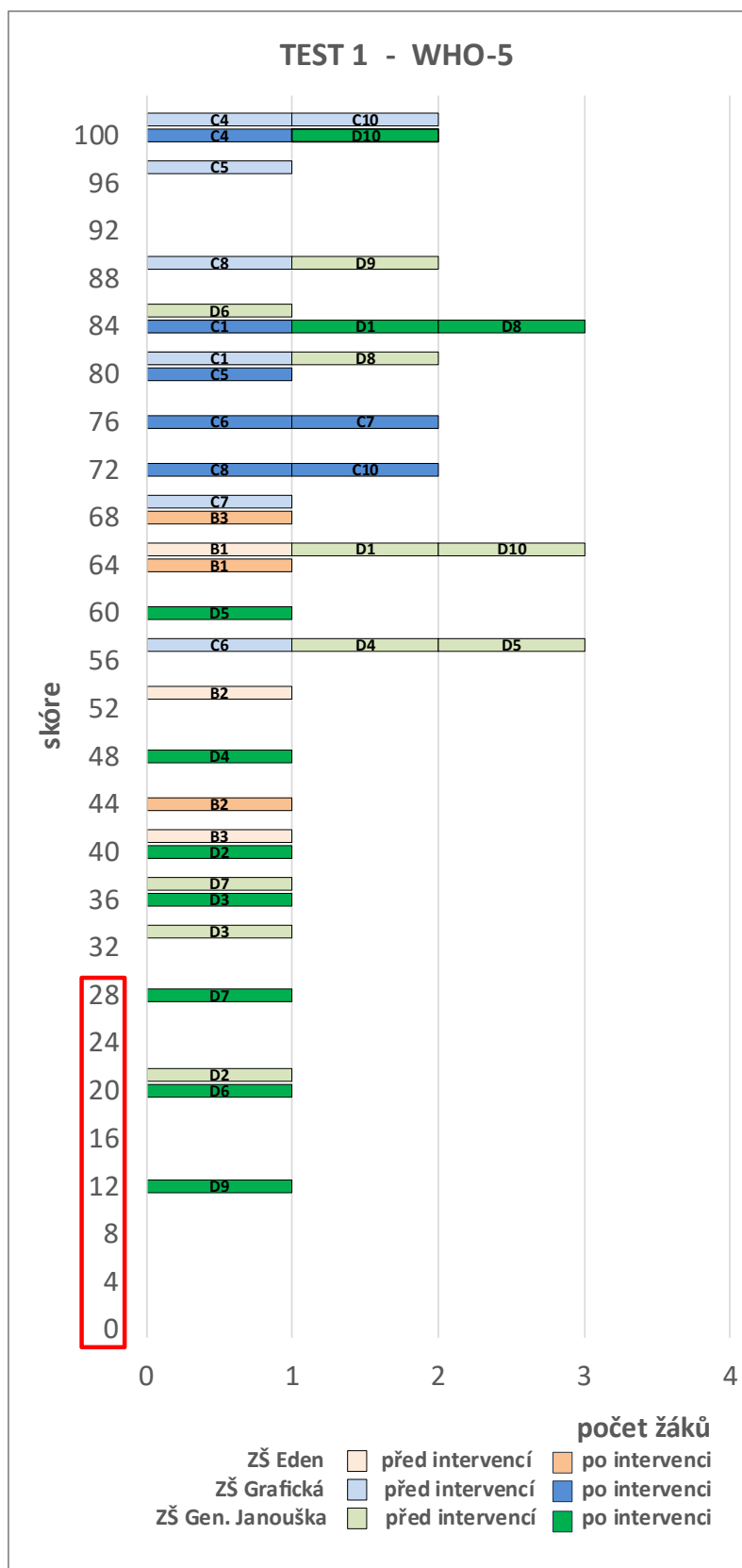
*Při analýze individuálních dat v jednom případě došlo u **1** chlapce s krizovou vstupní hodnotou indexu ke zlepšení do pásma akceptovatelných hodnot. Nelze však tvrdit, že to bylo výhradně důsledkem intervencí.*

*U 8 dětí ve zkoumaném vzorku došlo po 4 měsících intervencí ke zhoršení obecné emoční pohody. Ani zde nelze tvrdit, že to bylo výhradně důsledkem intervencí. Kritické zjištění však je, že se **3** z těchto dětí dostaly do rizikového pásma hodnot indexu.*

Individuální změny obecné emoční pohody jednotlivých dětí znázorňuje následující graf.

Graf č. 1 – Individuální změny obecné emoční pohody u dětí

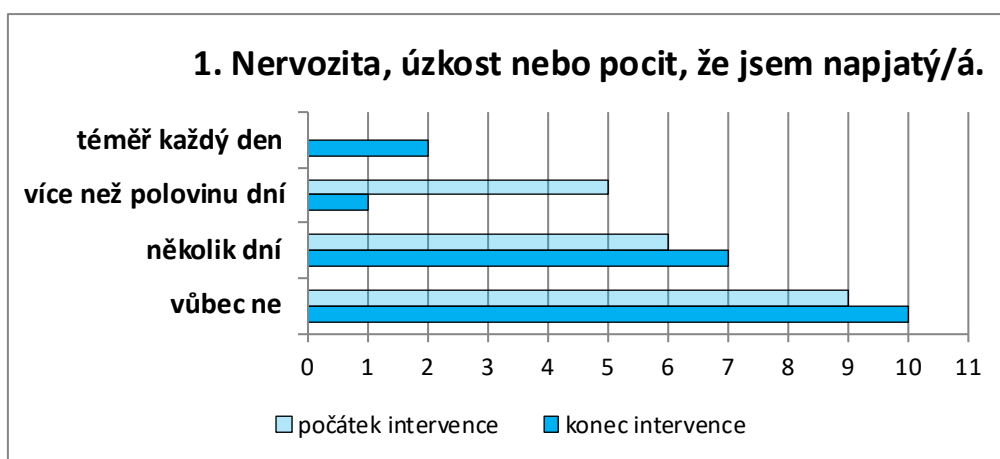
2.2 Vývoj indexu úzkostných symptomů GAD-7 u dětí v průběhu výzkumu

Měřeno za celou skupinu bylo dosaženo podle použitého objektivního testování mínus 1% změny skóre u testu GAD-7. Přesto v individuálních datech byly zaznamenány odchylky proti vstupním datům v rozmezí mínus 67 % až plus 100 %.

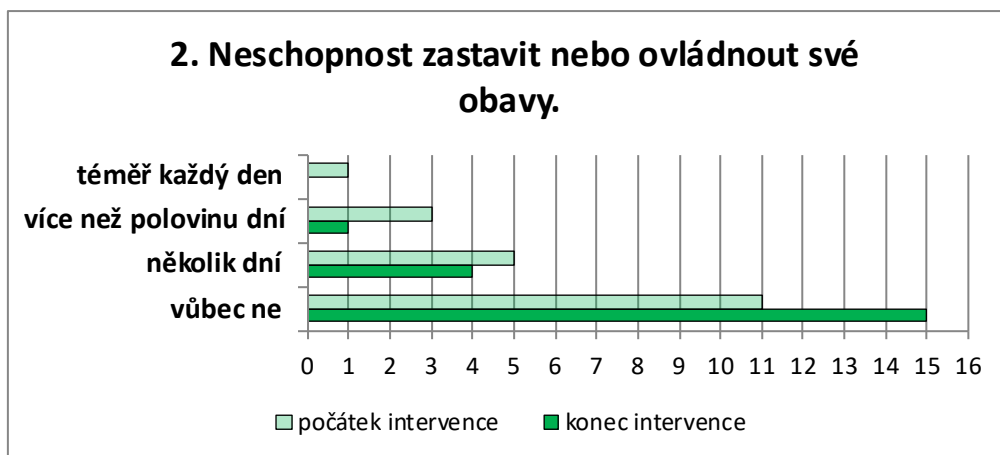
Takto vysoká volatilita snižuje validitu daného testu pro posouzení dopadů provedených intervencí na celkový vývoj duševního rozpoložení cílové skupiny.

Vývoj subjektivních pocitů dětí v oblasti úzkostných symptomů

Otázka 1. Jak často tě během POSLEDNÍCH 2 TÝDNŮ trápila nervozita, úzkost nebo pocit, že jsi napjatý/á?

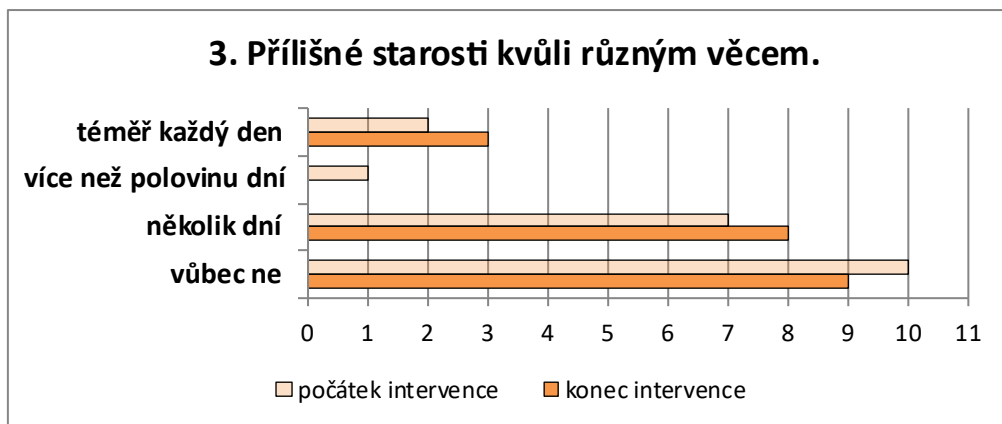

Otázka 2. Jak často tě během POSLEDNÍCH 2 TÝDNŮ trápila neschopnost zastavit nebo ovládnout své obavy?

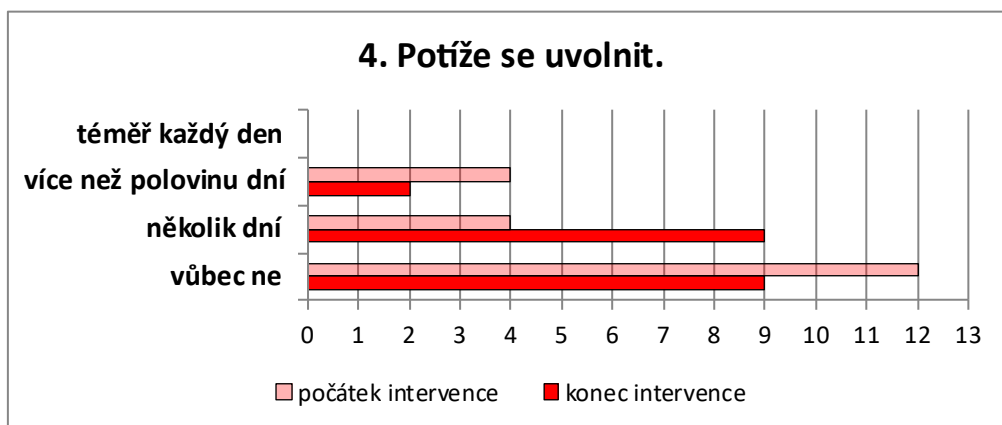

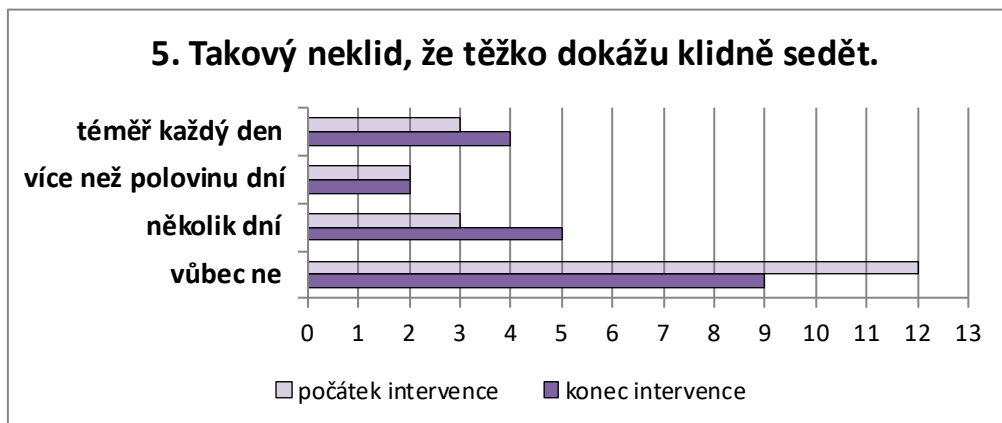
Otázka 3. Jak často tě během POSLEDNÍCH 2 TÝDNŮ trápily přílišné starosti kvůli různým věcem?

Otázka 4. Jak často tě během POSLEDNÍCH 2 TÝDNŮ trápily potíže se uvolnit?

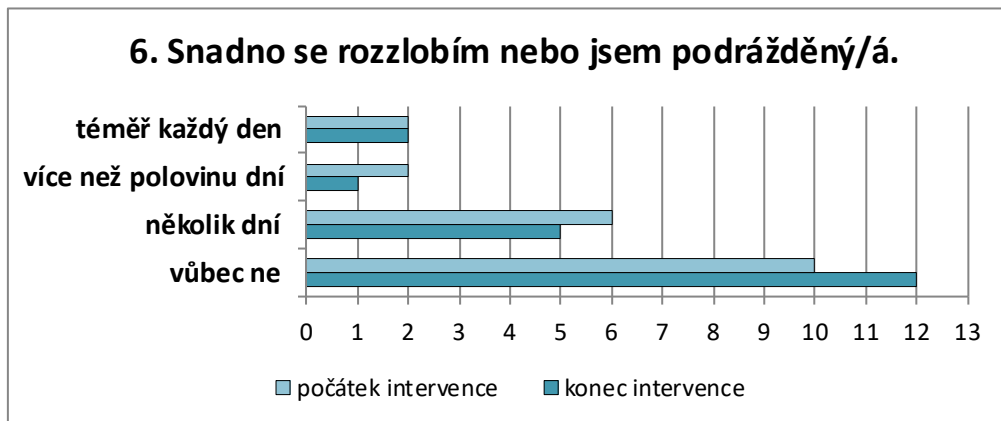

Otázka 5. Jak často tě během POSLEDNÍCH 2 TÝDNŮ trápil takový neklid, že jsi těžko dokázal/a klidně sedět?

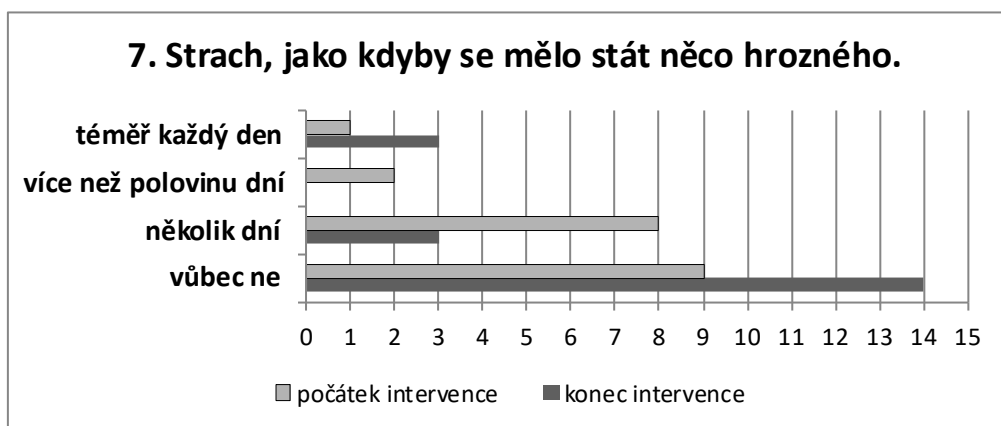

Otázka 6. Jak často tě během POSLEDNÍCH 2 TÝDNŮ trápilo, že se snadno rozzlobíš nebo jsi podrážděný/á?

Otázka 7. Jak často tě během POSLEDNÍCH 2 TÝDNŮ trápil strach, jako kdyby se mělo stát něco hrozného?

Anonymizovaný přehled výsledků testu GAD-7

Tabulka č. 5 - Změna ve vnímání/vývoji úzkostných symptomů u dětí

ID dítěte	na počátku intervence		na konci intervence		změna (konec – počátek)	
	skóre	% (z 21)	skóre	% (z 21)	skóre	%
C6	6	29 %	2	10 %	-4	-67 %
B2	9	43 %	5	24 %	-4	-44 %
B1	5	24 %	3	14 %	-2	-40 %
D3	13	62 %	8	38 %	-5	-38 %
D2	5	24 %	4	19 %	-1	-20 %
D4	6	29 %	5	24 %	-1	-17 %
D7	11	52 %	10	48 %	-1	-9 %
D1	2	10 %	2	10 %	0	0 %
C4	0	0 %	0	0 %	0	0 %
C7	0	0 %	0	0 %	0	0 %
C8	0	0 %	0	0 %	0	0 %
D10	0	0 %	0	0 %	0	0 %
B3	4	19 %	5	24 %	1	25 %
D6	9	43 %	12	57 %	3	33 %
D5	2	10 %	3	14 %	1	50 %
C5	1	5 %	2	10 %	1	100 %
C1	0	0 %	2	10 %	2	n/a
C10	0	0 %	1	5 %	1	n/a
D8	0	0 %	1	5 %	1	n/a
D9	0	0 %	7	33 %	7	n/a
průměr skupiny	3,65	17 %	3,60	17 %	-0,05	-1 %

Zdroj: vlastní zpracování

I v případě tohoto testu ze získaných dat generálně nevyplývá jednoznačný vliv intervence na zlepšení úzkostných symptomů u dětí.

Z analýzy individuálních dat vyplynulo, že u pěti dětí se skóre nezměnilo a v ostatních případech došlo přibližně stejným dílem ke zlepšení skóre a ke zhoršení skóre. Protože výchozí hodnoty indexu byly relativně pozitivní, není změřený výsledek fatální.

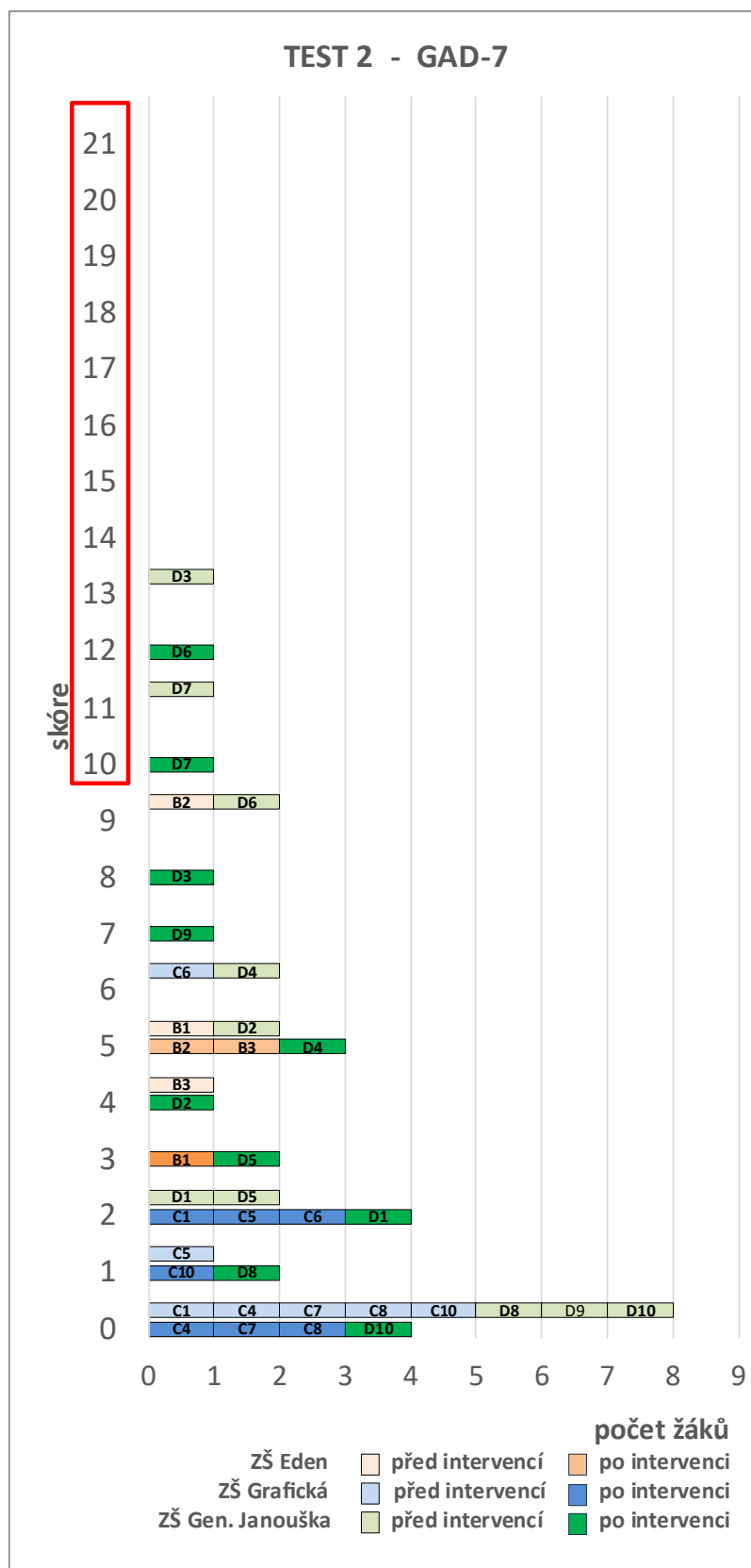
U jedné dívky však došlo ke zvýšení skóre o 7 bodů, což z individuálního hlediska je velmi rizikový posun, avšak vliv intervencí zde nelze doložit.

U 2 chlapců ve zkoumaném vzorku došlo po 4 měsících intervencí ke snížení stresových symptomů a ke zlepšení duševní pohody. Ani zde nelze tvrdit, že to bylo výhradně důsledkem intervencí. Kritické zjištění však je, že se u 1 dívky skóre natolik zhoršilo, že se dostalo do kritického pásma.

Individuální změny úzkostných symptomů jednotlivých dětí znázorňuje následující graf.

Graf č. 2 – Individuální změny úzkostných symptomů u dětí

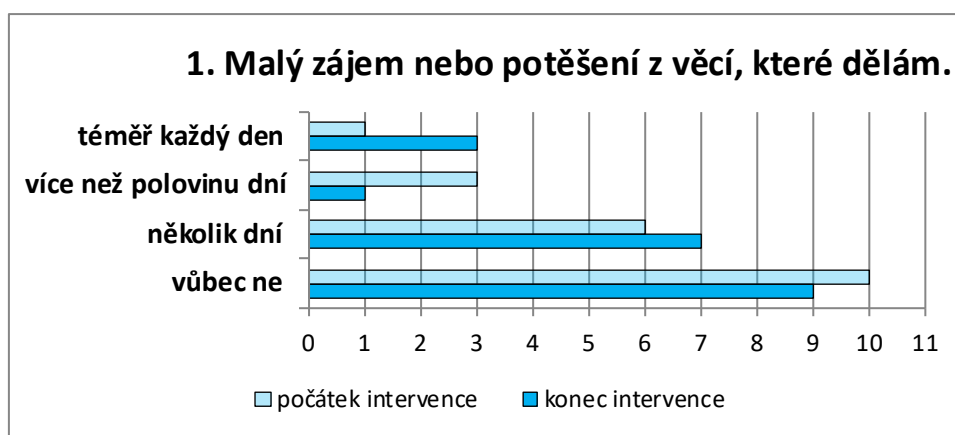
2.3 Vývoj indexu depresivních symptomů PHQ-9 u dětí v průběhu výzkumu

Měřeno za celou skupinu bylo dosaženo podle použitého objektivního testování 2% změny skóre u testu PHQ-9, což znamená mírné zhoršení.

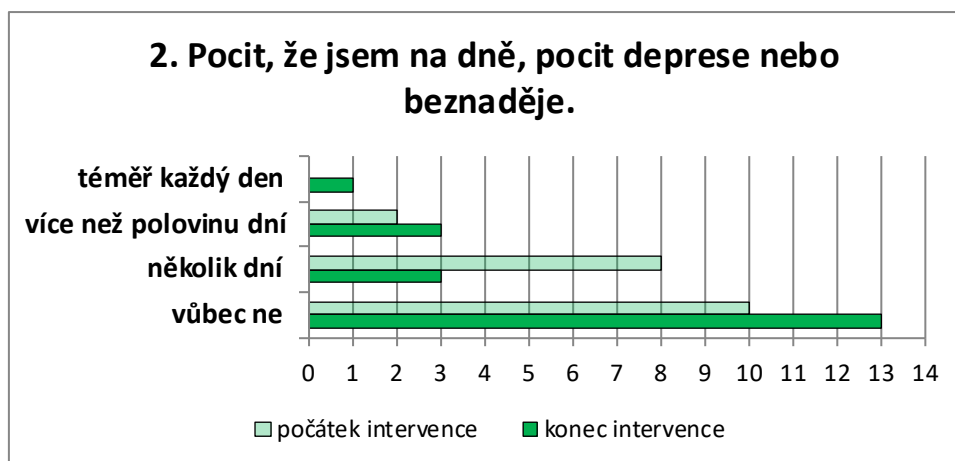
V individuálních datech byly zaznamenány odchylky proti vstupním datům v rozmezí mínus 100 % až plus 109 %. To snižuje validitu daného testu pro posouzení dopadů provedených intervencí na celkový vývoj duševního rozpoložení cílové skupiny, protože nelze indikovat sjednocující trend.

Vývoj subjektivních pocitů dětí v oblasti depresivních symptomů

Otázka 1. Jak často tě během POSLEDNÍCH 2 TÝDNŮ trápil malý zájem nebo potěšení z věcí, které děláš?

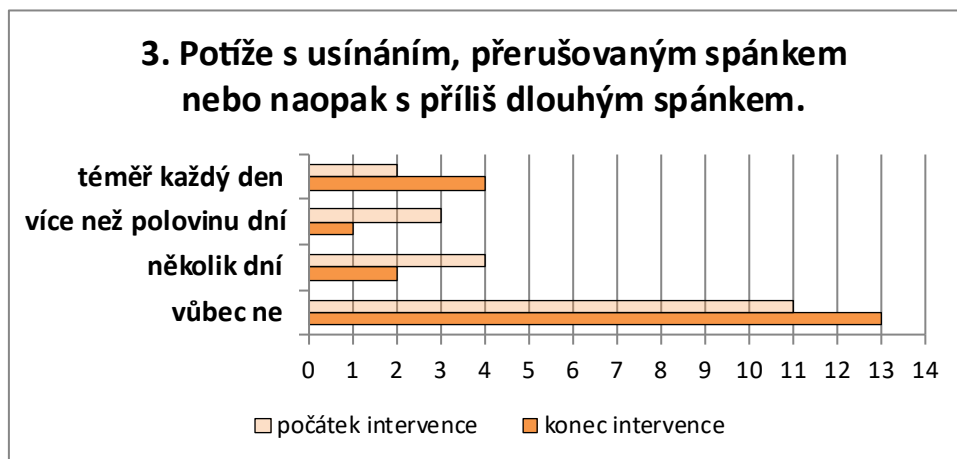

Otázka 2. Jak často tě během POSLEDNÍCH 2 TÝDNŮ trápil pocit, že jsi na dně, pocit deprese nebo beznaděje?

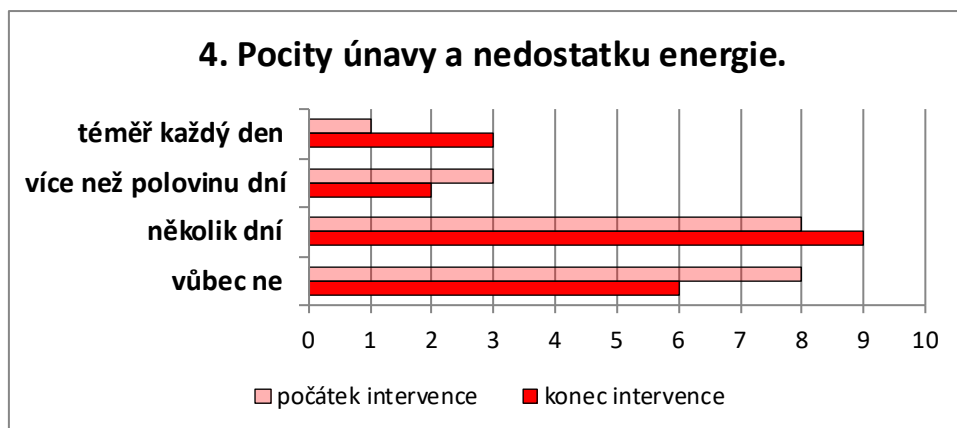

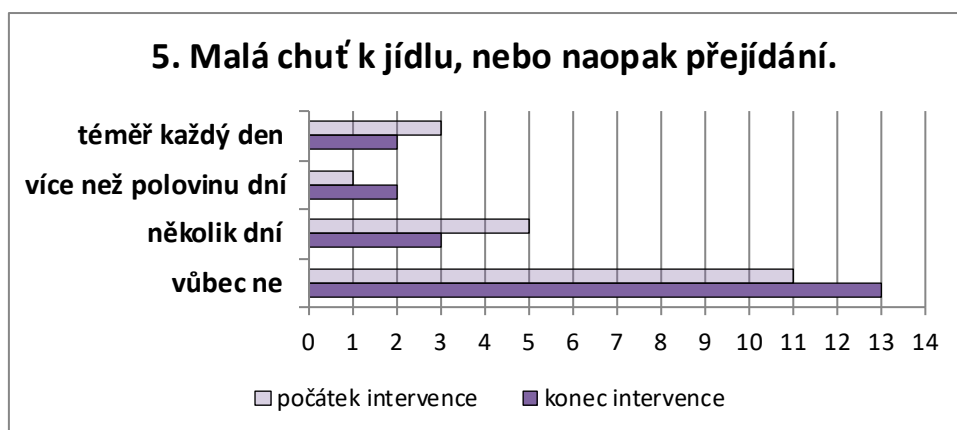
Otázka 3. Jak často tě během POSLEDNÍCH 2 TÝDNŮ trápily potíže s usínáním, přerušovaným spánkem nebo naopak s příliš dlouhým spánkem?

Otázka 4. Jak často tě během POSLEDNÍCH 2 TÝDNŮ trápily pocity únavy a nedostatku energie?

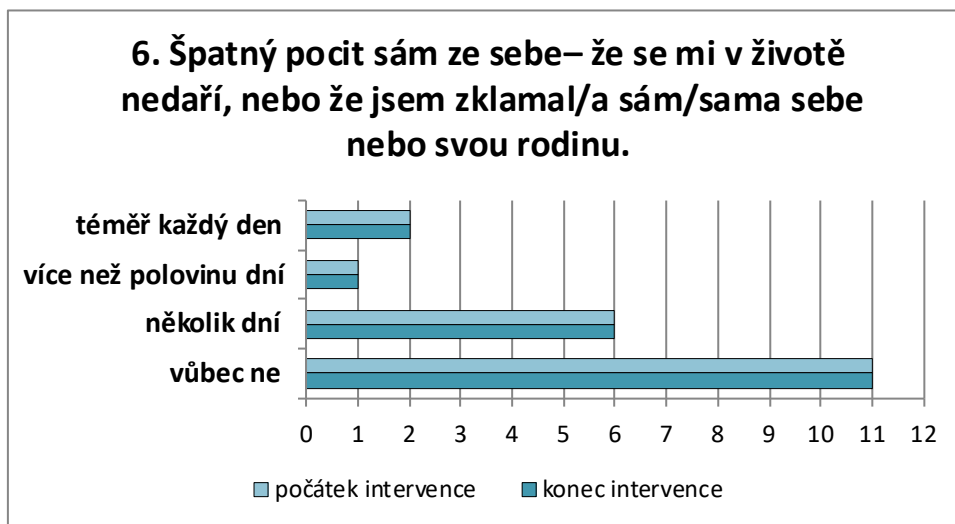

Otázka 5. Jak často tě během POSLEDNÍCH 2 TÝDNŮ trápila malá chuť k jídlu, nebo naopak přejídání?

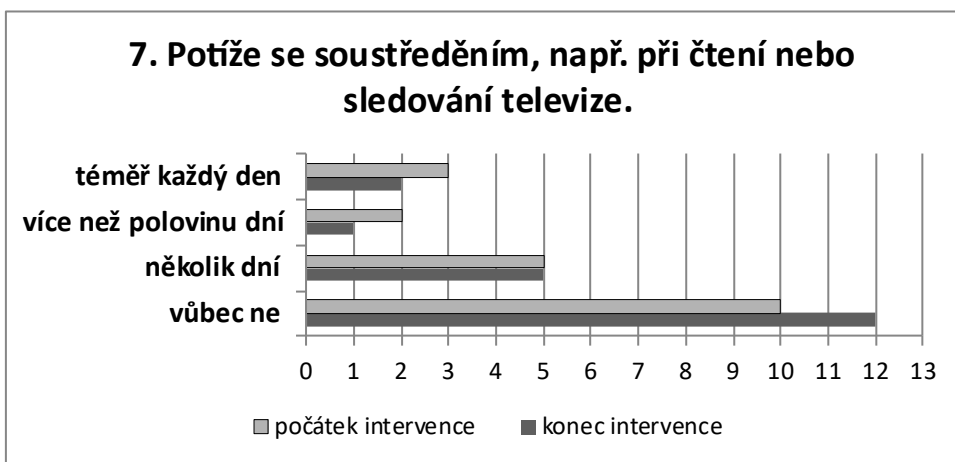

Otázka 6. Jak často tě během POSLEDNÍCH 2 TÝDNŮ trápil špatný pocit sám ze sebe – že se ti v životě nedaří, nebo že jsi zklamal/a sám/sama sebe nebo svou rodinu?

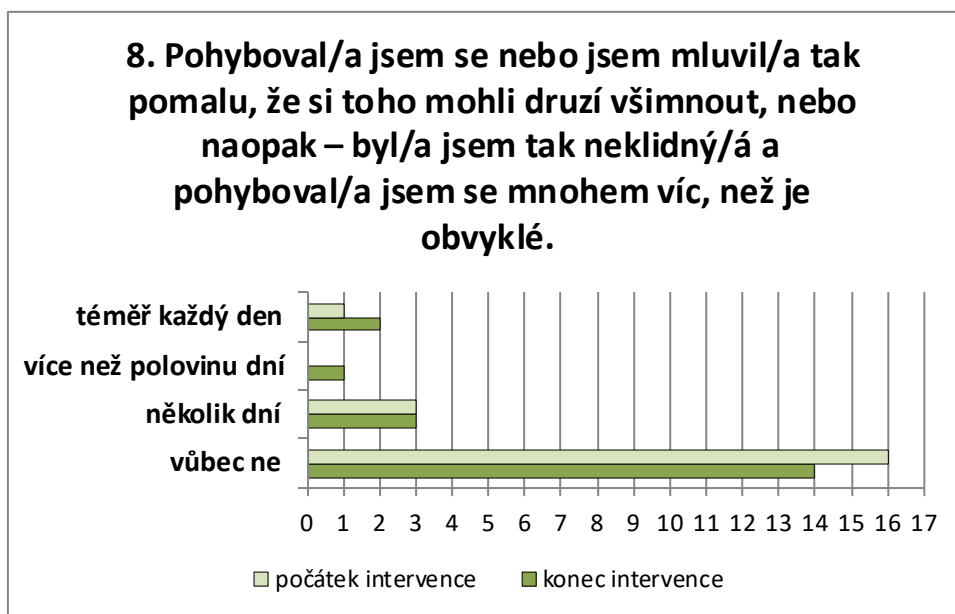

Otázka 7. Jak často tě během POSLEDNÍCH 2 TÝDNŮ trápily potíže se soustředěním, např. při čtení nebo sledování televize?

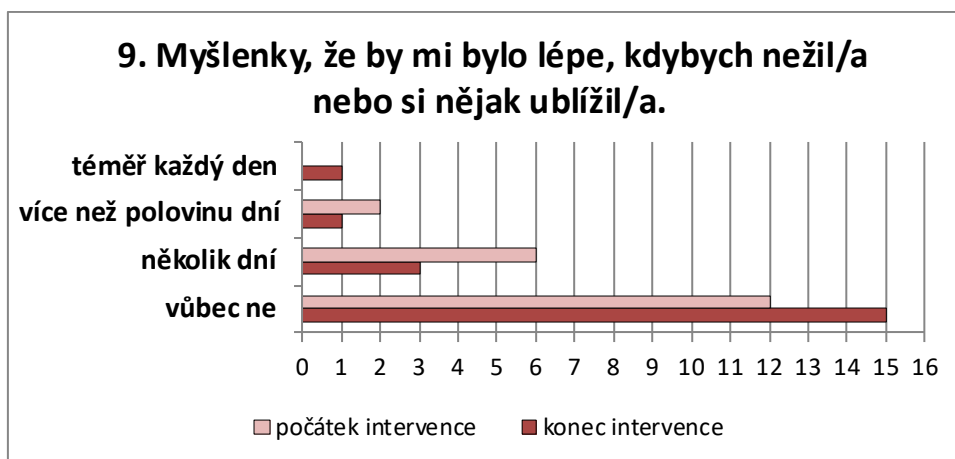

Otázka 8. Jak často ses během POSLEDNÍCH 2 TÝDNŮ pohyboval/a jsem se nebo jsem mluvil/a tak pomalu, že si toho mohli druzí všimnout, nebo naopak – byl/a jsem tak neklidný/á a pohyboval/a jsem se mnohem víc, než je obvyklé?

Otázka 9. Jak často tě během POSLEDNÍCH 2 TÝDNŮ trápily myšlenky, že by mi bylo lépe, kdybych nežil/a nebo si nějak ublížil/a?

Anonymizovaný přehled výsledků testu PHQ-9

Tabulka č. 6 - Změna ve vnímání/vývoji depresivních symptomů u dětí

ID dítěte	na počátku intervence		na konci intervence		změna (konec – počátek)	
	skóre	% (z 27)	skóre	% (z 27)	skóre	%
C5	3	11 %	0	0 %	-3	-100 %
C6	6	22 %	2	7 %	-4	-67 %
B2	18	67 %	8	30 %	-10	-56 %
C10	2	7 %	1	4 %	-1	-50 %
D4	10	37 %	6	22 %	-4	-40 %
D3	14	52 %	9	33 %	-5	-36 %
D5	9	33 %	7	26 %	-2	-22 %
C4	0	0 %	0	0 %	0	0 %
C7	2	7 %	2	7 %	0	0 %
D10	0	0 %	0	0 %	0	0 %
D7	17	63 %	19	70 %	2	12 %
B1	6	22 %	7	26 %	1	17 %
B3	6	22 %	8	30 %	2	33 %
D1	3	11 %	4	15 %	1	33 %
D2	7	26 %	10	37 %	3	43 %
D9	10	37 %	15	56 %	5	50 %
D6	11	41 %	23	85 %	12	109 %
C1	0	0 %	1	4 %	1	n/a
C8	0	0 %	1	4 %	1	n/a
D8	0	0 %	4	15 %	4	n/a
průměr skupiny	6,20	23 %	6,35	24 %	0,15	2 %

Zdroj: vlastní zpracování

U testu depresivních symptomů ze získaných dat generálně nevyplývá jednoznačný vliv intervence na zlepšení depresivních symptomů u dětí. Získaná data nevykazují jednotný trend. Ačkoliv průměrná hodnota skóre za celou skupinu je mírně negativní (plus 2 %), tak jsou zformovány dvě skupiny dětí s opačným vývojem indexu.

Z analýzy individuálních dat vyplynulo, že u tří dětí se skóre nezměnilo a v ostatních případech došlo sice u jedné skupiny ke zlepšení skóre, ale u více než poloviny dětí se skóre zhoršilo. Protože výchozí hodnoty indexu byly relativně pozitivní, nepředstavuje změřený výsledek výrazné zhoršení.

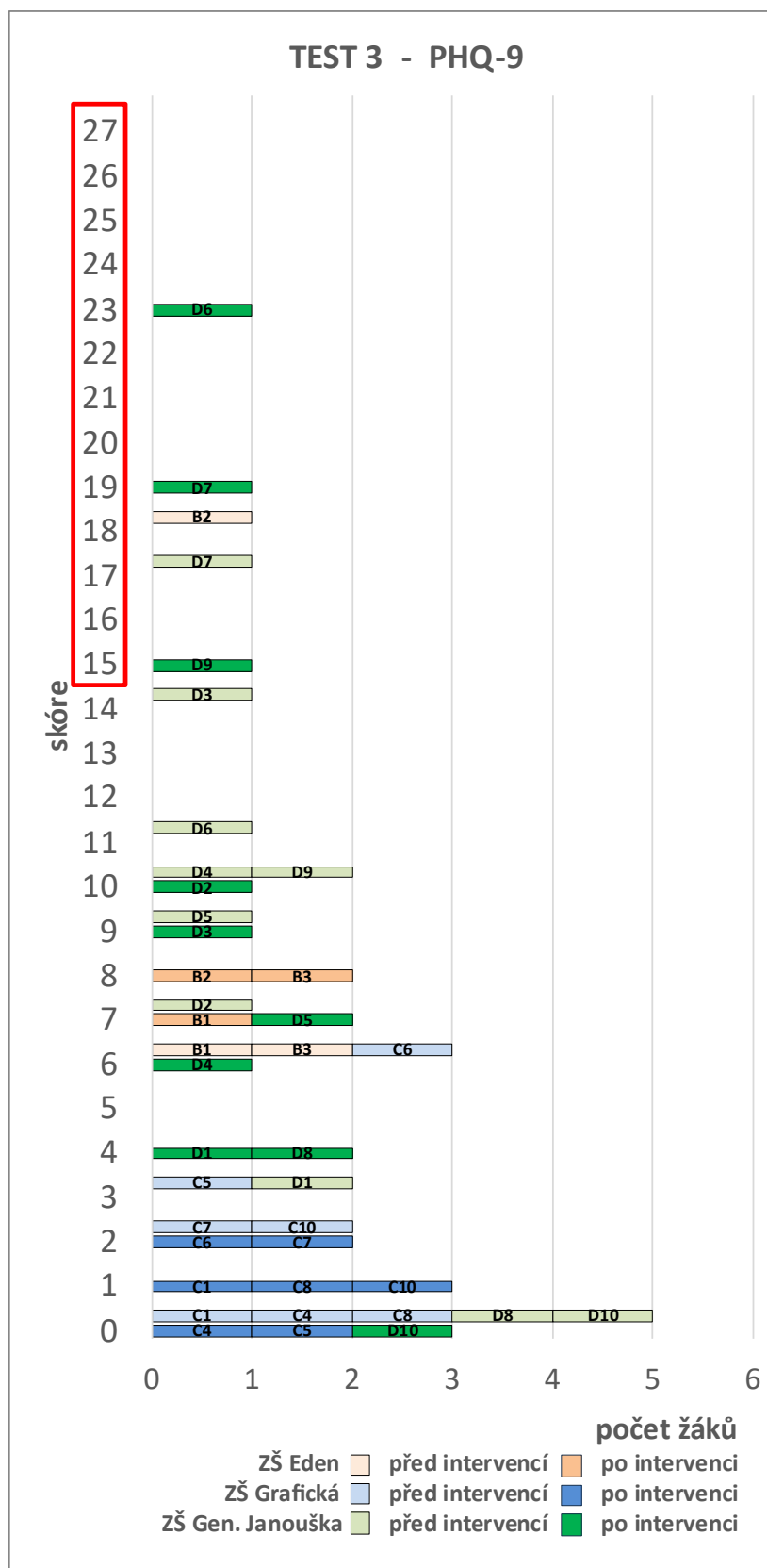
U 2 dívek a 1 chlapce došlo ke zvýšení skóre a všichni se tak ocitli v rizikové zóně, avšak vliv intervencí zde nelze doložit.

U 1 z chlapců ve zkoumaném vzorku došlo po 4 měsících intervencí ke snížení depresivních symptomů a tím ke zlepšení duševní pohody. Nelze však tvrdit, že to bylo výhradně důsledkem intervencí.

Individuální změny depresivních symptomů jednotlivých dětí znázorňuje následující graf.

Graf č. 3 – Individuální změny depresivních symptomů u dětí

2.4 Vývoj indexu vnímání míry stresu PSS-10 u dětí v průběhu výzkumu

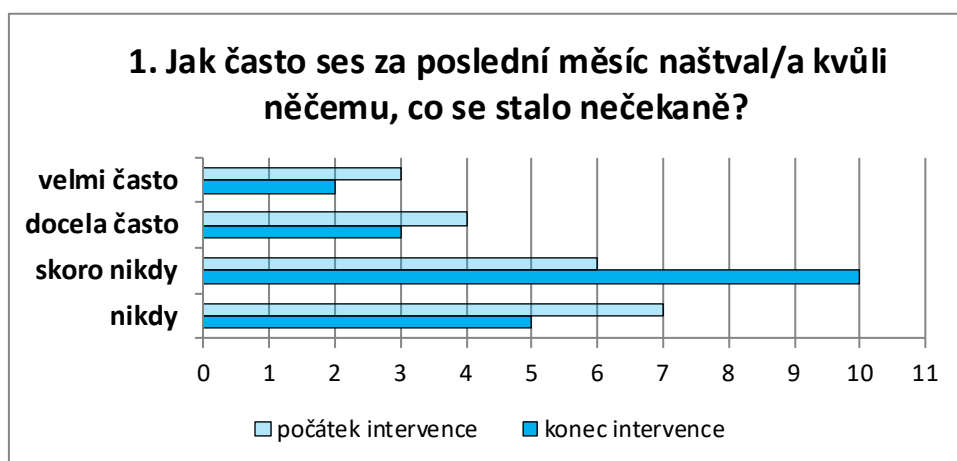
Měřeno za celou skupinu bylo dosaženo podle použitého objektivního testování minus 14% změny skóre u testu PSS-10, což je jisté pozitivní zjištění v oblasti vnímání míry stresu.

To, že se u převážné většiny dětí ve zkoumaném vzorku (16 z 20) vnímání stresu zmenšilo je možné považovat za určitou indicii dopadů intervencí. Je však nezbytné zkoumat tento vývoj v návaznosti na ostatní provedené testy.

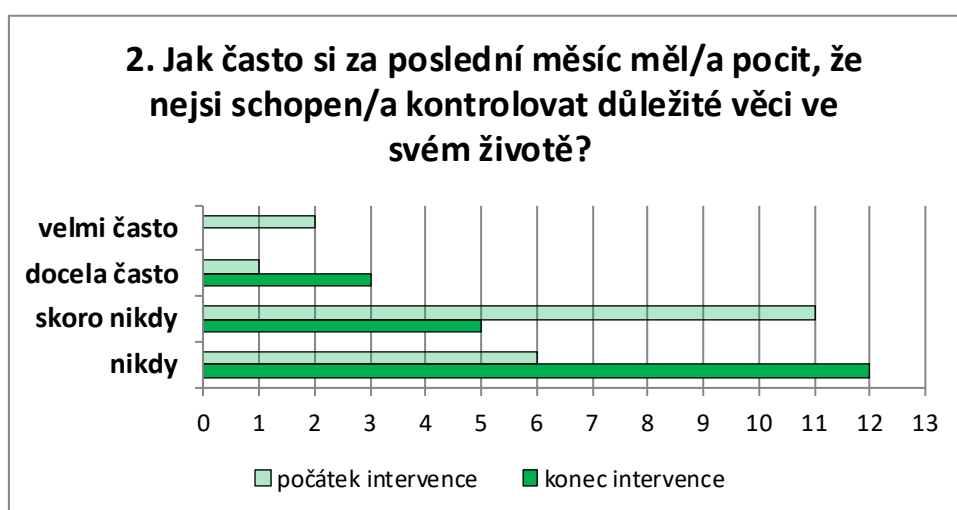
Detailní výsledky testu PSS-10 následují.

Vývoj subjektivních pocitů dětí v oblasti vnímání míry stresu

Otázka 1. Jak často jsi se V POSLEDNÍM MĚSÍCI naštval/a kvůli něčemu, co se stalo nečekaně?

Otázka 2. Jak často jsi V POSLEDNÍM MĚSÍCI měl/a pocit, že nejsi schopen/a kontrolovat důležité věci ve svém životě?

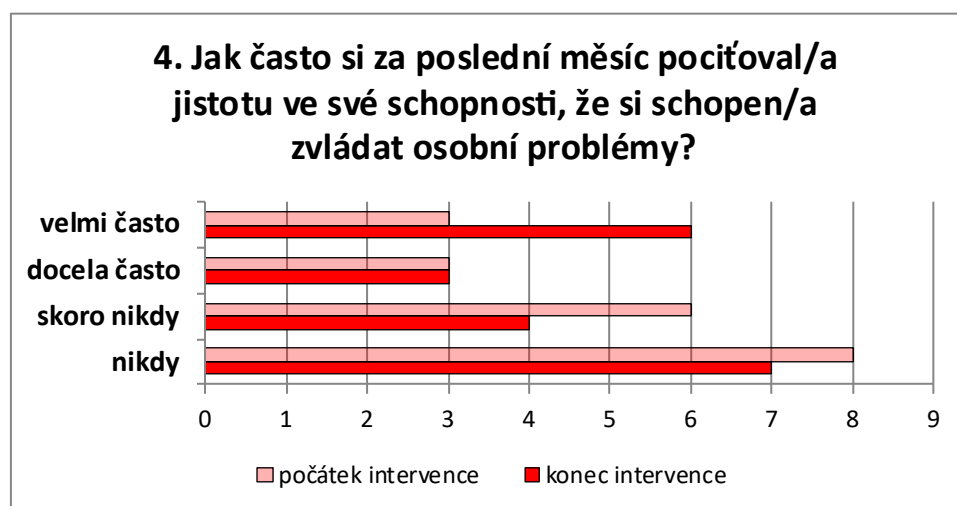

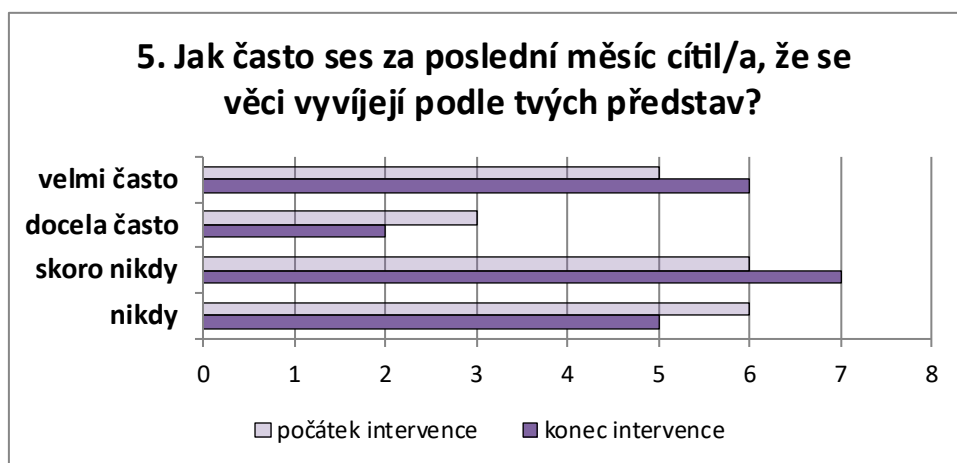
Otázka 3. Jak často jsi V POSLEDNÍM MĚSÍCI pociťoval/a nervozitu a stres?

Otázka 4. Jak často jsi V POSLEDNÍM MĚSÍCI pociťoval/a jistotu ve své schopnosti zvládat osobní problémy?

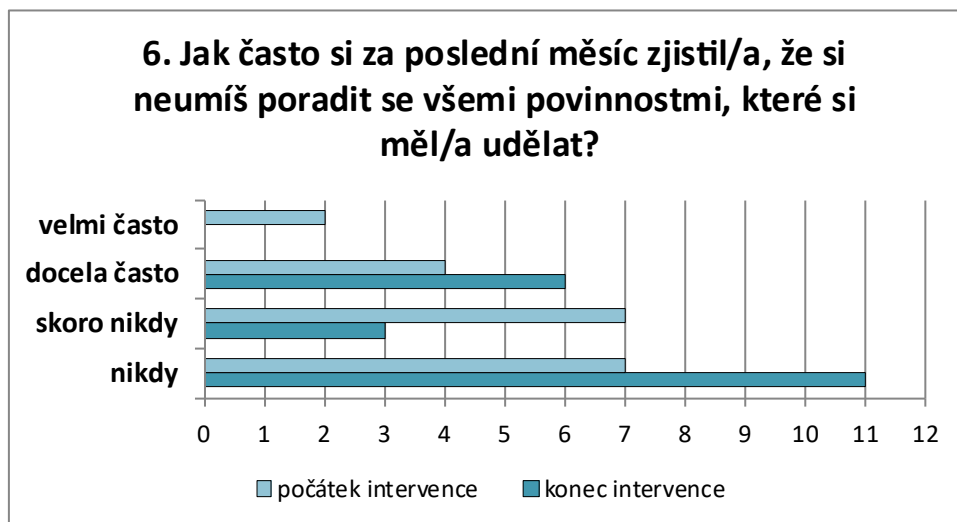

Otázka 5. Jak často jsi V POSLEDNÍM MĚSÍCI cítil/a, že se věci vyvíjejí podle tvých představ?

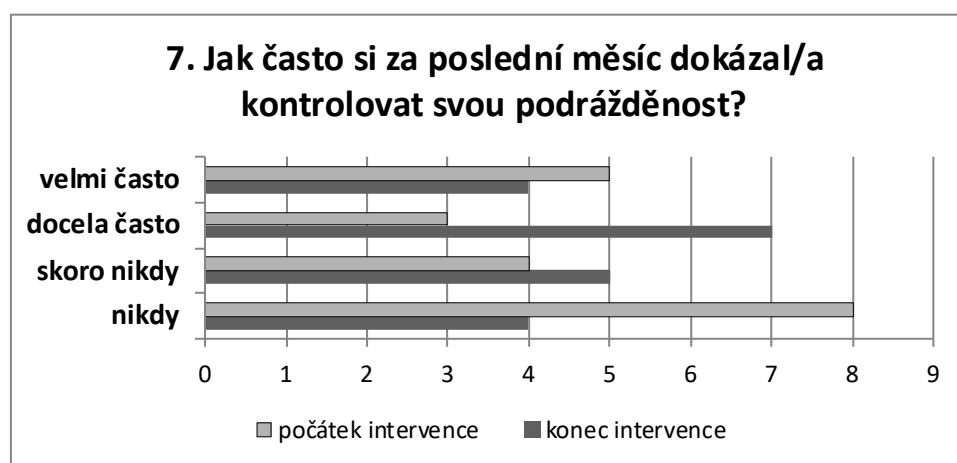

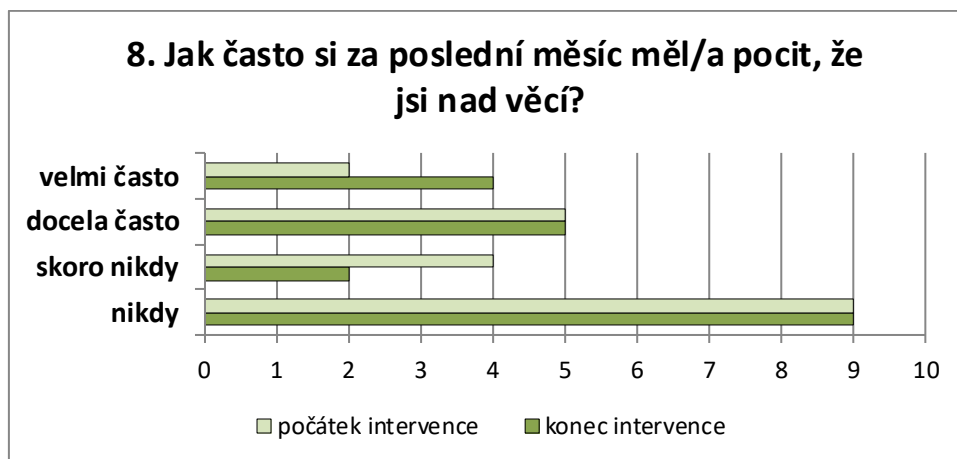
Otázka 6. Jak často jsi V POSLEDNÍM MĚSÍCI zjistil/a, že si neumíš poradit se všemi povinnostmi, které si měl/a udělat?

Otázka 7. Jak často jsi V POSLEDNÍM MĚSÍCI dokázal/a kontrolovat svou podrážděnost?

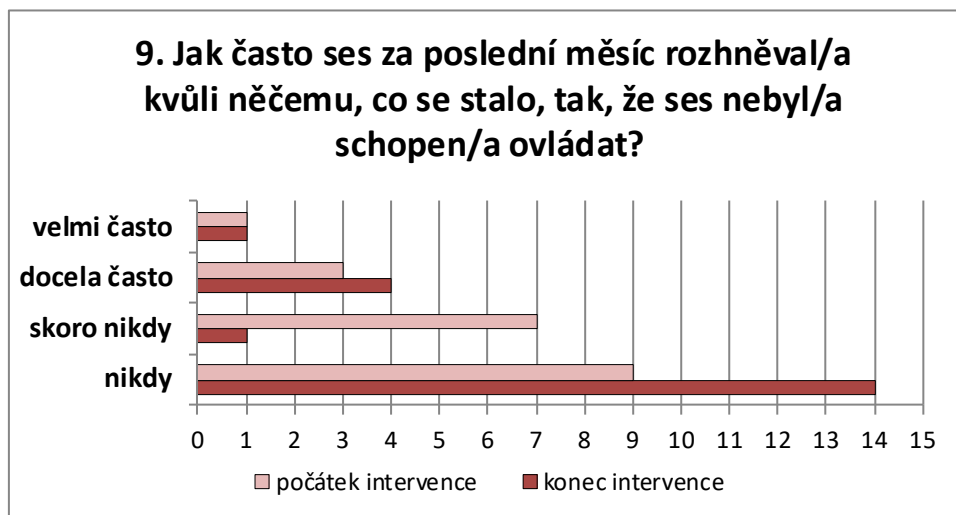

Otázka 8. Jak často jsi V POSLEDNÍM MĚSÍCI měl/a pocit, že jsi nad věcí?

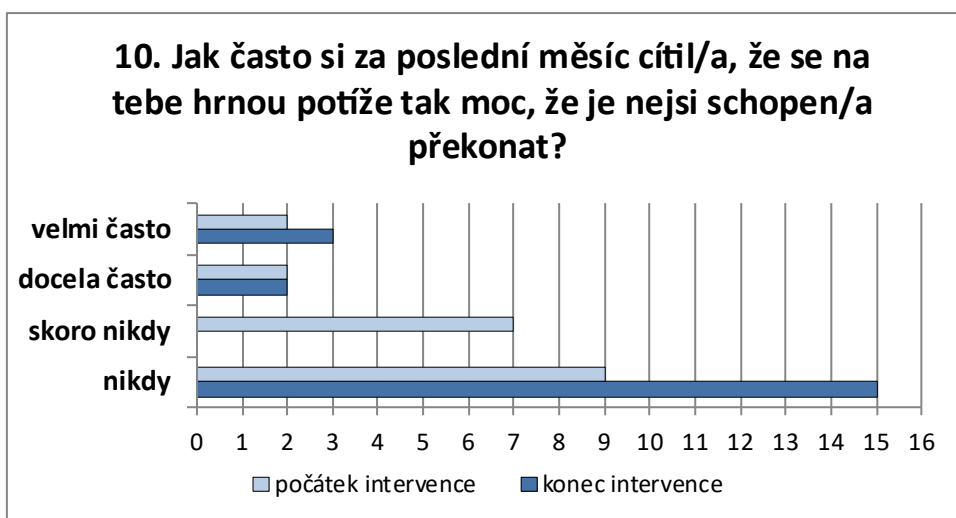

Otázka 9. Jak často jsi se V POSLEDNÍM MĚSÍCI rozhněval/a kvůli něčemu, co se stalo, tak, že jsi se nebyl/a schopen/a ovládat?

Otázka 10. Jak často jsi se V POSLEDNÍM MĚSÍCI cítil/a, že se na tebe hrnou potíže tak moc, že je nejsi schopen/a překonat?

Anonymizovaný přehled výsledků testu PSS-10

Tabulka č. 7 - Změna ve vývoji vnímání míry stresu u dětí

ID dítěte	na počátku intervence		na konci intervence		změna (konec – počátek)	
	skóre	% (ze 30)	skóre	% (ze 30)	skóre	%
C8	2	7 %	0	0 %	-2	-100 %
C4	12	40 %	5	17 %	-7	-58 %
D5	17	57 %	9	30 %	-8	-47 %
C1	12	40 %	7	23 %	-5	-42 %
C10	8	27 %	5	17 %	-3	-38 %
D1	9	30 %	6	20 %	-3	-33 %
D3	30	100 %	20	67 %	-10	-33 %
D10	9	30 %	6	20 %	-3	-33 %
D4	11	37 %	8	27 %	-3	-27 %
D8	12	40 %	9	30 %	-3	-25 %
B2	17	57 %	14	47 %	-3	-18 %
B1	18	60 %	15	50 %	-3	-17 %
C5	12	40 %	10	33 %	-2	-17 %
C6	11	37 %	10	33 %	-1	-9 %
D7	24	80 %	23	77 %	-1	-4 %
B3	14	47 %	14	47 %	0	0 %
D2	16	53 %	18	60 %	2	13 %
D6	14	47 %	20	67 %	6	43 %
D9	11	37 %	20	67 %	9	82 %
C7	0	0 %	4	13 %	4	n/a
průměr skupiny	12,95	43 %	11,15	37 %	-1,80	-14 %

Zdroj: vlastní zpracování

Ze získaných dat generálně nevyplyvá jednoznačný vliv intervence na vnímání míry stresu u dětí. U převážné většiny dětí lze zaznamenat snížení hodnoty skóre, ale na druhou stranu došlo u některých dětí ke zhoršení skóre.

Při analýze individuálních dat v 5 případech došlo ke zlepšení krizové vstupní hodnoty indexu, avšak z toho se ve 3 případech se hodnoty nedostaly z rizikového pásma.

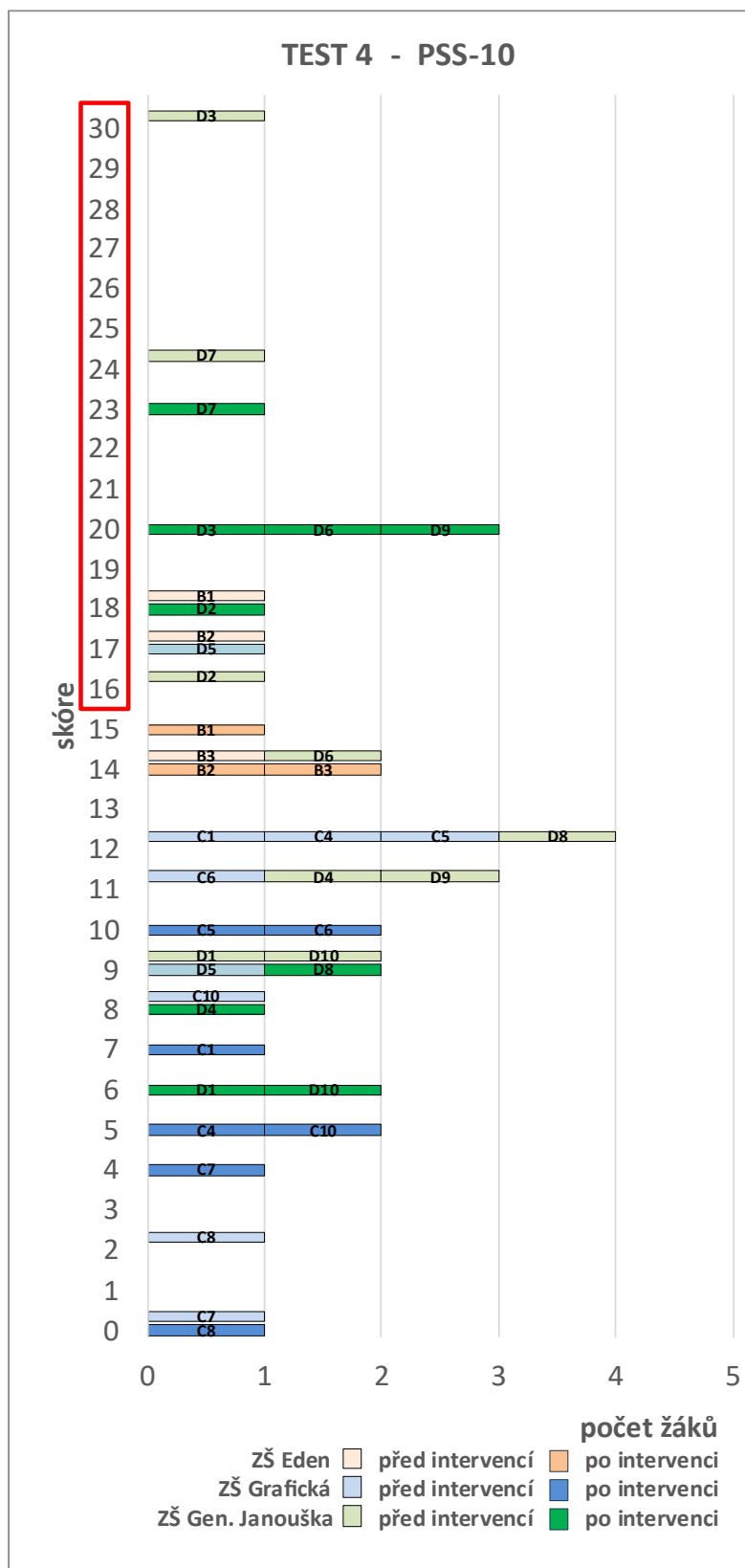
U převážné většiny dětí ve zkoumaném vzorku došlo po 4 měsících intervencí ke zlepšení vnímání míry stresu. Ani zde však nelze tvrdit, že to bylo výhradně důsledkem intervencí.

Na druhou stranu však u 1 chlapce a 2 dívek došlo k tak výraznému zhoršení skóre, že se index dostal do rizikové oblasti. Ani tento vývoj však nelze spojovat s realizovanými intervencemi.

Celkově lze index vnímání míry stresu u dětí považovat za nejvíce alarmující. Individuální změny míry vnímání stresu jednotlivých dětí znázorňuje následující graf.

Graf č. 4 – Individuální změny vnímání míry stresu u dětí

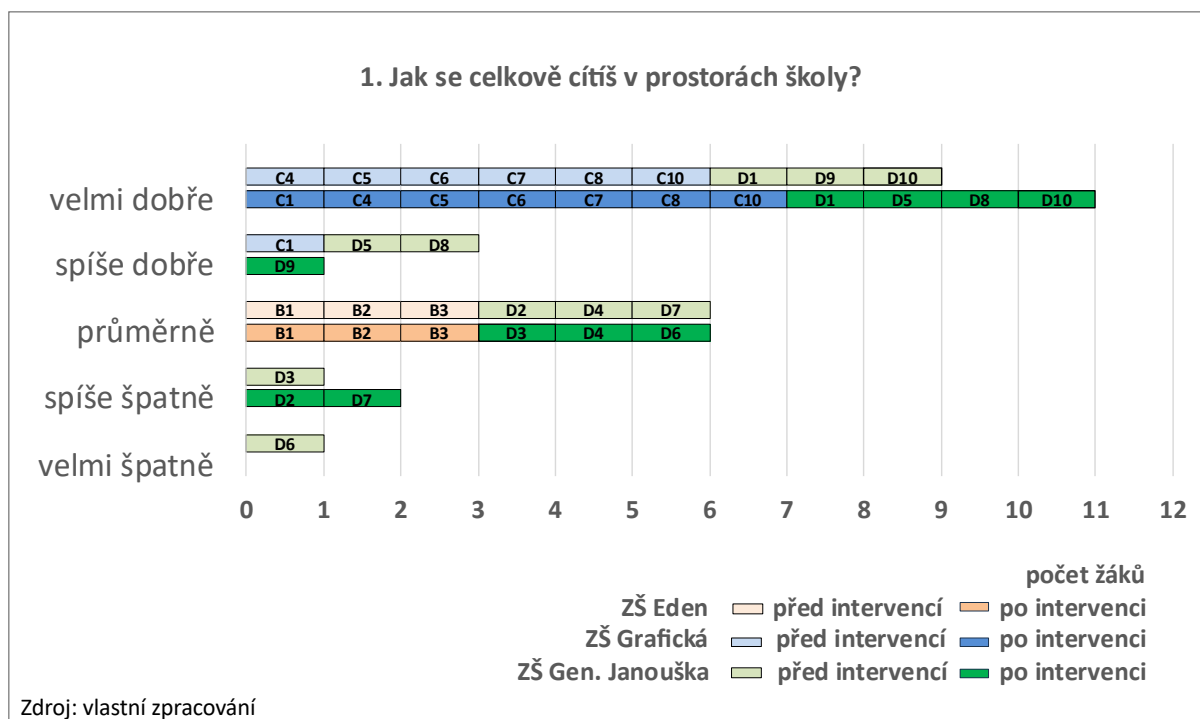
Zdroj: vlastní zpracování

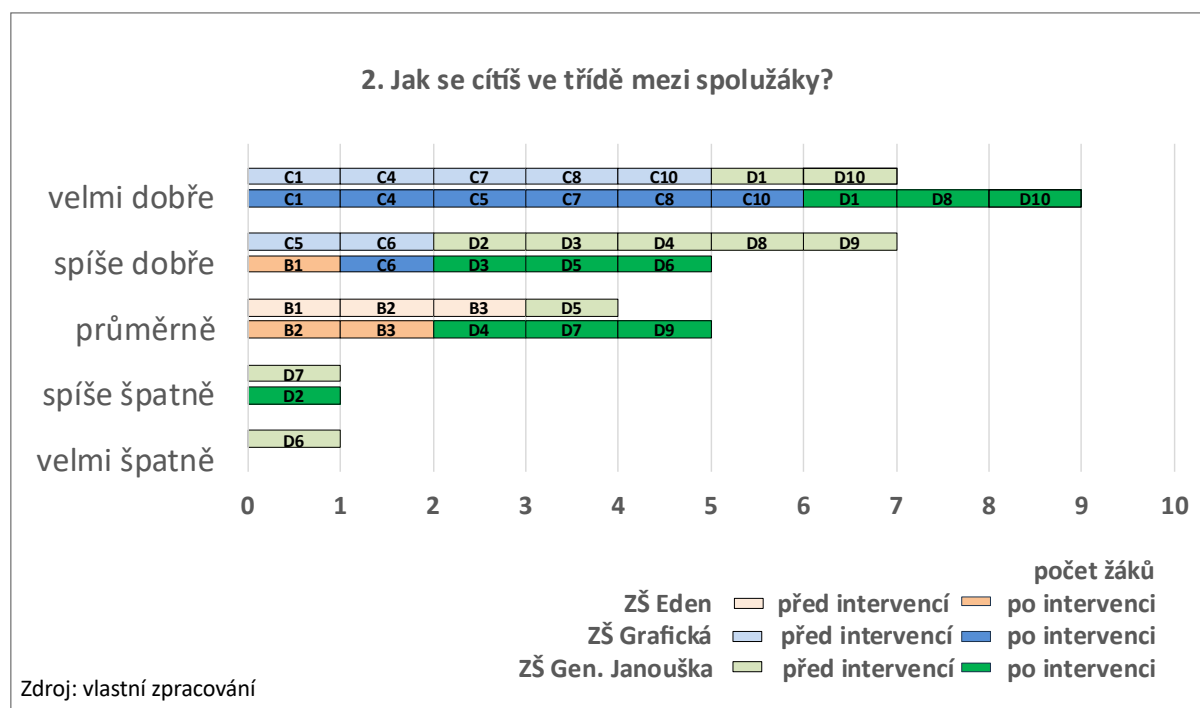
2.5 Doplnující otázky na konci intervence

Hodnocení klimatu ve škole

Graf č. 5 – Hodnocení prostředí ve škole

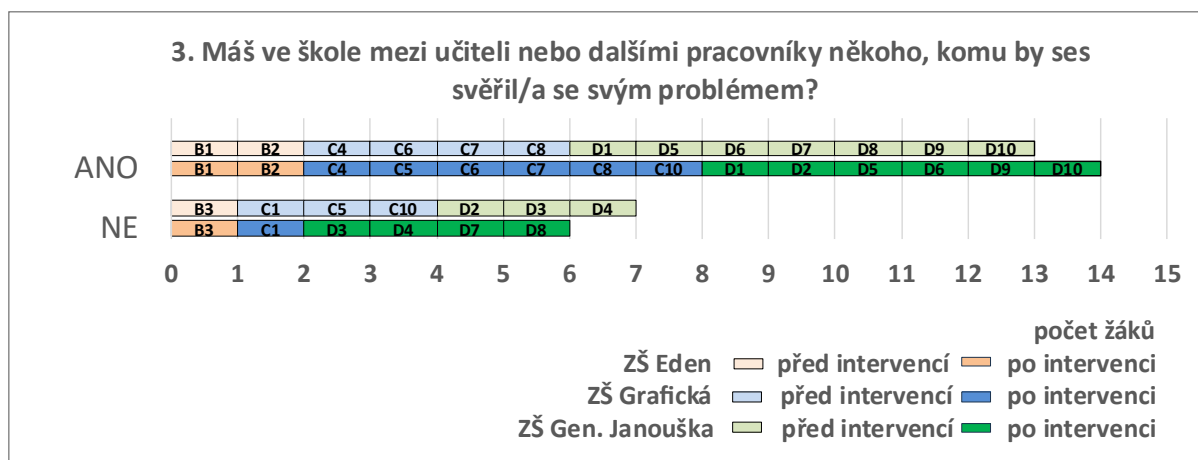

Graf č. 6 – Hodnocení prostředí ve třídě

Graf č. 7 – Hodnocení důvěry k pedagogům

Odpovědi dětí na otázky hodnotící klima ve škole umožňují identifikovat nejen to, jaké je ve škole vytvořeno prostředí, ale také identifikovat děti se zhoršenou integrací do kolektivu.

V ZŠ Eden je podle výpovědí dětí klima průměrné a integrace standardní. Validita tohoto výroku je však nižší, s ohledem na pouze 3 děti v kroužku.

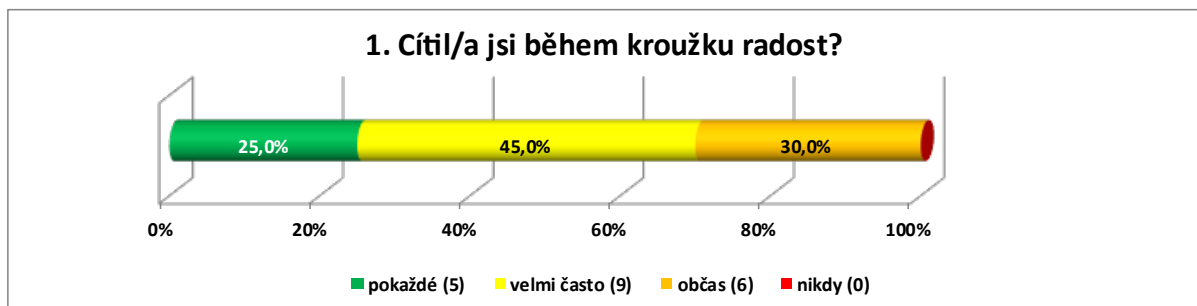
V ZŠ Grafická se výpovědí jeví klima jako velmi dobré a děti jsou dobře integrovány do kolektivu.

V ZŠ Generála Janouška je situace komplikovanější. Klima se zdá relativně dobré, ale minimálně 3 až 4 děti mají občas problémy s integrací a také menší důvěru v pedagogy.

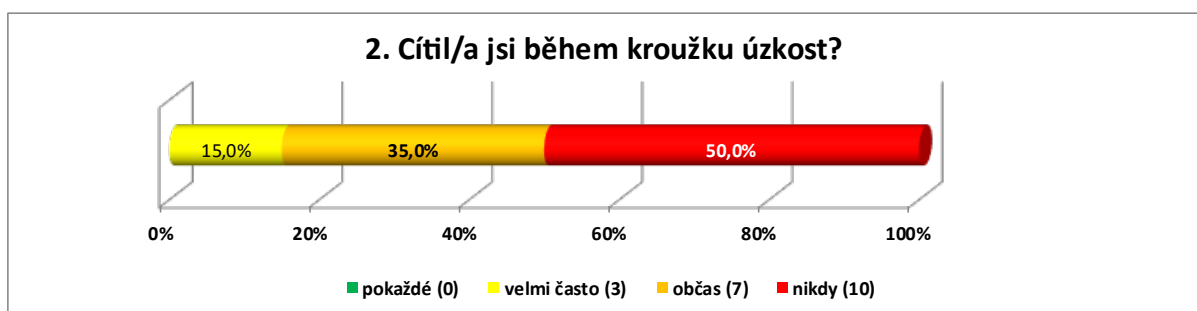
Hodnocení kroužku Prevence kulturou

Graf č. 8 – Pozitivní pocity na kroužku

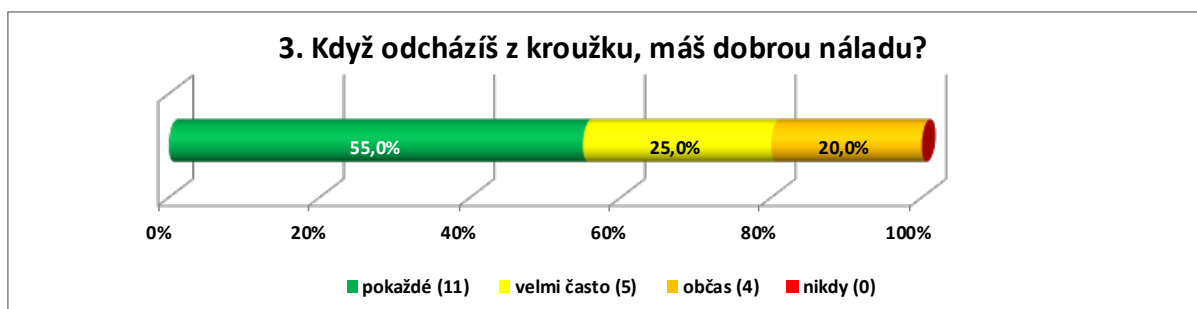
Pozitivní emoce během intervence pociťovaly všechny děti. Míra byla rovnoměrná od výroku „pokaždé“ až po výrok „občas“. Diference může souviset s různou senzitivitou zúčastněných dětí. Z pozitivního hodnocení vjemů doprovázejících účast na kroužku však nelze činit žádné závěry k dopadům intervence.

Graf č. 9 – Negativní pocity na kroužku

Pozitivním zjištěním je, že zúčastněné děti nepociťovaly v průběhu účasti na intervenci silné úzkostné stavy. Na druhou stranu polovina dětí zažívala velmi často či občas i v průběhu intervence úzkostný stav. To však nelze dávat do souvislosti s intervencí samotnou, ale spíše se jedná o latentně přítomnou úzkost, kterou nepřekoná ani realizovaná intervence.

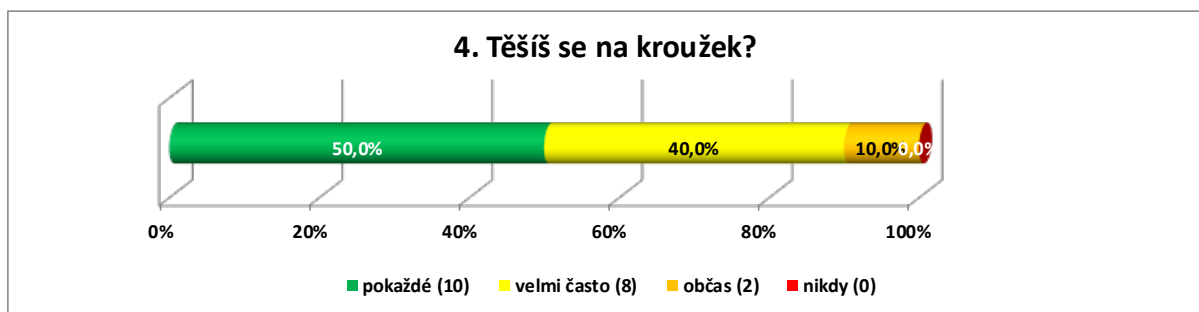
Graf č. 10 – Pocity při skončení kroužku

Ve vztahu k předchozí otázce se lze domnívat, že samotná účast na intervenci poskytuje dětem pozitivní impulsy, které přetrvávají i po ukončení intervence. I když polovina dětí připouští úzkostné stavy během intervence, tak více než 80 % odchází z intervence s dobrou náladou.

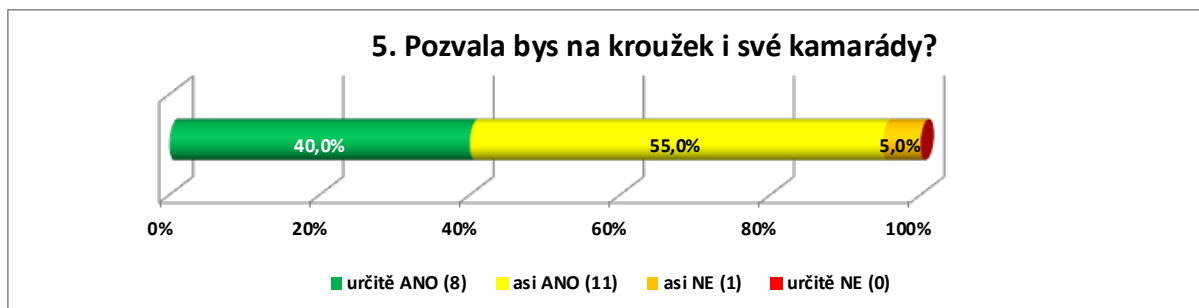
Graf č. 11 – Pocity při očekávání kroužku

Ačkoliv se analyticky nepodařilo prokázat pozitivní vliv intervencí na vývoj vnitřních pocitů dětí, tak lze říci, že děti intervence přijímají pozitivně, z kroužku odcházejí v dobré náladě, obsah se jim líbí a na následující setkání se těší.

Výsledky intervencí lze tedy hodnotit pozitivně, avšak reálné dopady ze získaných dat vyhodnotit jednoznačně nelze.

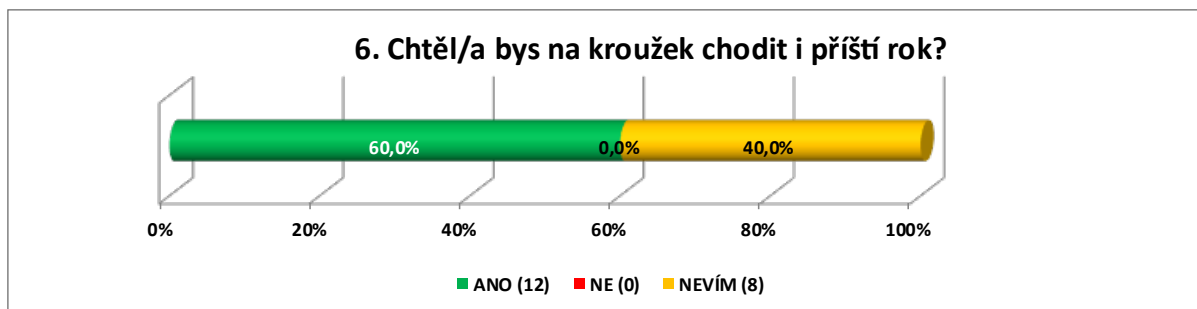
Graf č. 12 – Pocity ke sdílení kroužku

Pozitivní vnímání kroužků ze strany dětí potvrzuje fakt, že prakticky 95 % dětí by svoji zkušenost chtělo umožnit i svým kamarádům.

Graf č. 13 – Pocity k pokračování kroužku

Stejně tak pozitivní vnímání kroužků ze strany dětí potvrzuje fakt, že 60 % dětí by na kroužek chtělo chodit i v budoucnosti.

Nelze z toho však odvozovat, že primární je v tomto postoji téma kroužku zaměřené na kulturu, ale ocenění zájmu lektora o zúčastněné děti a naplňování jejich volného času.

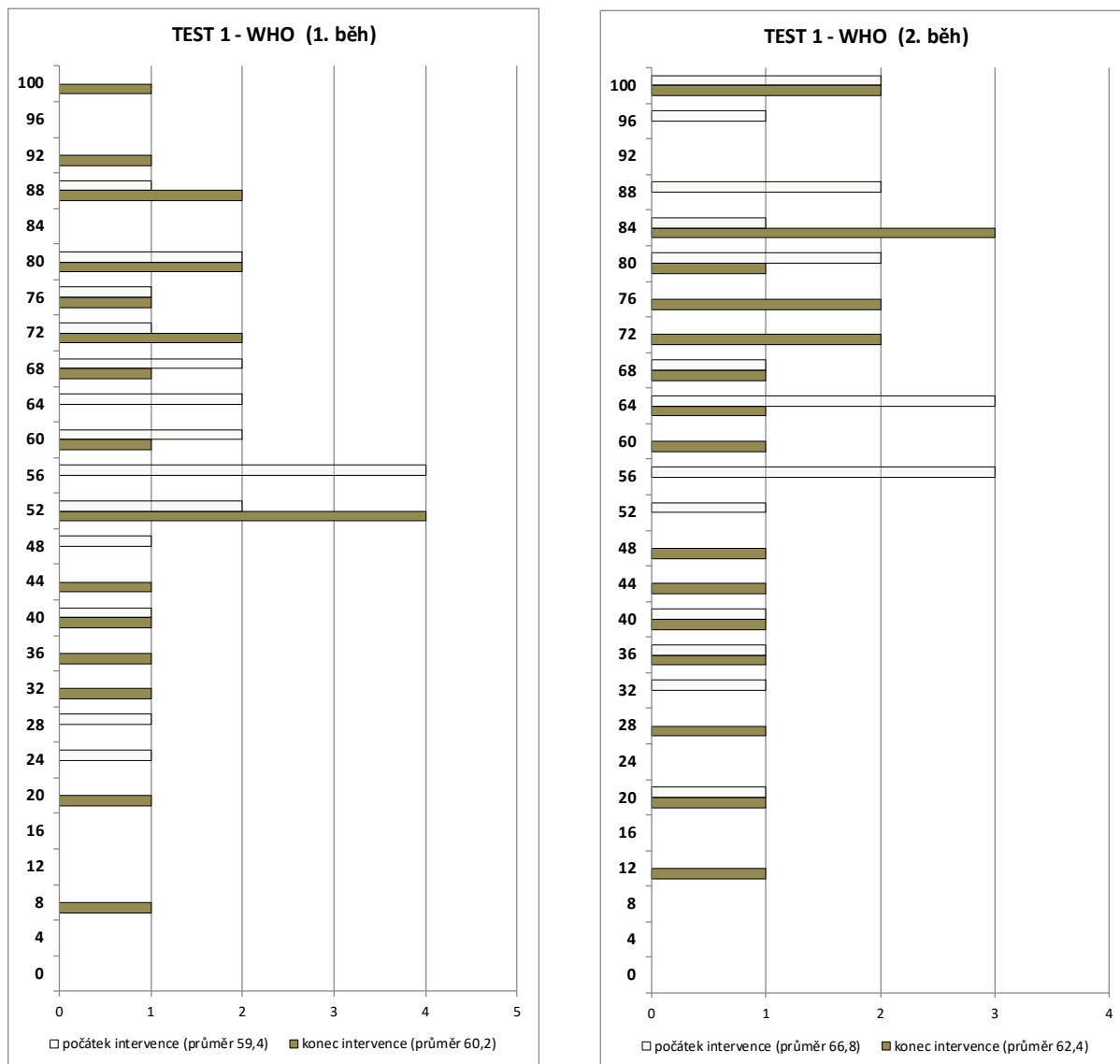
Tabulka č. 8 - Co se ti na kroužku LÍBILO/NELÍBILO?

LÍBILO	NELÍBILO
✓ chození po škole naslepo ✓ že ty lidi co tam přišli byli super a měli dobré nápady ✓ divadlo ✓ divadlo a scénky ✓ všechno, chtěla bych kroužek každý den ✓ divadlo s Andulou, Pavlem a Davidem ✓ všechno ✓ že jsme dělali zajímavé věci ✓ všechno ✓ že tam bylo hodně aktivit ✓ kamarádi ✓ 3 poslední hodiny ✓ energie ✓ hodně věcí ✓ ta kreativita ✓ poslední aktivita ✓ Jan - 3 lekce	✓ křičící spolužák ✓ psaní ✓ divadlo ✓ lektori ✓ ty lidi (dospělí) ✓ ta rozcvička

3. Porovnání výsledků testu WHO-5 z 1. a 2. běhu programu

Graf č. 14 – Grafické porovnání vývoje obecné emoční pohody

Zdroj: vlastní zpracování

Z grafického porovnání není vizuálně zřejmý jednoznačný vývojový trend, jako následek provedených intervencí.

Z průměrných hodnot výsledku provedeného testu vyplývá, že v 1. běhu se na konci intervence zvýšil index o nepodstatných 0,8 bodu (0,8 %) a v 2. běhu naopak došlo k poklesu indexu o 4,4 bodu (4,4 %).

Nelze to interpretovat tak, že intervence měla na děti minimální vliv, ale jedná se o obvyklou statistickou fluktuaci statisticky nevýznamného vzorku.

Exaktní výsledky kvantitativního výzkumu jsou lépe znázorněny v tabulkové formě.

Tabulka č. 9 - Tabulkové porovnání vývoje obecné emoční pohody

ID dítěte	skóre 1. běh		konec- počátek %
	na počátku	na konci	
A2	68	8	-60 %
A5	76	52	-24 %
A4	56	36	-20 %
C13	40	20	-20 %
D7	52	40	-12 %
A3	60	52	-8 %
C14	88	80	-8 %
D1	80	72	-8 %
C12	56	52	-4 %
B1	52	52	0 %
C15	60	60	0 %
B2	64	72	8 %
C5	24	32	8 %
D3	56	68	12 %
C3	28	44	16 %
D5	64	80	16 %
C2	56	76	20 %
C10	68	88	20 %
D4	80	100	20 %
D6	72	92	20 %
C8	48	88	40 %
průměr skupiny	59,44	60,2	1 %

Zdroj: vlastní zpracování

ID dítěte	skóre 2. běh		konec- počátek %
	na počátku	na konci	
D9	88	12	-76 %
D6	84	20	-64 %
C10	100	72	-28 %
C5	96	80	-16 %
C8	88	72	-16 %
B2	52	44	-8 %
D4	56	48	-8 %
D7	36	28	-8 %
B1	64	64	0 %
C4	100	100	0 %
C1	80	84	4 %
D3	32	36	4 %
D5	56	60	4 %
D8	80	84	4 %
C7	68	76	8 %
C6	56	76	20 %
D1	64	84	20 %
D2	20	40	20 %
D10	76	100	24 %
B3	40	68	28 %
průměr skupiny	66,8	62,4	-4,4 %

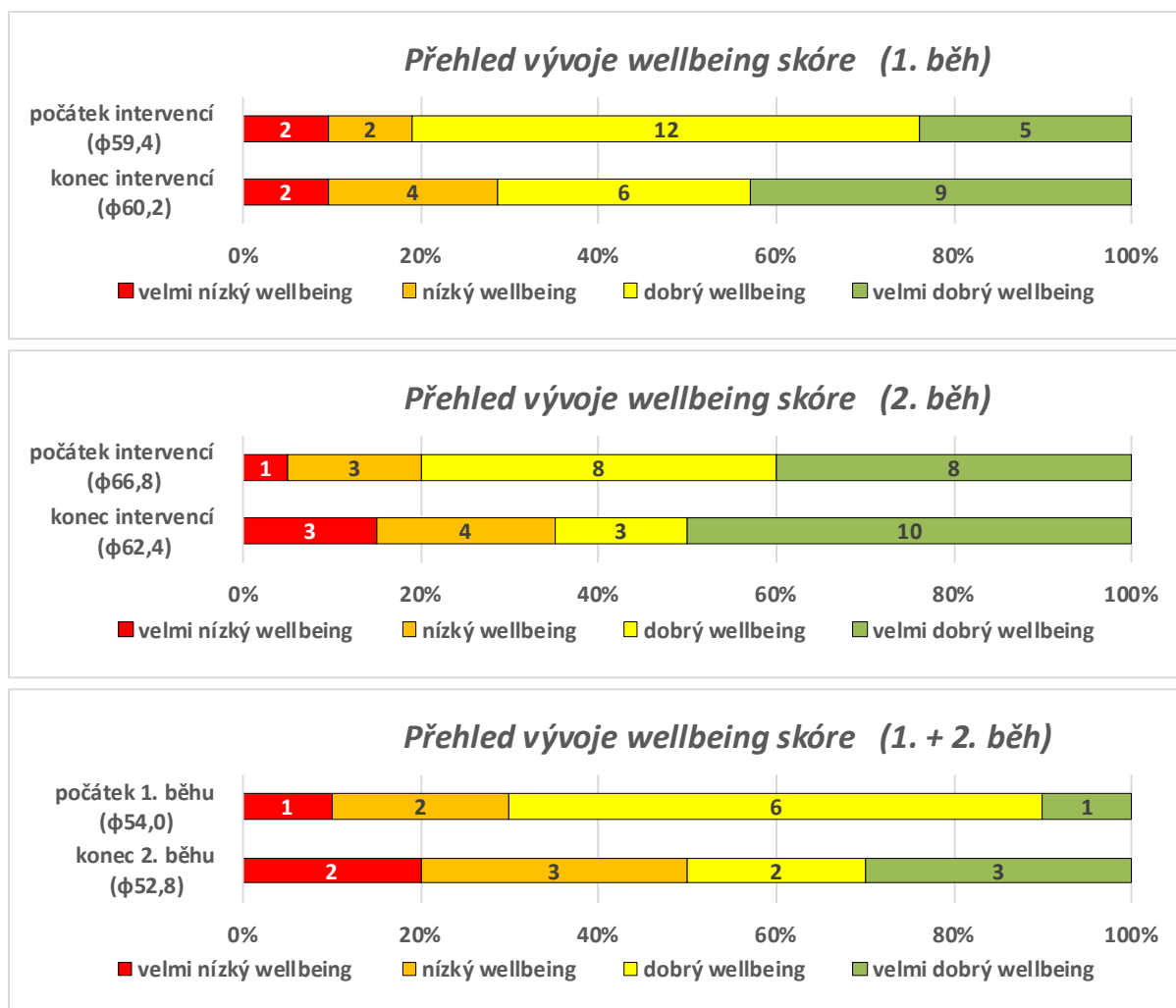
Primárně je třeba zdůraznit, že identifikátory dětí z 1. a 2. běhu nejsou identické, tudíž nelze provést porovnání dle tohoto identifikátoru. (Identifikátor C5 byl v 1. běhu přiřazen chlapci a v 2. běhu dívce).

Z analyzovaných dat vyplývá, že změřený dopad intervencí v 1. i v 2. běhu má fluktuaci v rozsahu desítek procent v pozitivním i negativním směru. To v podstatě neguje možnost ze získaných dat posoudit objektivním způsobem dopad intervencí na cílovou skupinu.

Ani průměrné hodnoty (plus 1 %, minus 4,4 %) nedávají jednoznačnou odpověď na přínos intervencí.

Graf č. 15 – Přehled vývoje wellbeing skóre

Komprimované výsledky vývoje wellbeing skóre cílové skupiny před zahájením intervencí a po ukončení jejich realizace dávají určitý vhled do dopadů provedených intervencí. Ten však nepotvrzuje primární hypotézu o přínosu intervencí k duševní pohodě a snížení rizika duševních onemocnění.

S výjimkou nepodstatného zlepšení průměrných hodnot v 1. běhu došlo v 2. běhu i v celkových hodnotách vzorku, který se zúčastnil 1. i 2. běhu k poklesu průměrné hodnoty wellbeing skóre.

4. Limity a úskalí provedeného kvantitativního výzkumu

Použití oficiálních formátů testů pro posuzování duševního zdraví (WHO-5, GAD-7, PHQ-9 a PSS-10) dává sice výzkumu vývoje duševního zdraví dětí a dopadů intervencí prostřednictvím kulturních vjemů profesionální punc, na druhou stranu se nabízí otázka, do jaké míry jsou vhodné pro dětskou populaci. Ta, s minimem zkušenosti v některých případech, nemusela pochopit obsah otázky a odpovědi by pak postrádaly validitu.

Jako případ lze uvést do dotazníku WHO-5 k otázce „Byla jsi v posledních dvou týdnech aktivní a plná elánu?“ vepsaný dotaz jedné dívky: „Co to je elán?“.

Příkladem dalšího úskalí mohou být reverzní otázky testu PSS-10 na míru stresu, postavené v pozitivní gardu („Jak často ses za poslední měsíc cítil/a, že se věci vyvíjejí podle tvých představ?“), kdy dítě nemusí postřehnout změněnou dikci otázek.

Závažnějším úskalím použití zmíněných dotazníků je, že indikují **okamžité (dvoutýdenní) rozpoložení** respondenta. Lze předpokládat, že dítě má „kratší paměť“ než dospělý, a tedy **popisuje stav bezprostředně předcházející** zodpovězení otázek testu. Tento problém zvláště vynikne, pokud bude záměrem posoudit prostřednictvím těchto testů dopad čtyřměsíční intervence ke zlepšování duševní pohody dítěte. Lze se domnívat, že klíčovou roli při zpracování odpovědí na otázky jednotlivých testů budou mít **zážitky a pocity dítěte bezprostředně před vyplňováním testu**, kdy na dítě působí mnoho faktorů, které ovlivňují výsledky (např. únava po vyučování, konflikt se spolužáky, těžká písemka apod.).

Tuto hypotézu potvrzují získané výsledky z terénního šetření. Vzhledem k relativně malému vzorku dvaceti dětí se vyhodnocení neopírá o statistické zpracování. Praxe ukázala, že ani pokus statisticky zpracovat získaná data nedával žádný smysl. Proto byla analyzována anonymizovaná data jednotlivých dětí.

Intervence 2. běhu probíhaly se stejným obsahem a stejnými lektory jako v 1. běhu, a ani v jednom případě není zřetelný jednoznačný vývoj v zaznamenaných datech. Zastoupení žáků jednotlivých zapojených škol (kroužků) ve skupině dětí s negativním vývojem skóre (červená čísla v Tabulce č. 9) je přibližně proporcionální, stejně jako ve skupině dětí s pozitivním vývojem skóre (zelená čísla). Analýza anonymizovaných dat tedy nedala jednoznačnou odpověď ohledně trendu způsobeného intervencemi a z tohoto důvodu jsou prezentovány výsledky všech dvaceti dětí jako celku.

Relevanci a pozitivní dopady provedených intervencí by mohla potvrdit pouze statistická analýza podstatně většího vzorku nežli 20 dětí. Ale ani separátní hodnocení progresu jednotlivých dětí v daném vzorku nenaznačuje nějaký čitelný trend.

U jednotlivých testů vykazoval minimální počet dětí setrvalé hodnoty sledovaných indexů z počátku a konce intervencí (Grafy 1. až 4.). Spíše se vytvářely shluky dětí (u každého testu v jiném složení), u nichž se hodnoty indexu o mnoho procent zhoršily, nebo naopak zlepšily. A to navzdory tomu, že děti byly vystaveny shodné intervenci.

Samostatně byl zkoumán vzorek 10 dětí, které absolvovaly kroužky předchozího i hodnoceného běhu intervencí. I v takto malém vzorku bylo možné identifikovat několik jedinců, jejichž index WHO-5 se v

průběhu 1. běhu zlepšil, aby se následně v průběhu 2. běhu zhoršil, a naopak několik jedinců, jejichž index se nejprve zhoršil, aby se v následujícím běhu zlepšil.

Separátně byl zkoumán dopad absence na kroužcích na změny ve výsledcích testů mezi počátkem a koncem intervencí. Objektivně se ukázalo, že absence neměla kauzální vliv na výsledky testů. Ze sedmi dětí s docházkou 50 % a méně jich mělo zhoršené výsledky výstupních testů pouze pět, a to v testu WHO-5 (1 z 5 dětí), GAD-7 (1 ze 4 dětí), PHQ-9 (1 z 5 dětí) a PSS-10 (1 ze 4 dětí). Když však neměla absence na kroužcích negativní vliv na výsledky testů, pak je otázkou, zda mohla přítomnost na kroužcích ovlivnit výsledky pozitivně.

To jen potvrzuje závěr vyplývající z analýzy dat, že použití vybraných testů na měření dopadu prevence duševního zdraví kulturou nedává validní výsledky. Příčinou je špatně zvolená metoda kvantitativního posuzování dopadů provedených intervencí, jakož i nízký počet dětí vstupující do měření.

Větší vypovídací schopnost o dopadech intervencí mají subjektivní odpovědi dětí po ukončení kroužků a individuální rozhovory s rodiči, lektory a ambasadory. Děti na položené otázky, jak hodnotí absolvované kroužky, odpovídaly vždy s převahou pozitivních odpovědí, u některých otázek téměř absolutně.

5. Doporučený přístup při navazujícím výzkumu

Pro potřebu posoudit dopady dlouhodobých intervencí na duševní pohodu dětí nejsou použité testy optimální, neboť výsledky jsou deformovány dětskou subjektivitou, jazykovým neporozuměním a aktuálními emocemi dětí.

Pokud jsou pro výzkum přesto použité, pak je v překladech standardně používaných dotazníků nezbytné pro děti **přepsat otázky s ohledem na jejich jazykový a kognitivní vývoj** do pochopitelné dikce.

Pro evaluaci intervencí a preventivních programů u dětí lze požit pro děti konstruované testy, např.:

SDQ – Strengths and Difficulties Questionnaire (Dotazník silných stránek a obtíží)

- **Určeno pro:** děti a dospívající ve věku **4–17 let** (děti vyplňují samy za sebe od 11 let)
- **Obsah:** 25 položek rozdělených do 5 subškál:
 - *emocionální symptomy*
 - *chování a problémy s pozorností*
 - *hyperaktivita*
 - *vztahy s vrstevníky*
 - *prosociální chování*
- **Forma:** Likertova škála (nepravda / trochu pravda / rozhodně pravda)
- **Výhody:**
 - Krátký, srozumitelný, validovaný nástroj s normami pro různé věkové skupiny.
 - Lze snadno použít opakovaně pro sledování změn v čase.
 - Vhodný pro školní i klinické prostředí.

M&MF – Me and My Feelings (Já a mé pocity)

- **Určeno pro:** děti ve věku **8–13 let** (děti vyplňují samy za sebe)
- **Obsah:** 16 položek rozdělených do dvou oblastí:
 - *emocionální obtíže* (např. smutek, obavy, podrážděnost)
 - *chování* (např. vyrušování, neklid, impulzivita)
- **Forma:** Dítě hodnotí výroky pomocí 3bodové škály (Nikdy / Někdy / Většinu času)
- **Výhody:**
 - Jednoduchý jazyk, přizpůsobený dětem.
 - Vhodný pro školní prostředí.
 - Dobře rozlišuje mezi emocionálními a behaviorálními problémy.

KIDSCREEN-10 (Dotazník kvality života u dětí a adolescentů)

- **Určeno pro:** děti a dospívající ve věku **8–18 let** (děti vyplňují samy za sebe)
- **Obsah:** 10 položek hodnotících obecnou kvalitu života a duševní pohodu.
- **Forma:** 5bodová škála frekvence (Nikdy – Vždy) nebo intenzity (Vůbec – Velmi)
- **Výhody:**
 - Zaměřuje se na celkovou *životní pohodu*, nejen na psychické potíže.
 - Velmi vhodný pro *dlouhodobé hodnocení* dopadů intervence.
 - Mezinárodně validovaný a lokalizovaný nástroj, snadno dostupné normy.